În acest număr :

ION CREANGĂ — Povestea lui Ionică cel prost

serie nouă nr. 24 (1269) 2–8 august 1990

CONVORBIRI LITERARE

FONDAT 1867 DE „JUNIMEA"

săptămînal editat de uniunea scriitorilor din romania

Pornografia cea de toate zilele

Pudibonzii roșesc din te miri ce. Nu-i măgulește această subită colorare a obrazului, confundabilă cu inocența. Dimpotrivă, îi deranjează, îi irită. Ai zice că idealul lor este o lume din care au dispărut motivele de rușinare. Imperfecțiunea morală a lumii noastre le strică somnul și luptă pe toate căile pentru „îndreptarea" ei. Se indignează, fac scandal, cer și, cîteodată, impun măsuri punitive. Asta nu se cade, cealaltă de asemenea. Nudismul pe plajă e o indecență, fusta mini și decolteul — curate provocări. De le-ar mai sta în puteri, ar hotărî lungirea primeia pînă la călcîi și închiderea definitivă a celui de al doilea. Expunerea unui nud într-o galerie de pictură li se pare o necuviință. Însă consumă ceasuri bune consultînd cu lupa reviste sexy și porno. Incriminează scena violului Nadinei din *Răscoala* lui Rebreanu și cer eliminarea romanului din programa școlară : asta trebuie să învețe copii noștri ? Dar citesc cu înfrigurare în singurătate *Kama-Sutra* și *Amantul doamnei Chatterley*. Tună și fulgeră în contra tipăririi fotografiilor de nuduri în reviste. Însă, ajunși în Occident, se interesează mai întîi de topografia cartierelor „rău famate" și-și dedică după-amieze întregi contemplării prea puțin îmbrăcatelor vestale.

Adevărul e că în fiecare dintre noi se ascunde cîte un asemenea pudibod. Pornografie ! țipă el ori de cîte ori are impresia că s-a depășit măsura. Și, din păcate, strîmta lui măsură e aproape imposibil de respectat, astfel că drasticele-i condamnări răsună fără pauze. Din jenă, din teamă, din lehamite, cedăm adeseori presiunilor sale, exercitate în numele moralei. Nu-i împărtășim restricțiile, dar ne supunem Morala publică, al cărei apărător se declară, ne gîtuie intențiile și nu găsim în noi destulă putere ca să o sfidăm. Un exemplu e chiar acest număr, dedicat erotismului în artă. Primul gînd a fost acela de a publica în cuprinsul lui celebra *Poveste a poveștilor* de Creangă. Însă vigilentul pudibond dinlăuntru-ne și-a făcut datoria cu vîrf și îndesat. Nu i-am dat ascultare pînă la capăt. Însă l-am ascultat îndestul ca să ne schimbăm proiectul, mulțumindu-ne cu cealaltă „corosivă", mai cuminte și mai „moralizatoare", *Povestea lui Ionică cel prost*. Știm că „duduca de la Vaslui" va fi oricum scandalizată. Indignarea ei ar fi întrecut însă orice închipuire, de-am fi dat curs intenției dintîi. Probabil că ne-am fi pomenit trași în justiție pentru atentat la bunele moravuri, adică pentru pornografie. Cum să-i explici distinsei pudibonde și onoratei instanțe că artă și pornografie sînt noțiuni ce se exclud reciproc ? Cum să le convingi de frumusețea *Cîntării cîntărilor*, a celor *O mie și una de nopți*, a *Decameronului*, a *Povestirilor* lui Chaucer, a romanelor mult hulitului Marchiz de Sade și a atîtor altor scrieri celebre ? Pentru ele, descrierea corpului omenesc este indecență, actul sexual — obscenitate. Iar indecența și obscenitatea se cer, nu-i așa, aspru pedepsite !

Două lucruri deranjează în cenzura pretins morală a pudibonzilor. Unul a și fost pomenit în treacăt : dezacordul, flagrant de obicei, între rigida morală publică profesată și aceea individuală. Căci pudibonzii sînt, de fapt, cei mai mari amatori de pornografii. Eticismul afișat cu ostentație nu e decît paravanul îndărătul căruia se lăfăie gustul pentru indecență și trivialitate. Duplicitară, morala pudibonzilor. e, de asemenea, suspect de univocă. Dacă „nerușinările" erotice din artă le urcă sîngele în creștet, celelalte nerușinări îi lasă complet indiferenți. O minimă consecvență ar trebui să facă din ei neîmpăcații dușmani ai minciunii și corupției publice, ai mascaradei politice, măcar la fel de primejdioase pentru sănătatea publică. Nu, pe acestea le tolerează, nu e exclus să pună și umărul la consolidarea lor. Încuviințează des-frînarea economică și politică, indecența discursurilor oficiale, pervertirea relațiilor sociale, dar caută nod în papură literaturii. Trăind în plină pornografie, cred că aceasta e starea normală a lucrurilor și vînează anomaliile aiurea.

AL. DOBRESCU

Corespondenţă din Berlin

Socoteala de-acasă nu se potriveşte cu cea din tîrg

■ Foşti securişti cer azil politic în R.F Germania ■

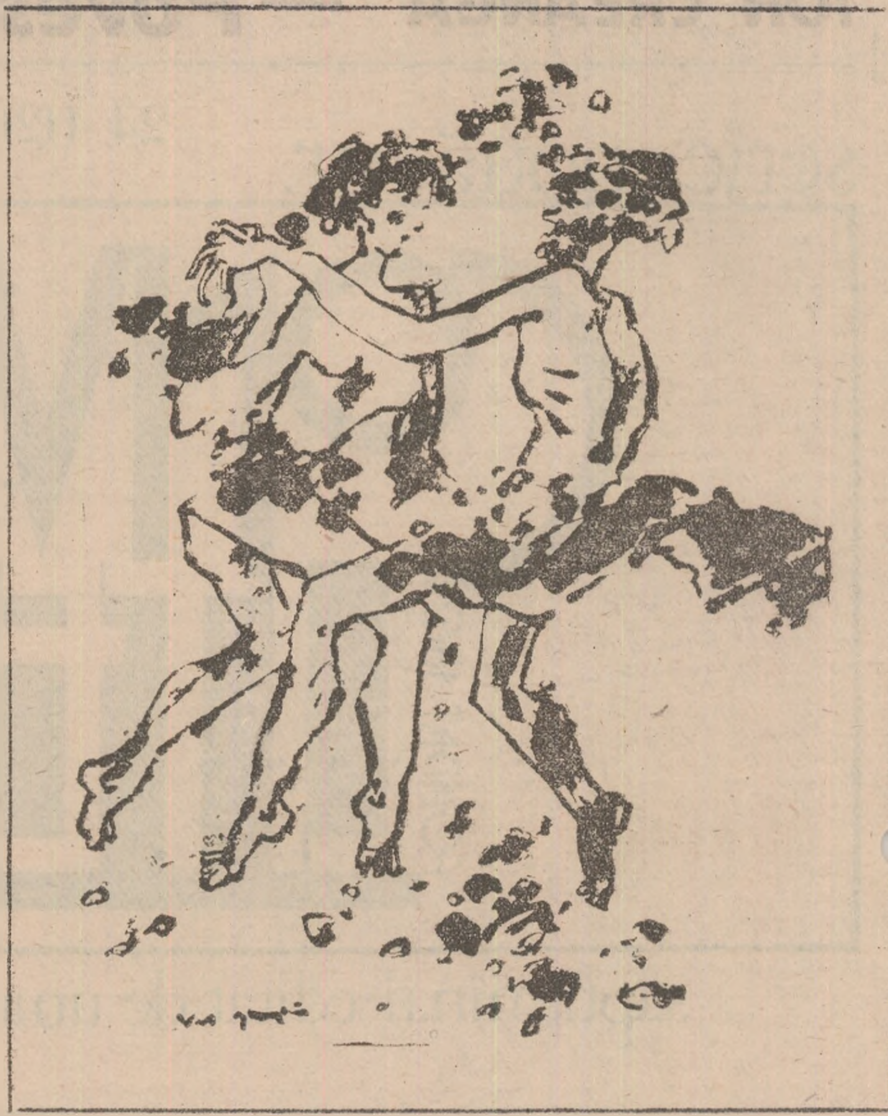
Izbucnirea unor acte de violenţă îndreptate împotriva unor străini, refugiaţi din motive diferite în cele două state germane, au reaprins discuţia despre aşa-numitul statut de azilant politic. Numai în Berlinul Occidental, de exemplu, au sosit în ultimele săptămîni aproximativ 5 000 de persoane din România, în marea lor majoritate de origine etnică ţigani care, practic, au împînzit oraşul. Din surse bine informate, s-a aflat că-n penitenciarele vestberlineze s-ar afla vreo 2 000 de persoane originare din România care s-au făcut vinovate de diferite delicte de drept comun.

Pe bună dreptate, săptămîna trecută revista hamburgheză „Der Spiegel" nr. 27/1990 se-ntreba cine are dreptul să solicite azil politic în R. F Germania. Revista relatează despre cazul unui bărbat în vîrstă de 39 de ani care recent a cerut azil politic la Freiburg, invocînd faptul că în România ar fi supus unor persecuţii şi asta datorită meseriei sale. Este vorba despre un fost ofiţer de securitate. Între timp, fostul funcţionar al serviciului secret român, care se bucură de anonimatul garantat de lege, se află undeva într-un lagăr pentru refugiaţi politici, urmînd ca să i se comunice hotărîrea autorităţilor vestgermane privitoare la cererea înaintată. Potrivit aceleiaşi reviste, în primele cinci luni ale anului în curs, au solicitat 3 557 de persoane originare din România azil politic în R.F.G. Printre aceştia, se află un număr însemnat (necunoscut — sic !) de foşti securişti. Conform articolului 16 din **Constituţia** vestgermană, aceşti oameni se bucură de protecţia autorităţilor din R.F.G. fiindcă ei într-adevăr riscă persecuţii în ţara lor de baştină. Numai persoanelor care s-au făcut vinovate în ţara din care au sosit de crime împotriva umanităţii, respectiv de crime de război nu li se acordă azil politic. Asta potrivit **Constituţiei pentru refugiaţi** de la Geneva, din anul 1951. Această restricţie, însă, nu e cuprinsă în **Constituţia** vestgermană. Pe baza articolului amintit din Constituţie, au solicitat, de pildă, în urma prăbuşirii şahului, numeroşi foşti ofiţeri ai poliţiei secrete din Iran azil politic în R.F.G. Revista „Der Spiegel" subliniază faptul că agenţii români de securitate vor putea intra într-adevăr în posesia mult rîvnitului statut de azilant politic dacă se va ţine cont de argumentele unui funcţionar de stat care afirmă : „Pînă şi execuţia lui Ceauşescu a dovedit că-n România nu există garanţiile pentru un stat de drept. De aceea trebuie să acordăm securiştilor azil politic — chiar dacă această decizie nu ne convine şi ne provoacă dureri de cap". Un alt expert pentru problemele de azil politic, Wilfried Penner, citat de către „Der Spiegel" califică securitatea drept o organizaţie criminală ale cărei acte de barbarie sînt ascunse de către autorităţile oficiale din România. El e de părere că această problemă va trebui pusă-n discuţie în cadrul comitetului juridic al **Bundestagului** (parlamentului) vestgerman. Deocamdată, nu s-a luat nici o hotărîre pozitivă în ceea ce priveşte acordarea de azil politic pentru foşti securişti. Se pare că securiştii români fugiţi în R. F. Germania şi-au făcut totuşi prea devreme iluzii despre credibilitatea argumentelor lor. Astfel vechiul proverb, socoteala de-acasă nu se potriveşte cu cea din tîrg, probabil, se va confirma.

■ Din nou despre morţii de la Timişoara ■

Mai multe ziare occidentale, ca de pildă, „Liberation" din 4 aprilie, hebdomadarul hamburghez „Die Zeit" din 22 iunie sau reporterul televiziunii vestgermane, Dagobert Lindlau, într-o emisiune a canalului 1-ARD, au prezentat pe larg tezele medicului legist, Dr Leonard Milan Dressler de la Timişoara, din care rezultă că morţii descoperiţi în cimitirul săracilor n-au fost victime ale revoluţiei. Dr. Dressler le-a înmînat jurnaliştilor occidentali atît expertizele medico-legale cît şi certificatele de deces ale „cadavrelor deshumate ilegal" precum se exprimă medicul legist, licenţiat în ştiinţe juridice, pentru a demonstra că morţii n-au fost victimele securităţii şi că aceste persoane n-au murit în timpul revoluţiei din decembrie. (Reamintim cititorilor că Dagobert Lindlau a mai prezentat publicului vestgerman versiunea ceauşistă a aşa-numitei „sistematizări" într-un film televizat în anul 1988, afirmînd atunci că acţiunea de distrugere a satelor româneşti este o necesitate şi, de fapt, o acţiune de modernizare a mediului rural. Pînă şi fostul director l-a lăudat pentru această „obiectivitate" într-un interviu apărut în ziarul „Die Welt" la 30 decembrie 1988. În semn de apreciere a activităţii sale, Dagobert Lindlau a avut privilegiul să-l intervieveze pe Ceauşescu în timpul ultimului congres din noiembrie trecut). Acum, acelaşi reporter de televiziune s-a erijat în avocatul Dr. Dressler, difuzînd aserţiunile acestuia, care de-altfel, au fost prezentate şi-n ziarul „Renaşterea bănăţeană" (fostul ziar „Drapelul roşu" din Timişoara) pe data de 19 ianuarie 1990. Tezele Dr. Dressler care au fost preluate, precum am amintit, şi de multe alte publicaţii occidentale, au culminat în aserţiunea că informaţiile difuzate în decembrie trecut de către o seamă de jurnalişti s-au bazat pe „surse netemeinice verificate", aducînd astfel „deservicii organelor de justiţie, obligate să verifice şi informaţii false". În numărul 30 al săptămînalului „Die Zeit", Herta Müller polemizează deschis cu autorii materialelor pomenite, reproşîndu-le naivitatea : „Ştiu că Dr. Dressler a fost mulţi ani unul dintre şefii la secţia de medicină legală din Timişoara în timpul regimului ceauşist. Şi mai ştiu că acest domeniu medical a fost dintre toate cel mai solicitat din partea poliţiei şi securităţii". „Nu se poate vorbi într-un stat totalitar despre o medicină legală independentă". Ceva mai încolo autoarea polemicii adaugă: „Nu l-am surprins pe Dr. Dressler asupra falsificărilor. Tot ce am trăit în ţară, însă, demonstrează că Dr. Dressler n-ar fi putut să rămînă nici o singură zi medic legist dacă ar fi refuzat să redacteze actele de deces ale unor oameni trecuţi prin morile securităţii şi poliţiei. În dulapul Dr. Dressler trebuie să existe sutele de foi ale unor oameni care în decursul deceniilor fuseseră împuşcaţi sau sfîrtecaţi de cîini atunci cînd au încercat să treacă clandestin graniţa spre Iugoslavia. Pentru toţi aceştia actele de deces s-au redactat la medicina legală, la morga spitalului judeţean, unde activează Dr. Dressler". Interesant e faptul că jurnaliştilor occidentali le-a „scăpat" totuşi un amănunt : în articolul Dr. Dressler din „Renaşterea bănăţeană" se spune textual : „Întocmirea acestui material ne-a obligat pe noi, medicii legişti, la o muncă de cîteva zile, răstimp în care noi trebuia să punem la dispoziţia Procuraturii Militare expertize medico-legale, de **ordinul sutelor,** (subl. autorului), privind decedaţii prin împuşcare şi cei care sînt vătămaţi şi se află internaţi în spitalele municipului". În Rechizitoriul procurorului prezentat la 5 februarie, cu prilejul deschiderii procesului împotriva persoanelor implicate în acţiunile de reprimare a revoluţiei de la Timişoara, se menţionează că „pînă-n prezent s-a stabilit că au fost omorîte 94 de persoane, 300 au fost rănite grav iar 23 sînt dispărute". Oare afirmaţia Dr. Dressler referitoare la „expertizele medico-legale de ordinul sutelor" a fost doar o eroare stilistică ? Cînd se va stabili totuşi numărul exact al victimelor, şi cînd Dr. Dressler va spune „adevărul şi numai adevărul" ?

WILLIAM TOTOK
19. 07. 1990, WEST BERLIN

Grafică de Val GHEORGHIU

Clipele vieţii

Colocviu pe ţărmul oceanului (III)

— Este conceptul de „progres staţionar" sau altfel zis, mişcare pe loc, ce l'ai sugerat data trecută, sinonim cu acela mai vechi, de „refuz al istoriei" ?

— Ideea, destul de bătătorită, că Românii ar refuza istoria, sau s'ar refuza acesteia, presupune în mod implicit o foarte vagă şi discutabilă accepţiune a chiar noţiunii de istorie. Ce s'a înţeles sau se înţelege prin „istorie" atunci când se vorbeşte de „refuzul istoriei" ?

— Probabil că două lucruri, destul de diferite unul de altul : succesiunea în timp a evenimentelor din existenţa unui popor, naţiuni, instituţii etc., şi cercetarea, analiza, descrierea acelor evenimente, ceea ce mai corect s'ar numai istoriografie. Această definiţie simplă şi această distincţie elementară pot satisface spiritu'ţi critic ?

— Nu prea. Lucrurile nu sunt atît de simple cum ar părea. Însăşi distincţia, nu întotdeauna explicită, dintre „istorie" şi „istoriografie" conţine dificultăţi de fond, pe care mă tem că nu e locul şi timpul să le luăm în discuţie.

— Oceanul acesta, care deşi „Pacific", nu cunoaşte pacea, va înghiţi verbele noastre, deştepte sau proaste, şi cine ştie dacă şi cînd, în întreaga „istorie" vom mai convorbi pe acest ţărm sau pe altul. ...Te ascult deci.

— Oceanul, ce nouă metaforă pentru noţiunea de progres staţionar : în veşnică mişcare, şi totuşi stând pe loc. O pace pururi agitată, mişcare ducînd nicăieri. Şi lipsa oricărui sens.

— Imaginea, tentantă prin grandoare, nu mi se pare în întregime potrivită. Dar să ne întoarcem la istorie.

— Cuvîntul „istorie" a venit din latină de la verbul grecesc **istoreo** care înseamnă a explora şi a face vizibil, a reprezenta şi a descrie. Aşadar termenul de „istoriografie", din acest punct de vedere etimologic, este uşor pleonastic, după cum pentru bunul simţ este puţin preţios. Căci „istoriografia" ar fi istoria istoriei, descrierea descrierii, povestirea povestirii.

— Chiar dacă simţul comun se împotriveşte pleonasmului în vorbire sau tautologiei în gândire, mă tem cu ultima esenţă a discursului e purul pleonasm, iar a cugetării-cercul. Dar, despre „cercul fructuos", poate altă dată.

— Ziceam că această încurcătură terminologică este prezentă în mai toate limbile europene, inclusiv cea germană, care se bucură de faima preciziei. Geschichte înseamnă atât istorisire, povestire, cât şi istorie ca obiect de studiu, dar şi istorie în sensul de ceea ce s'a întâmplat în timp, şi a trebuit, a fost dat să se întîmple. Geschichte, spre deosebire de ιoτopew şi historia, are o rădăcină comună cu Schicksal (destin, soartă). În ciuda acestui plus de nuanţă, cuvântul german nu implică totuşi o distincţie între „ceea ce s'a întâmplat şi a fost destinat să se întâmple" şi descrierea, „istorisirea" celor petrecute.

Am făcut această mică digresiune filologică doar pentru a atrage atenţia asupra nebulozităţii termenului de istorie, cu referinţă la ideea „refuzului istoriei" de către poporul Român. Ce anume ar refuza acest popor ? Aceea ce s'a întâmplat şi s'a petrecut aşa cum s'a întîmplat şi s'a petrecut, sau poate istoria, povestea, ori fie, ştiinţa, a ceea ce s-a întâmplat şi s'a petrecut ?

Românii au dat buni istorici, sau istoriografi dacă ar fi numai să ne gândim la cronicari, la Al. Xenopol, N. Iorga ... Descrierea celor petrecute, sau încercarea de a cerceta, analiza, interpreta evenimentele istorice nu sînt refuzate de Români, nu mai mult decît în cazul altor popoare. (Chestiunea crucială dacă o ştiinţă cu acest obiect este posibilă, o vom evita pentru moment). Deci nu acest fel de istorie îl refuză, sau i se refuză Românii

Pe de altă parte, cum te poţi refuza, fie ca individ, fie ca popor sau naţiune, instituţie, cum poţi refuza sau te refuza la aceea ce ţi s-a întâmplat, ţi s'a petrecut, a fost sortit să ţi se întâmple ? Cum te poţi sustrage destinului ? Când chiar dacă încerci, în fapt aceasta'ţi fuse soarta ? Refuzul sau revolta contra destinului nu e mai puţin destin, „fuga de istorie" este ea însăşi istorie, în felul ei particular. Calea pădurii, calea exilului sunt căi ale istoriei, în cazul poporului român". „Refuzul istoriei", întocmai ca refuzul destinului e pură contradicţie în termeni. (va urma)

Mihai URSACHI

Emil BRUMARU

Jurnal

O sută de ani de război
Amarnic începe-ntre noi,
Voi fi invizibil și trist.
Vei crede că nici nu exist.
Ci eu, din strategii cel mai fin,
Vampir prins de verzii tăi sîni
Cu ghearele-aripei înfipte în sfîrcuri
Voi suge dulceața din smîrcuri
Incît o să cazi lată-n pat
Și chiar o să mugi
Cu fermoarul stricat
La blugi!

Cîntec naiv

Ți-e trupul scos din muzici
De flaute subțiri
De-aceea de popoul
Tău singură te miri

Că ți-i atît de mare
Și-atît de despicat
Cînd iese lin din rochii
Pe-o margine de pat

Și de rușine-obrajii
Și fesele-ți se fac
Mai roșii decît floarea
Cea roșie de mac

Chiuitură

Micșunea căzută-n lapte,
Hai să ne-ntîlnim la noapte
Și să ne iubim frumos
Pe-o saltea pusă pe jos
Din lînă de merinos.
Să-ți iau bucile-amîndouă
In palme ca pe un crin
Plin cu piper fiert în vin
Și la ele să mă-nchin:
Dă-ne nouă...
Dă-ne nouă...

Bocet de adult

Coniță baudelairiană,
Nu vreau ca să ți fac
Atac la persoană
De aceea zac
Buhăit
Și neiubit
Dar cu solzul aurit
Ca peștele-n lac.

Numai că pe-aici nu este
Decît rădăcin de treste
Și mult mîl
Cu bîldîbîl.

Votci rusești? Muzică ABBA?
Se duc zilele degeaba,
Doar din cînd în cînd un nufăr,
Pe deasupra, ca un cufăr
Ferecat, cu diamante,
Trece.

Și sufăr,
Pupa ți-aș rece
Infernul lui Dante!

Invitație la Australia

Hai să fugim în Australia!
Tu ia-ți cu tine gura, sînii, talia
Și coapsele, oh, mai ales, cu graba
Să nu le uiți, căci totu-ar fi degeaba
Cînd printre-aborigenii din spelunci,
Abia sosită, ți-or plăti în pungi
De aur și în piei de-arnitorinc
Picioarele linse de-un cîine Ding-
O!

Octave MIRBEAU

GRĂDINA SUPLICIILOR

Inchisoarea se înalță pe malul rîului. Zidurile sale pătrate închid mai bine de o sută de mii de metri pătrați. Nici măcar o fereastră, nici o altă deschidere decît poarta imensă, ornamentată cu dragonii roșii și întărită cu dale groase de fier. Turnurile supraveghetorilor domină acoperișurile suprapuse, cu vîrfurile curbate, marcînd cele patru colțuri ale sinistrei construcții. Altele, mai mici, sînt dispuse la intervale regulate. Noaptea, toate aceste turnuri se luminează ca niște faruri și proiectează în jur, pe cîmpie și de-a lungul fluviului, o lumina neiertătoare. Unul din aceste ziduri plonjează în apa neagră, fetidă și profundă, temeliile acoperite cu alge alunecase. O ușă joasă comunică printr-un pod mobil cu estacada, ce înaintează pînă în mijlocul apei, și cu șarpantele de care sînt legate numeroase bărci de serviciu. Doi halebardieri, cu lancea în mînă, o supraveghează. La dreapta estacadei, un mic cuirasat stă nemișcat, cu cele trei turnuri îndreptate spre închisoare. Spre stînga, cît de departe poți zări pe rîu, vreo treizeci de șiruri de vase ascund celălalt mal printr-o harababură de plute multicolore, catarge pestrițe, frîngii și pînze cenușii. Și, din timp în timp, se pot vedea ambarcațiuni masive în care nefericiții închiși în cușcă își mișcă greoi brațele lor subțiri și nervoase.

In spatele închisorii, departe, foarte departe, pînă la munții ce închid orizontul cu o linie sumbră, se aștern întinderi stîncoase, cu ondulații scurte, întinderi colorate cînd în brun închis, cînd în culoarea sîngelui închegat, în care nu trăiesc decît scaieți albăstrui și ciresi pipernicíți ce nu înfloresc niciodată. Nemărginită dezolare! Copleșitoare tristețe!... Opt luni pe an cerul rămîne albastru, un albastru neîmblînzit unde nicicînd nu îndrăznește să se aventureze vreo zdreanță de nor. Soarele dogorește pămîntul, terifiază rocile, vitrifică pietricelele care se sparg sub pași cu țipete de sticlă și trosnituri de foc. Nici o pasăre nu se aventurează în văzduhul dogoritor. Aici respiră numai organisme invizibile, colcăieli baciliare, care spre seară iau înfățișarea febrei, ciumei, morții.

La ieșirea de pe pod, am avut șansa să găsim un palanchin care ne-a transportat de-a lungul cîmpiei încinse, pînă la închisoarea ale cărei porți erau încă închise. O echipă de agenți de poliție, avînd lănci cu banderole galbene și scuturi imense în spatele cărora aproape dispăreau, înfrînau gloata neliniștită și numeroasă. Cu fiecare minut, aceasta devenea tot mai prezentă. Se întinseseră corturi, unde se putea bea ceai, se puteau ronțăi bomboane, se consumau petale de trandafir și de acacia rulate în paste fine, parfumate și glazurate cu zahăr. În altele, muzicieni cîntau la flaut și poeți declamau versuri, în timp ce **punka**, agitînd aerul încins, răspîndeau o briză ușoară, un strop de prospețime pe fețe. Vînzători ambulanți vindeau litografii, vechi legende cu crime, imagini de torturi și suplicii, stampe și statuete de fildeș ciudat de obscene. Clara cumpără cîteva și-mi spuse:

— Iată cum chinezii, pe care-i acuzam a fi barbari, sînt, dimpotrivă, mai civilizați decît noi cunosc mai bine logica vieții și armonia naturii!.. Și nu consideră defel actul erotic drept o rușine pe care să o ascundă... Ei, dimpotrivă, îl glorifică, cîntînd toate gesturile și toate mîngîielile, la fel ca anticii de alt[illegible] pentru care sexul, departe de-a fi obiectul infamiei, o imagine a impurității, era o zeitate!... Iată cum arta occidentală pierde acest spirit, fiindu-i interzise expresiile magnifice ale iubirii. La noi, erotismul este lipsit de imaginație, stupid și rece... are întotdeauna alura întortocheată a păcatului, în timp ce aici își conservă toată amploarea vitală, toată poezia, tot freamătul grandios al naturii... Dar tu, tu nu ești decît un amant european, un mic suflet timid și rece, în care religia catolică a inculcat prostește frica de natură și teama de dragoste. Ea te-a denaturat ți-a pervertit sensul vieții...

— Dragă Clara, am obiectat..., este deci firesc să cauți voluptatea în putreziciune și să-ți îndrepți dorințele spre a se exalta la spectacolul oribil al durerii și al morții?... Nu este mai degrabă, dimpotrivă, o perversiune a naturii al cărei cult îl invoci, pentru a-ți scuza, probabil, ceea ce senzualitatea ta are criminal și monstruos?

— Nu, răspunse Clara cu vioiciune... pentru că dragostea și moartea sînt același lucru!... și pentru că tocmai putreziciunea este eterna resurecție a vieții... Înțelegi...

Deodată s-a întrerupt și m-a întrebat:

— Dar de ce îmi vorbești astfel?... Glumești!...

Și cu o expresie fermecătoare, adaugă:

— Cît de plictisitor este cînd nu înțelegi nimic!... Cum de nu simți?... cum de nu ai simțit încă, nu spun în dragoste, dar în desfrîul care este perfecțiunea dragostei că toate facultățile mintale ale omului se trezesc și se ascut și că doar prin desfrîu atingi dezvoltarea totală a personalității?... De pildă... în timpul actului erotic, nu te-ai gîndit niciodată, de exemplu, să comiți o adevărată crimă?... adică să te ridici deasupra tuturor prejudecăților sociale și tuturor legilor, mai presus de orice... în sfîrșit?... Și dacă te-ai gîndit, atunci pentru ce faci dragoste?

— Nu am puterea de a discuta, am bolborosit... Am senzația că mă aflu într-un coșmar... acest soare... această gloată... aceste mirosuri... și ochii tăi... ah! ochii tăi de supliciu și voluptate... și vocea ta... și crima... toate astea mă înspăimîntă... mă fac să înnebunesc!...

Clara surîse batjocoritor:

— Bietul micul!... suspină ea în bătaie de joc... Nu vei spune asta disearà, cînd te vei afla în brațele mele... Și te voi iubi!...

Gloata se anima tot mai mult.

Clara m-a dus sub un cort brodat în întregime cu flori de piersic, m-a așezat lîngă ea, pe o grămadă de perne, și mi-a spus, mîngîindu-mi fruntea cu mîna sa electrizată, datătoare de uitare și din care se revarsă îmbrățișarea:

— Dumnezeule, cît de mult durează!... În fiecare săptămînă același lucru... Și nu deschid porțile... De ce nu vorbești?... Te înspăimînt?... Ești mulțumit că ai venit?... Ești mulțumit că te mîngîi, micuța mea canalie adorată?... Oh! frumoșii tăi ochi obosiți!... E febra... și eu, nu-i așa?... Și eu, nu-i așa?... Vrei să bei ceai?... Vrei încă o pastilă de **hamamelis**?...

— N-aș vrea să fiu aici!... Aș vrea să dorm!...

— Să dormi!... Cît ești de ciudat!... Oh! ai să vezi imediat, cît e de frumos!... cît e de teribil!... Și ce extraordinare... ce necunoscute... ce minunate dorințe ți se vor naște în trup... Ne vom întoarce pe fluviu, în barca mea... Și ne vom petrece noaptea pe un pat de flori... Vrei, nu-i așa?...

Ea mă lovi de cîteva ori peste mîini cu evantaiul:

— Dar nu mă asculți!... De ce nu mă asculți?... Ești palid și trist... Și, de fapt, nu mă auzi de loc...

Se ghemui lîngă mine pe de-a-ntregul, șerpuitoare și calină:

— Nu mă asculți, ticălosule, continuă ea... Și nu mă mîngîi de loc!... mîngîie-mă dragule!... Sînii îmi sînt reci și tari...

Și, cu o voce mai joasă, fulgerîndu-mă cu strălucirile verzi ale privirii, voluptuoasă și crudă, a continuat:

— Uite!... acum opt zile... am văzut un lucru extraordinar.... Oh! iubitule, am văzut un om biciuit pentru că furase un pește... Judecătorul a declarat: „Nu trebuie să spunem totdeauna despre un om care are un pește în mînă: e un pescar!". Și l-a condamnat pe om la moarte prin tortură cu vergele de fier... Pentru un pește, dragule!... Asta se întîmpla în grădina supliciilor... Inchipuie-ți, omul era îngenuncheat pe pămînt, iar capul i se sprijinea pe un fel de butuc... în întregime negru de sînge închegat... Omul avea spatele și mijlocul goale, de culoarea aurului vechi... Am sosit chiar în momentul în care un soldat îi înșfăcase părul, care era destul de lung, și îl prinsese de un inel fixat într-o dală de piatră în pămînt... Alături de martir, un alt soldat înroșea în foc o mică vergea de fier... Și iată... Ascultă-mă bine!... Mă auzi?... Cînd vergeaua s-a înroșit, soldatul l-a biciuit cu toată forța brațului, peste mijloc... Vergeaua făcea: chuiitt! în aer... și pătrundea foarte adînc în mușchii care sfîrîiau și din care se ridica un fum roșcat... înțelegi?... Apoi soldatul lăsă vergeaua să se răcească în rănile care se umflau și se închideau... apoi, cînd s-a răcit, a smuls-o dintr-o singură mișcare... împreună cu zdrențe sîngerînde. Iar omul a izbucnit în groaznice strigăte de durere... Și soldatul a reînceput... De cincisprezece ori!... Iar mie mi se părea că vergeaua intra, la fiecare lovitură, în propriii mei rinichi... Era atroce și foarte dulce!

Și pentru că eu tăceam:

— Era atroce și foarte dulce, repetă ea... Și dacă ai ști cît era de frumos omul acela... cît era de puternic!... Mușchii parca erau ai unei statui... Sărută-mă, iubitule... Mai sărută-mă!

Intre pleoapele sale pe jumate închise nu vedeam nimic altceva decît albul ochilor. Spuse:

— Nu se mai mișca... Spatele i se tumefiase... Oh! buzele tale...

După cîteva secunde de tăcere, relua:

— Anul trecut, împreună cu Annie, am văzut ceva și mai uimitor... Am văzut un om care își violase mama și apoi a spintecat-o cu o lovitură de cuțit. Părea să fi fost nebun... L-au condamnat la supliciul mîngîierii... Da, iubitule... Nu e admirabil?... Nu e permis străinilor să asiste la această tortură care, de altfel, se practică rar astăzi. Dar noi am dat bani paznicilor, care ne-au ascuns în spatele unui paravan. Annie și cu mine am văzut tot. Nebunul — nu prea avea aerul să fie — fu întins pe o masă foarte joasă cu membrele și corpul legate cu frînghii solide... căluș în gură... așa încît nu putea să facă nici o mișcare sau să scoată vreun strigăt. O femeie, nici frumoasă, nici tînără, cu o figură gravă, îmbrăcată pe de-antregul în negru, cu un inel mare de aur pe brațul gol, a îngenuncheat alături de nebun... i-a înhățat penisul... Oh! iubitule!... iubitule!... Dacă ai fi văzut!... A durat patru ore, patru ore de mîngîieri savante și teribile, timp în care mîna femeii nu s-a odihnit o clipă, iar fața i-a rămas la fel de rece și înnegurată! Martirul muri înecat într-un val de sînge care împroșcă fața oficiantei. Niciodată n-am mai văzut ceva atît de atroce, dragul meu, noi două am leșinat... Mă gîndesc totdeauna la asta!...

Cu aerul de a regreta, adăugă:

— Femeia aceea avea, pe unul din degete, un rubin enorm, care în timpul torturii se mișca în soare ca o mică flacără roșie și jucăușă. Annie l-a cumpărat... Nu mai știu nimic de el... Mi-aș fi dorit într-adevăr să îl am.

Clara tăcu, gîndurile îi reveniseră asupra imaginilor impure și sîngeroase ale acelei abominabile amintiri.

Cîteva minute mai apoi, se porni o rumoare pe sub corturi și prin gloată. Pe sub pleoapele-mi îngreunate și care, în ciuda voinței mele, aproape că se închiseseră, oripilat de ce auzisem, am văzut rochii, umbrele, evantaie, fețe fericite și fețe blestemate dansînd, răsucindu-se, năpustindu-se... Era ca un val de flori imense, ca un vîrtej de păsări feerice.

— Porțile, dragul meu... strigă Clara, se deschid porțile! Vino... vino repede! Și nu mai fi trist! Ah! te implor... Gîndește-te la toate lucrurile frumoase pe care le vei vedea și despre care ți-am povestit!

M-am ridicat... Și, simțindu-mi brațul, mă conduse cu ea, nici eu nu știu unde...

Traducere și adaptare de
Mădălina GRIGORAȘ

Octav Mirbeau, scriitor francez născut la Treviers (1848—1917) autor al mai multor romane realiste („Jurnalul unei cameriste") și de comedii de succes („Afacerile sînt afaceri").

Denis de Rougemont

Cele patru culori ale iubirii (schemă filosofică abstractă, ornată cu o ilustrație)

Dragostea fiind inițiatoarea a tot ceea ce există, absența sa o vom denumi neant. Gradele existenței iubirii sînt cele de la creație la operă, fără de care nu ar fi de conceput nici neantul, nici ființa.

Iubirea divină, care vine de la Dumnezeu, tot la el se întoarce punînd în punctul său de reflecție și de rezonanță în creatură un nou eu care îl transcende pe cel vechi pentru că îl totalizează și îl ordonează în spirit. (Această acțiune de ordonare, de orientare a sinelui în axa eficacității majore, este rugăciunea. A te ruga nu înseamnă a cere, ci a te orienta în sensul primirii și realizarii).

(...) Experiența meditată — și sper că banală (în sensul cel mai propriu). îmi sugerează patru stări care pot fi distinse prin ordinea lor de apariție. Ele se vor amesteca și se vor combina în omul împlinit.

1. VIZIUNEA INTUITIVA. — Această formă de iubire este actul spiritual ; ea este cunoaștere activă și în același timp recunoaștere. Ea ia naștere și se dezvoltă cînd descopăr în mine, și ghicesc deîndată în altul, persoana. Iubirea însăși, care m-a creat ca subiect, tinde să discearnă într-altul subiectul care ar putea să îi răspundă. Privirea sa tinde să suscite ceea ce poate fi iubit iubind la rîndul său. Această acțiune a privirii, atunci cînd este confirmată de interacțiunea persoanelor pe care iubirea le pune în rezonanță, se numește philia, prietenia spirituală. Ea este un agent de diferențiere prin excelență, prin faptul că vede — sau caută să vadă, sau solicită — în indivizi persoana lor adevărată ; vocația care îi distinge în mod absolut ; noutatea — fie ea și imperceptibilă ; neînlocuibilul pe care fiecare ființă umană, dacă este chemată, poate deveni. Dorința privirii intuitive este chemare, deci așteptare care alege un răspuns și, în continuare, schimbare care este acțiunea iubirii.

Cînd această dorință și această nevoie de a influența pe altul depășesc conștiința proprie și respectul față de propria persoană ca vocație unică, această dragoste de aproape își poate schimba semnul, și dintr-o dată funcția sa se inversează ; se preschimbă în imperialism și devine deci agent de uniformizare, la început în schimbările de la persoană la persoană, ca prietenia, educația sau căsătoria, iar mai apoi în domeniul colectiv, societate, politică, biserică. La limită, devine ură sau crimă, cum au arătat atîtea persecuții religioase sau filosofice pentru binele sufletelor celor masacrați, și cum ne arată astăzi „virtutea" statelor totalitare. Cel care nu se iubește nu merită să fie iubit de alții. Nimeni, într-adevăr, nu poate iubi pe altul dacă acela se disprețuiește sau se leapădă, adică disprețuiește sau neagă persoana care ar putea deveni, în loc să caute să cunoască mai bine și să domine ceea ce, în natura sa determinată, îl împiedică să iubească. Nimeni nu poate distinge binele altuia dacă nu a știut să distingă întîi propriul său bine. Cine se iubește rău, ca egoistul, iubește rău și pe alții și crede că „l'enfer c'est l'autre" ; este din cauză că el se crede inacceptabil și s-ar vrea (inconștient) desființat. Nimeni nu vede persoana în altul dacă nu a văzut-o întîi în sine : or, a iubi înseamnă a vrea ca persoana unică să se edifice în individ. Această regulă de aur este norma morală, prin excelență, în orice domeniu, la fel în cel erotic ca și în educație, prietenie sau căsătorie.

În punctul echilibrului ideal între reținerea care se naște din dragostea de sine și elanul către eul altuia, dragostea pentru aproape constituie modelul creator al oricărei comunități. și imaginea organizatoare a unei biologii a umanității cîtă vreme aceasta formează un tot. Dragostea pentru altul ca pentru sine însuși este singura care poate asigura sănătatea și regla metabolismul marelui corp.

2. EMOTIA, SAU EROSUL. — Această a doua formă a iubirii purcede din suflet. Ea este mai puțin silențioasă decît viziunea intuitivă, deoarece nu tinde la unic, dar și mai limitativă, în sensul că, deîndată ce există și atîta timp cît durează plenitudinea sa, ea exclude din realitatea sa tot ceea ce nu este nici obiectul nici subiectul emoției : universul său se reduce la aceștia doi. În geneza sa, ea corespunde, indiferent de vîrstă, stării primei adolescențe, cînd dragostea „lovește în inimă", taie răsuflarea, izbucnește în vis, și rămîne departe de imaginația posesiunii. (Este un aspect al iubirii curtenești, nici cel mai specific, nici cel mai insolit). Dar dacă precede dorința, să zicem fizică, cred oricum că iubirea emotivă animică nu apare decît dacă a fost privitrezită de o primă privire a intuiției. (...)

3. PLACEREA SEXUALA. — Acestei a treia forme a iubirii i se spune fizică, deși noi știm foarte bine că sexul este legat ca nici o altă funcție de voința intelectului, de suflet și de imaginar ; și dacă nu ar fi decît un instinct animalic, nu ar avea nimic de-a face cu dragostea. Animalele nu fac dragoste, și se supun sexualității atunci cînd îi sună ceasul. Confuziile din limbajul nostru curent par uneori să asimileze iubirea cu sexul, dar ele provin dintr-o contaminare în sens invers : dacă sexualitatea poate semnifica iubire, este din cauză că ea este, la bărbat, altceva decît instinctul. În măsura în care, fără a pierde instinctul, ea se supune unor finalități noi care nu mai sînt cele ale speciei ci ale persoanei, sexualitatea își merită numele de dragoste pe care i-l dă Occidentul modern, — orice ar crede morala obișnuită (foarte rar codificată, mult timp inveterată) care formează climatul „cugetătorilor de bine" din clasa de mijloc, fie popor, burghezie, sau catolici, protestanți și laici.

Această morală consideră sexul ca „rău în principiu". Cum ea simte însă că o asemenea atitudine este mai mult eretică decît creștină, sau mai mult „religioasă decît rațională și științifică", se ferește să o declare, dar își trădează constant convingerea intimă prin judecăți și indignări care se aseamănă pînă la confundare cu niște reflexe condiționate. Iată un test : la citirea textului următor, cum veți reacționa ?

„Cel care vede, care înțelege, care dorește Sinele, care se joacă cu sinele, care își atinge plăcerea în Sine, devine propriul său stăpîn și se plimbă printre lumi. Dar cel care gîndește altfel rămîne dependent. Rămîne în sfere perisabile din care nu poate ieși atunci cînd vrea" (Chandogya Upanishad, 7, 25).

Credeți că această comparație care se face aici între actul cunoașterii religioase și actul unirii sexuale coboară spiritul sau înalță eroticul ? (Aud : înalță eroticul la nivelul de semnificație pe care omul spiritual trebuie să-l atingă cu ansamblul facultăților sale).

Sexualitatea în ea însăși nu mi se pare indiferentă pentru spirit. Dar ea nu este nici rea nici bună : ca și funcție, eu aș vedea-o moralmente neutră. Și totuși, deîndată ce accede la libertatea erotismului (care transcende funcția naturală și vitală), ea devine justițiabilă în același timp din morală și din spirit, ca oricare alt element implicat în sinteza persoanei. Două deviații morale, simetrice, o tentează de atunci în permanență :

a. Sexualitatea condamnată. Cei cărora le este frică de propria lor sexualitate și care nu văd decît ignonimie în erotism, expulzează din propria lor persoană (și dintr-ale altora, dacă au posibilitatea) această a treia formă a iubirii. O condamnă astfel să rămînă indiferențiată, incultă, neintegrată deci impură, improprie eului, deci murdară. Ei fac din ea o forță rea, obscură și amenințătoare, alienată de persoană : aici sînt trăsăturile și geneza unui demon. Vor vedea acest demon apărînd peste tot, și unii par să fi mers chiar pînă la materializarea sa, dacă ne încredem în relatările vieților anahoreților.

Cu gîndul la ei, mă repet. „A face dragoste" poate însemna : să-ți iubești aproapele sau să-i faci rău diminuîndu-te și deformîndu-te pe tine în același timp ; poate însemna : a îmbrățișa la întîmplare un corp fără a întîlni pe nimeni, orbește, noaptea, poate deci însemna : iubire, egoism, binefacere sau crimă, libertate sau servitudine, sau pur și simplu greșeală și dintr-o parte și din cealaltă, accident ridicol dar fără urmări. Nu este în sine nici bună nici rea. Singur, gradul de iubire reală (personificat, legat de persoană) poate califica actul sexual. Și nu văd nici un alt criteriu care să țină, care să nu fie reductibil la acesta.

b. Sexualitatea separată. Deîndată ce este disociată de iubirea intuitivă și de iubirea sentimentală, care o preced și o așează în adevărata dragoste, dorința sexuală tinde curînd să coboare din nou în planul instinctului. Dar cîtă vreme dorința animalică este determinată simplu de perpetuarea speciei, dorința sexual-erotică a devenit forță liberă, autonomă, și care acționează de altfel împotriva iubirii ca forță de delimitare. Don Juan nu alege. el dorește toate femeile, și această dorință face din fiecare, femeia ca atare ca și sexul în general. (Dimpotrivă, iubirea lui Tristan făcea din una, singură, Femeia unică). Această formă de dorință pleacă din iubire dar în direcția neantului : ea crește nediferențiatul. crește entropia din lume. În extremă pe care Mitul o simbolizează cu mare simplicitate în operă. Don Juan nu mai este decît un corp. care ne este arătat mîncînd. bînd și celebrînd femeile. Spiritul în întregime refulat (virtualizat) se vede deci provocat la cea mai violentă revenire : este apariția Comandorului. Contactul acestui Dublu de antimaterie aneantizează corpul fizic. (Mîna întinsă, lumina, trapa).

4. ENERGIA COSMICA. — Ultima formă a iubirii nu este atinsă decît de gîndire, dar prin intermediul lumii senzațiilor, atunci cînd dincolo de corpurile conforme scării noastre, dincolo de domeniul diferențierii, dincolo chiar de materia căreia i se spune brută, dar încă tangibilă și sensibilă descoperă și măsoară energia și misterul atracției universale. Și este frumos că aventura intelectului, coborînd din limpezimile spiritului intuitiv în clar-obscurul sufletului, în obscurul cărnii, în opacitatea materiei și în negrul absolut al spațiului electronic, se deschide în sfîrșit asupra noilor străluciri care sînt poate aceleași pe care le-au întrezărit înțelepții Greciei și Indiei, și pe care Dante spune că ar fi contemplat-o cu prețul vederii sale „consumate" :

... dar deja dorința și voința mea erau în mișcare — ca o roată învîrtindu-se în jurul unei materii uniforme — de dragostea care mișcă de asemeni soarele și stelele.

Forma de gîndire care se revelează aici transcende cercetării moderne a unei formule a cîmpului unitar. Ea implică ecuația mai generală încă ce ar cuprinde în același timp fenomenul uman. legile cosmice, și iubirea creatoare Teorie a iubirii unificatoare, este altfel spus Iubirea însăși.

Știința actuală, ghidată de intuiția lui Einstein, concepe deja posibilitatea unei explicații unificate a fenomenelor gravitaționale și magnetice, dar ea admite că afectivul rămîne pentru ea cel mai impenetrabil dintre mistere. Și este fundamental să admită aceasta. Ceea ce era îndepărtat de secole, zvîrlit la capitolul magiilor puerile, redevine obiectul fascinant al speculațiilor creatoare. Deja, marile școli de matematicieni, fizicieni și astronomi recunosc că acestea diferă în mod esențial prin opțiunile lor metafizice. Astfel extrema iubirii cognitive, a pasiunii cunoașterii și supunerii gîndului de către aceasta, împinsă pînă la ultimul grad al abstracției și al îndrăznelii logice, pare pe calea de a se reuni în perspectivă cu extrema iubirii intuitive: viziunea mistică.

ILUSTRAȚIA. — Toată lumea cunoaște cărțile de joc, cel puțin din vedere, dar nimeni nu le privește realmente. Aproape nimeni nu încearcă efortul sau plăcerea de a descifra ideograma lor. Este prea serios pentru jucători, iar pentru cei serioși pare a nu fi decît un joc. Totuși, dacă privim un moment, fără să jucăm, culorile jocului de cărți obișnuit, vom descoperi că ele corespund, trăsătură cu trăsătură, celor patru feluri de dragoste pe care le-am identificat.

CELE PATRU IUBIRI

PICA Forma indică numărul 1.

Ea sugerează : pătrundere, traversare, furtul dintr-un condei a răni. a ucide, a fecunda.

Corespunde spiritului și intuiției (iubire spirituală, privire intuitivă. philia, agape).

Temperament : mistic, inovator, detașat, rapid, dezinteresat, autoritar. săritor.

Deviații tipice : imperialism și sadism, sau invers, ascetism și gust al sacrificiului de sine ; către altul : crimă , către sine : suicid.

Concepția în iubire : un rege de pică ar spune că „Dragostea nu este un sentiment. ci situația totală a celui care iubește, întors spre adevăr".

Dovada de validitate a acestei iubiri : viziunea justă.

INIMA (CUPA) Forma indică numărul 2.

Sugerează : palpitații, contracție-dilatație, ființă vulnerabilă sau rănită, străbătută de o pică. (O spadă îți va traversa sufletul, spune Simion Mariei).

Corespunde Sufletului și sentimentului. (Dragostea-pasiune, tandrețe, Eros).

Temperament : emotiv-depresiv, invadator, receptiv-imaginativ, nostalgic-entuziast.

Deviații tipice : masochism (doar cel care are un suflet are loc pentru masochism și poate gusta plăcerea sa). Gustul morții în doi. Paranoia.

Concepția despre dragoste : „Frumusețea te face să plîngi cu cele mai bune lacrimi" — Tristan.

Dovada : simțire intensă.

TREFLA Forma indică numărul 3.

Sugerează : a împinge, a înlătura, a se pierde în cele trei dimensiuni (spirit, suflet, carne) fără să-și piardă instinctul, a se atașa, a se ofili.

Corespunde corpului și senzației, „orice carne este ca iarba". Iubirea cărnii pentru ceea ce transcende și o animă, căci impulsul vine de jos, dar înflorirea și satisfacția depind de lumina primită, de aer și de rouă).

Temperament : senzual. impulsiv. curios ; predator-exclusiv-constructor (de obiecte, nu de concepte).

Deviații tipice : Don Juan. Aberații ale instinctului Naturism mistic. (Este utopia magică, uneori realizată, a treflei în patru : transformarea tijei instinctului în cea de a patra foaie)

Concepția despre dragoste : gurmandă. „Ce e frumos. ce e adevărat, este ceea ce e bun pentru mine".

Dovezi : a atinge, a îmbrățișa.

CARO Forma indică numărul 4.

Sugerează : a defini, a limita (pătratul), a pătrunde peste tot, în toate sensurile (unghiuri ascuțite, care amintesc că inițial caroul a fost unul de arbaletă, o săgeată cu patru fețe de poliedru) ; a contrazice și a pune în paralel, a opune pentru a echilibra.

Corespunde Intelectului, Gîndirii (iubirii de adevăr și pasiunii descoperirii).

Temperament : exclusiv constructiv, critic, prudent „a rămîne în pătrat" : abstractizant. clasic. inventiv (în ce privește structurile și conceptele).

Deviații tipice : Schizofrenie. Gust pentru viol. Impotență sexuală prin indiferența față de suflet. (Intelectualul în sensul rău al cuvîntului este acela care este rupt de suflet. sau nu știe ce să facă cu el și îl neagă).

Concepția asupra iubirii : echilibrul cere oarecare schimbare, cu condiția ca să fie menținute ambele în anumite limite.

Dovada : a înțelege (sau dimpotrivă a accepta ca un fapt tot ceea ce rezistă la orice critică).

Probabil că ați recunoscut în treacăt cele patru funcții fundamentale ale lui C. G. Jung : gîndire, senzație. intuiție, sentiment. chiar dacă plasate aici într-o ordine diferită. traducînd logica particulară și ontogeneza amorului. Aceste patru funcții coexistă în viața oricărui om normal. dar una, în general, este dominantă sau mai puternic actualizată ; prin ea însăși. ea potențializează în inconștient funcția cea mai diferită de ea însăși. Cuplul antagonic descris de Jung intuiție-gîndire (semnele roșii) se regăsesc în schema mea.

în românește de ALINA MUNGIU

Erich FROMM

Despre sadism și incest

■ minoritățile oferă o oportunitate largă pentru satisfacții sadice, chiar și pentru cel mai sărman membru al majorității ■

SÎNT ÎNTOTDEAUNA COPII, NEVESTE SAU CÎINI LA DISPOZIȚIE

Sînt mai multe feluri de comportament sadic: sexual, fizic și mental. Aceste diferite forme de sadism nu sînt independente una de cealaltă, problema e să găsim elementul comun, esența sadismului. Psihanaliștii clasici au observat că un anume aspect al sexualității este comun tuturor acestor forme; în faza a doua a teoriilor freudiene s-a afirmat că sadismul este un amestec de Eros (sexualitate) și instinct al morții, îndreptat de către cel care-l simte către o altă persoană, în timp ce masochismul e un amestec de Eros și instinct al morții îndreptat către sine.

Împotriva acestor supoziții, propun ca esența sadismului, ca element comun tuturor manifestărilor sale, **plăcerea de a avea un control absolut și nelimitat asupra unei ființe umane,** fie un animal, un copil, fie bărbat sau femeie. Să forțezi pe cineva să îndure suferință sau umilință fără a-i da posibilitatea să se apere e una din manifestările controlului absolut, dar nu singura. Individul care are controlul asupra persoanei vii o transformă pe aceasta din urmă în lucrul lui, în proprietatea lui, în timp ce el devine dumnezeul celeilalte ființe. Uneori controlul poate fi constructiv, și în acest caz putem vorbi de un sadism binevoitor. În situații în care o persoană o conduce pe cealaltă, pentru binele ei, și în realitate o favorizează în privința mai multor chestiuni, exceptînd faptul că o ține sub control. Dar cel mai adesea sadismul este răuvoitor. Controlul total asupra unei alte ființe înseamnă a o schilodi, a o înăbuși, a-i zădărnici acțiunile. Un asemenea control poate căpăta orice fel de forme și se poate realiza în cele mai variate intensități.

Piesa lui Camus, **Caligula,** înfățișează exemplul unui control sadic de un tip extrem care echivalează cu dorința de omnipotență. Vedem cum Caligula, purtat de circumstanțe într-o poziție care îi dă puteri nelimitate, ajunge să rîvnească mereu mai multă putere. Se culcă cu soțiile senatorilor și gustă din plin umilința lor în clipa în care aceștia trebuie să se poarte ca prieteni devotați și admiratori ai lui. Îi ucide pe unii iar cei care rămîn în viață trebuie să continue să zîmbească și să glumească. Dar chiar toată această putere nu-l satisface; el dorește puterea absolută, vrea imposibilul. Așa după cum Camus îl face să spună: „Eu vreau luna".

E ușor de zis că personajul Caligula e nebun, dar nebunia lui este un mod de a trăi; e o soluție dată problemei existenței umane, pentru că servește iluzia omnipotenței, a depășirii limitelor existenței umane. În procesul încercării sale de a obține puterea absolută, Caligula pierde orice contact cu oamenii. Devine un surghiunit printre ceilalți, trebuie să devină nebun pentru că, în clipa în care dorința sa pentru omnipotență nu s-a împlinit el rămîne un ins singur și neputincios.

Acest caz al lui Caligula este, bineînțeles, excepțional. Puțini oameni au ocazia să acumuleze atît de multă putere încît să se amăgească cu iluzia că ar putea fi cea absolută. Dar au existat unii de-a lungul istoriei pînă în zilele noastre; dacă în final aceștia rămîn învingători, sînt celebrați ca mari generali sau oameni de stat; dacă sînt înfrînți sînt considerați nebuni sau criminali.

Această soluție extremă ca răspuns la problema existenței umane caracterizează pe oamenii mijlocii. Totuși, în multe sisteme sociale, inclusiv și cei din păturile sociale cele mai de jos pot avea controlul unei persoane care devine subiectul puterii lor. Sînt întotdeauna copii, neveste sau cîini la dispoziție; sau sînt oameni neajutorați, precum deținuții, bolnavii, în cazul în care nu sînt niște oameni sus-puși, (în special în cazul bolnavilor mentali), elevii, membri ai sistemului birocratic de stat.

Gradul în care puterea pe care o au superiorii în fiecare dintre aceste circumstanțe e controlată ori restrînsă și posibilitatea satisfacerii sadice pe care o oferă aceste situații depinde de structura socială. Pe lîngă aceste situații, minoritățile rasiale, și religioase atîta vreme cît sînt lipsite de putere, oferă o oportunitate largă pentru satisfacții sadice, chiar și pentru cel mai sărman membru al majorității.

Sadismul e un răspuns la problema de a te fi născut om, cînd nu pot fi găsite soluții mai bune. Experiența de a avea control absolut asupra unei alte ființe, a omnipotenței atîta vreme cît există un el, o ea sau ceva implicat în aceste relații creează iluzia depășirii limitelor existenței umane, în special pentru cei pentru care viața adevărată e lipsită de bucurie și productivitate. Sadismul nu are propriu-zis nici un scop precis. Nu este superficial, ci evlavios; e **transformarea impotenței în experiența omnipotenței**: E religia celor mutilați psihic.

CARACTERUL BIROCRATIC

Așa zisul caracter anal, nevrotic-obsesiv sau al colecționarului, e înclinat să simtă că posedă numai o cantitate anume de putere, energie sau capacitate mentală și că acest stoc e limitat și epuizat prin folosință și că nu poate fi nicicînd reaprovizionat. El nu poate înțelege capacitatea de reacumulare a materiei vii, și faptul că activitatea și folosirea forțelor noastre ne măresc puterea, în timp ce stagnarea o slăbește. Pentru el, moartea și distructivitatea prezintă mai multă realitate decît viața și creșterea. Actul creației este pentru el un miracol de care ia conștiință dar în care nu crede. Valorile sale supreme sînt ordinea și siguranța; motto-ul său: „Nu e nimic nou sub soare". În relațiile cu ceilalți, intimitatea îi apare ca o amenințare. Senzația de posesiune ori dimpotrivă distanțarea față de o persoană înseamnă pentru el siguranță. Colecționarul tinde să fie suspicios, să aibă într-un fel parte de dreptate, care se rezumă în esență la: „Ce-i al meu e al meu și ce-i al tău e al tău". Caracterul anal are o singură cale să se simtă singur în relațiile sale cu lumea: prin a o poseda și a o controla, devreme ce este incapabil de a stabili cu ea o legătură prin dragoste ori prin productivitate. Faptul că acest caracter anal are o relație strînsă cu sadismul descris de psihanaliștii tradiționali este evidențiat în principal de datele clinice și are puțină importanță dacă se interpretează această conexiune în termenii teoriei libidoului ori în termenii relației om-lume. Este de asemenea evidențiat de faptul că grupurile sociale prezentînd un caracter anal tind să manifeste un pronunțat grad de sadism.

Aproape echivalent cu caracterul sado masochist, într-un sens mai degrabă social decît politic, este caracterul birocratic. În sistemul birocratic fiecare persoană o controlează pe cea de sub ea și este controlată de cea de deasupra. Astfel, atît impulsurile sadice cît și cele masochiste pot fi satisfăcute într-un asemenea sistem. Pe cel de sub el, caracterul birocratic îl va trata cu dispreț, iar de cel de deasupra îi va fi teamă și îl va admira. Trebuie numai să ne uităm la expresia facială și la vocea unui anume **tip de birocrat, criticîndu-și subordonatul, ori încruntîndu-se cînd acesta a întîrziat un minut, sau purtîndu-se în așa fel încît să arate că în timpul orelor de serviciu el „aparține" superiorului.** Așa încît cineva se poate gîndi la birocratul din spatele biroului ca la omul pe fața căruia se identifică un zîmbet abia schițat în clipa în care închide fereastra la 5.30 fix, în timp ce ultimii doi oameni, care deja așteptau de jumătate de oră, trebuie să plece și să vină a doua zi. **Chestiunea importantă nu este că el nu va mai vinde timbre de la 5,30 încolo; aspectul important al activității lui este că el simte o plăcere în a-i frustra pe ceilalți, în a le arăta că el îi are la mînă, o satisfacție care i se citește pe chip.**

Nu-i nevoie să precizăm că nu toți birocrații de tip vechi sînt sadici. Numai un studiu psihologic aprofundat ne-ar putea arăta care este proporția de sadism în rîndurile acestora comparativ cu nebirocrații sau cu birocrații de tip nou. Pentru a da numai cîteva exemple proeminente, generalul Marshall și generalul Eisenhower amîndoi aflați printre militare în al Doilea Război Mondial, erau remarcabili pentru lipsa lor de sadism și pentru interesul deosebit pentru viața soldaților. Pe de altă parte, un număr de generali germani și francezi din primul război mondial erau cunoscuți tocmai prin lipsa de omenie și brutalitatea cu care sacrificau viețiile soldaților lor în acțiuni fără un scop tactic adecvat.

MAMA, ZEIȚA CREAȚIEI ȘI A DISTRUGERII

Aspectul social al atracției față de mamă este el însuși un semn de incest. Indică faptul că mama a devenit o persoană, o femeie, iar băiețelul este deja un mic bărbat. Găsirea intensității specifice atracției sexuale în anumite circumstanțe poate fi considerată o apărare împotriva unei dependențe pasive infantile mai pronunțate. În aceste situații în care legătura incestuoasă cu mama nu e rezolvată pînă la vîrsta pubertății ci durează toată viața, avem de-a face cu o dezvoltare de tip nevrotic. Masculul va rămîne dependent de mamă sau de femeile ce o vor substitui, îi va fi teamă de femei și va rămîne mult mai copilăros decît este normal. O asemenea dezvoltare este deseori cauzată de către mamele care pentru o mie de motive — precum lipsa de afecțiune pentru soț, o anume mîndrie narcisistă, sau sentimentul exacerbat de posesiune față de fiul ei — este hiperatrasă de băiețelul ei și în multe feluri (hiperadmirație, protecție exagerată și răsfățare) îl seduce să devină hiperatras de ea. Această legătură afectuoasă, erotică și deseori sexuală cu mama e ceea ce a avut Freud în minte cînd a descris complexul lui Oedip. În timp ce acest tip de fixație incestuoasă este foarte frecvent, mai este un altul, mai puțin frecvent și care are cu totul alte caracteristici și poate fi denumit malign. Acest tip de fixație incestuoasă e cel care, în opinia mea, e în legătură cu necrofilia și poate fi considerat ca o rădăcină a ei.

Mă refer la copiii la care nici o legătură afectivă față de mama nu reușește să străpungă carapacea suficienței de sine de tip autist. Ne sînt cunoscute formele extreme ale acestei suficiențe de sine în cazul copiilor de tip autist. Acești copii nu ies niciodată din cochilia narcisismului lor, pentru ei mama nu devine niciodată un obiect al dragostei; ei nu formează atașamente afective cu ceilalți și, mai curînd, îi privesc ca și cînd aceștia ar fi obiecte inanimate și deseori asemenea copii sînt foarte interesați de obiectele mecanice.

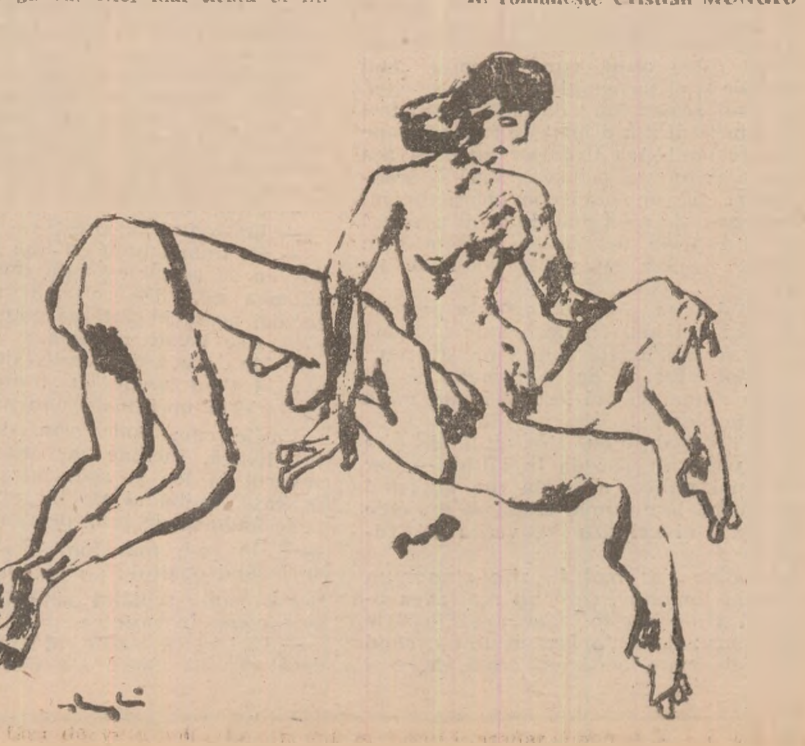
Copiii autiști par să formeze un pol al axei — la celălalt pol localizîndu-se copii a căror afecțiune pentru mamă sau pentru ceilalți este mult prea dezvoltat. Pare o presupunere legitimă faptul că putem localiza pe această axă copii care nu sînt autiști, ei numai se apropie de această stare, prezentînd caracteristicile acestora într-o măsură mai redusă. Se ridică o întrebare: ce se întîmplă cu fixația incestuoasă față de mamă la acești copii autiști sau aproape autiști? S-ar părea că asemenea copii nu dezvoltă niciodată sentimente calde, erotice, și mai tîrziu sexuale față de mamă, și nici nu păstrează mereu dorința de a fi lîngă ea. Nici mai tîrziu ei nu se îndrăgostesc cu adevărat de femeile care o substituie pe mamă. Pentru ei, mama este un simbol, mai curînd o fantomă decît o persoană reală. Ea e simbolul pămîntului, al căminului, al sîngelui, al rasei, națiunii, al pămîntului din care izvorăște și din care se întoarce viața. Dar ea e de asemenea simbolul haosului și al morții; nu este mama-cea-care-dă-viață ci și mama-cea-care-dă-moarte; îmbrățișarea ei este moarte, pîntecele ei — un mormînt. Atracția către mama-moarte ar putea să nu fie afecțiune sau dragoste și nu este o atracție în obișnuitul sens psihologic, presupunînd ceva plăcut și călduros, ci în sensul în care s-ar putea vorbi de o atracție magnetică sau una de tip gravitațional. Persoana legată de mamă prin legături incenstuoase maligne rămîne narcisistă, rece, neimpresionabilă, este atras de ea precum fierul de magnet. Ea e oceanul în care el dorește să se verse, pămîntul în care vrea să fie îngropat. Motivul pentru o asemenea dezvoltare pare să fie faptul că starea de totală singurătate este de nesuportat; dacă nu e nici o cale de a stabili o legătură cu mama sau cu femeile care o substituie prin căldură ori printr-o relație care să fie plăcută, atunci legătura cu ea și cu întreaga lume trebuie să devină de unire în cele din urmă în moarte. Rolul dublu al mamei ca zeitate a creației și zeitate a distructivității este foarte des întîlnit în multe mituri ori concepții religioase. Același pămînt din care stă plămădit bărbatul, glia din care-și trag seva copacii și iarba este locul în care se reîntoarce trupul; pîntecul mamei-lume devine mormînt. Un exemplu clasic al celor două fețe ale mamei este zeița indiană Kali, cea care dă viață și distruge în același timp. De asemenea sînt și zeitățile perioadei neolitice, avînd aceleași două fețe. O altă circumstanță prezentînd aceeași dublă funcție a mamei este dubla imagine a acesteia în vise. În multe vise, mama poate apărea deseori ca un personaj binevoitor și afectuos, dar sînt și un număr de vise ale unor persoane în care mama apare ca un șarpe periculos, un animal mereu pregătit să atace precum un leu, o hienă sau un tigru.

Am sesizat clinic faptul că frica de mama distructivă este de departe mai intensă decît frica de a fi pedepsit sau castrat de tată. Se pare că se poate înlătura pericolul care vine de la tată prin supunere; dar nu există nici o modalitate de a te apăra de pericolul ce vine de la mamă; dragostea ei nu poate fi cîștigată, întrucît e necondiționată; ura ei nu poate fi evitată, întrucît nu există rațiuni pentru ea, de asemenea. Dragostea ei e binevoitoare, ura ei e blestem. Și niciuna din aceste atitudini nu poate fi modificată de cel asupra căruia se îndreaptă.

În concluzie, se poate spune că starea de incest benign este prin ea însăși normală, fiind o etapă tranzitorie a dezvoltării, în timp ce incestuozitatea malignă este un fenomen patologic, care apare cînd anumite condiții împiedică dezvoltarea legăturilor incestuoase benigne, acestea din urmă sînt una dintre rădăcinile cele mai timpurii ale necrofiliei.

(traducerea s-a efectuat după volumul: Erich Fromm — The Anatomy of Human Destructivness, a Fawcett Crest Book, USA, 1975)

În românește Cristian MUNGIU

ION CREANGĂ

Povestea lui

(Poreclit și

Amu ci-că era odată într'un sat un **băetan, care** n'avea **nici** tată, nici mamă și nici **o** rudă . așa era de strein, de parcă era căzut din ceriu Și fiindcă băetanul acela era supus, răbdătoriu și tăcut, — și bărbații și femeile din acel sat se luase a-i zice „Ionică cel prost, Ionică cel prost" și așa îi rămăsese acum numele. Dar știți că este o vorbă că : „dracul în curu prostului zace"

În satul acela erau o mulțime de feciori de gospodari care mai de care mai chiaburi și mai țanțoși — tot de cei care umblă cu chebea între umere și poartă căciula pusă de-a câțeaua Și Ionică cel prost n'avea cap să se amestece în vorba lor, c'apoi ce păția cu nime nu împărția, sermanul ! El și la crâșmă și la joc și pe la nunți ședea tot deoparte ca un puiu de bogdaprosti, se făcea „Tănasă" și numai asculta ce pun la cale ceilalți ; și cînd îi plăcea ce fac ei, da și el din cap și zicea în gîndul său că „tot bine este". Asta era vorba lui Ionică Iară cînd nu se mulțamea cu ceea ce fac ei, atunci numai icnea și el și tăcea molcum — cum îi omul cel strein și nebagat în samă

V'am spus că satul acela era plin de flăcăi Negreșit că unde-s flăcăi mulți, fete sînt și mai multe ; asta-i de când lumea : și tinere și bătrâne, și frumoase și slute, și bogate și sărace, și harnice și leneșe — de toată mâna.

Și bietele fete, cum îs fetele, își așteptau și ele ceasul de măritiș cum așteaptă porcul ziua de Ignat... Vorba ceea : „Joi, țapule, joi ; la tine ici (arată la gâtul țapului) și la mine ici (arată la chipernița...). Și apoi știți că este o vorbă că : „tot paiul are umbra lui și tot sacul își găsește petecul". Ș'apoi când mai este ș'oleacă de noroc la mijloc, atunci știu că-i bine, vorba lui Ionică

Dar să venim iar la vorba noastră. Între toți flacăii din satul acela și din vecinătate era un flăcău fruntaș, anume Vasile a Hârgoae, care s'a însurat și a luat de nevastă iarăși o fată de fruntaș, anume Catrina lui Popa *Cioric*, care era cea mai frumoasă și mai hazulie fata dintre toate fetele din sat și de prin împrejurimi.

Dar par'că văd ca vă țineți să întrebați că de ce-i ziceau lui Popa Cioric, *Cioric ?* Mai aveți puțintică răbdare că îndata veți afla și asta. Dascălul din sat a zăpsit odată pe popă molfăind un potlog de cioric în postul cel mare, chiar în sfântul oltariu. Și de la o împărțeală de colaci, dascălul având ciudă pe popă, l-a dat pe bețe. Și apoi ferească D-zeu sfîntul să nu te afle oamenii măcar cu cât îi negru supt unghie că îndată îți pun coadă, cum i-au aninat și popei codița de cioric. Anapoda mai sânt și oamenii : când văd cu ochii... par'că dracul li spune.

Acum să venim iar la vorba noastră de unde am lăsat.

După ce s'a isprăvit nunta, toți flăcăii ceilalți au rămas ca opăriți și bătând din buze. Și ca să mai alunge aleanul din inima lor s-au adunat și ei acum cu toții la crașmă și s'au așternut pe băute o săptămînă întreagă ; par că nici nu le păsa că au boi și vaci de hrănit și de adăpat, cai de săcelat și câte alte trebi nu-s la casa omului gospodar, când vre omul să le facă.

Ionică cel prost, cât ici cât cole, s'a luat și el pe urma lor, a intrat în crâșmă, a strigat la crâșmăreasă să-i aducă o singeacă de rachiu, ș'a aprins cionca și s'a pus și el deoparte într'un ungheriu, ca un băet sărac și strein ce era. Flăcăii ceilalți, după ce-au luat bețiea de coadă au început a-și varsa inima unul către altul, cum îi omul când prinde și el sermanul la oleacă de chef.

Unul zicea : Mă ! da nătărăi am fost de-am lasat așa drăguț de fata sa scape dintre noi ! Așa trupușor mlădios, așa sin arzuliu, așa ochișori negri și scânteitori, și așa sprâncene încordate, nu știu, zeu, de ne-a mai da ochii a vede ! Șiretul acela de Vasile a făcut ce-a făcut și ne-a șters păpușoiul de pe foc...

Altul zicea : Mă ! eu aș da o pereche de boi, cei mai frumoși, numai să mă lase s'o pup odată cole, cum știu eu...

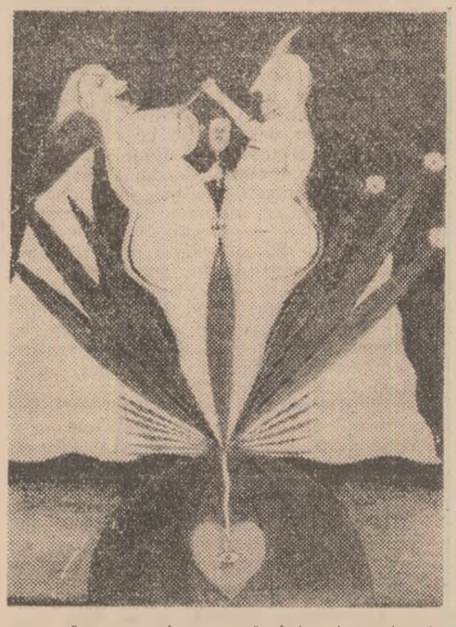
Altul : Eu aș da și cămeșa de pe mine numai să mă lese să-i pun mîna pe țițe oleacă...

— Te cred și eu, zise altul, de asta nici popa nu s'ar da în lături — dar eu, măi pulică, m'aș da rob la Turci ca să mă lese numai odată să mă culc la sinul ei cel azurliu, vorba lui Tăplan.

— Bine ț'ar mai fi, zise atunci un holteiu tomnatic, care nu mai avea acum grijile aceste... dar prea departe ai ajuns ; dacă ț'a fost de dînsa, când era fată mare la părinți acasă, de ce-ai șezut deoparte ca un felteleu ș'ai căscat gura ? Acum na-vă câte-un paiu, scobiți-vă printre dinți și vă clătiți gura câte c'oleacă de vin. V'ați trezit și voi tocmai a treia zi după Ispas. Ea are acum bucătăria ei, si degeaba vorbă

Ionică cel prost, cum sta deoparte și-i asculta, nu s'a mai putut stăpîni să tacă, ci s'a sculat iute de unde ședea, a lăsat și frică și tot la o parte, și s'a dus drept între dânșii, zicând : Măi flăcăi, tot îmi ziceți voi că eu sânt prost, dar, după cum văd eu acum, mai proști sânteți voi de o mie de ori decât mine Degeaba vă mai țineți cu nasul pe sus și sânteți așa de țifnoși... Ce-mi dați voi, măi, și s'o ferchezuesc cu pe Catrina de față cu bărbatu-său, chiar acum, dacă vreți ?

Atunci toți flăcăii, îndrăciți de ciudă, au sărit drept în picioare și s'au răpezit ca niște vultani asupra lui Ionică, zicând : Ce-ai zi tu, măi Sarăcilă ? Dacă ai băut rachiu, nu trebuia să-ți bei și mintea — Ia luați-l, măi, de cap, zise unul, să se învețe el de altădată a mai vorbi într'aiurea. — Da, ia, dați-i pace, măi, zise altul, poate că omul știe ce vorbește... Să-i vedem mai intîi lauda și apoi să-și ice plata... Ia spune ce să-ți dăm, măi Ionică, ca să faci ce-ai zis tu ?

— Ia una de noauă lei, zise el, ș'o vadră de vin vechiu, nu vă cer mai mult.

— Iaca una de noauă lei, zise un flăcau ; vadra de vin 'om be-o pe urma ; numai să vedem ș'aist păcat.

— Fie ș'așa, zise Ionică. Acum haideți câțiva cu mine și puneți la pîndă la păretele din dosul casei lui Vasile, de vă uitați pe ferestruică, și-ți vede cu ochii ce-am să fac eu. Numai încet, să nu tropăiți cumva ori să faceți larmă ca să vârâți omul în prepus, ș'apoi atunci să nu fie vina mea. Eu mă cunosc cu cânii, dar voi luați pâne muetă în rachiu, de î-ți îngăima, pân'oiu face eu pe *treabă*...

Atunci se ieu vreo trei-patru flăcăi după Ionică, și hai, hai ! hai, hai ! ajung la casa lui Vasile în puterea nopții. Deschid ei portița binișor și intră în ogradă, fără să-i săpsască cânii, pentru că chiar atunci aveau și ei o nuntă în sat... Dar cu atâta mai bine.

Flăcăii cei patru se pun de pândă la păretele din dosul casei, după cum le-a fost vorba, iară Ionică se duce la ușă și începe a clămpăni și a bate, strigând : băică Vasile, băică Vasile, acasă ești ?

Catrina atunci se trezește din somn și zice : Bădicăi, bădica ! te scoală că nu știu cine bate la ușă. Vasile atunci se scoala repede, se duce la ușă, în tindă, și întreabă răstit : cine-i acolo ?

— Eu, băică Vasile.

— Cine, eu ?

— Eu, Ionica cel prost.

— Că numai unul ca tine trebuia să fie, ca să sparii oamenii din somn la vremea asta. Da ce cauți pe la noi tocmai acum în puterea nopții, mă Ionică, zice Vasile, căscând.

— Ma... rog, băică Vasile, deschide-mi ușa și ț'oiu spune eu... ; nu mă lasa că la d-ta mi-i toată nădejdea....

Vasile cum aude-asta, dă drumul lui Ionică, închide iar ușa, împinge zavorul la loc și apoi intră amândoi în casă, bojbaind pe la ușori și împedecându-se de prag pe'ntuneric.

— Da ce-i, măi Ionică, zise Vasile aprinzând opaițul ; au dat turcii în țară, de umbli sculând oamenii de pe la case acum în puterea nopții ?

— Of ! băică Vasile, of ! ba mai rău decât Turcii. Satul ș'a pus ochii pe mine, văzându-mă că-s băet strein și fără nici un sprijin, și vre numai decât să mă dee la oaste. Vornicul, pasnicul și alți câțiva căneri, cât pe ce erau să pue mâna pe mine. Și eu simțind asta, am scăpat dintre dânșii ca dintre niște câni turbați, m'am furișat cum am putut și răpede am spulichit-o, țiind tot o fugă până la d-ta. Și numai mort m'or lua de-aici ; afară numai dacă-i vre să mă dai și d-ta, băică Vasile !...

— Da ține-ți firea, măi Ionică, nu fii așa de fricos, că doar nu-i țara'n pradă. Socru-meu îi Popă în sat la noi, Nănașu-i vornic, Moșu-, pasnic și Tata-i vătăman, nu dracul ; oiu pute eu să fac ceva pe sub mânică și pentru tine, ca să te scap. Numai la vară, când oiu ave și eu de lucru, cred că om îi fi și tu.

— D'apoi mai încape vorbă, băică Vasile ? Numai mult stau eu de mă mier, ce dracu au aiștia cu mine, de mă urmaresc și mă prigonesc până la atâta ; par'că le-am mâncat capul...

— Las' mai Ionică, nu te mai îngriji atâta ; dacă te-ai văzut odată în casă la mine, n'ai habar, că uite pistoalele cele cum stau încărcate colo în cuiu ! Dar nu știu cum să mai zic și eu ca să nu greșesc. Ș'or fi pus ei ochii pe tine, nu-i vorbă, dacă tot umbli ca un flăcă' prin sat de colo până colo și n'ai nici un căpătâiu. Ia însoară-te și tu, și atunci ai scăpat de oaste ; n'or mai ave ce zice nici ei. Hai să te toporâm iute și degrabă ! Iaca fată buna pentru tine ; ie pe Ioana Todosicăi din deal — fina socru-meu — și te cununăm într'o noapte eu și cu nevastă mea, chiar aici în casă la mine. Ce zici și tu, bre Catrină, așa-i c'avem să facem o casă bună, cum se cade ? S'avem să jucăm la nuntă ca să scuturăm toți paricii de astă-vară.

— Mai așa ?! Nunta-i gata, numai de-ar vre fata, zise Catrina înghițând...

— De ce-a mai cautâ și ea, zise Vasile, că doar n'a sa umple borș în veșca ceea a ei...

— Ia amu știu că ai vorbit și tu de te-ai prichit zise Catrina bosumflată ; macar ca leorbiți voi barbații uni vă place, dar eu, slavă Domnului n'am văzut gunoiu de fete până acum

— Apoi dacă nu vă veți ține voi parte una alteia, cine are să vă ție ? zise Vasile Dar ce, Ionică nu-i bun ? Ba, zeu, încă nu-i ea de nasul lui... Par'că cine știi cine-i ea să-i rupă cineva mânecile până pe-acolo. Știu că n'a fi așteptând s'o ice feciorul lui Pulea Spătariul...

— Da ce-i mai ai grija atâta, zise Catrina, mânca-i-ai ceea... să-i mănânci ! (să mă erte Ionică de vorba cea proastă...).

Ionică, nu-i vorbă, avea bun sprijin în Vasile, dar în Catrina și mai bun : pentrucă el, ca el băet strein și sărac, slujise mult și la tata lui Vasile și al Catrinei. Cu Catrină scărmănase Ionică lâna și făcuse caere ; cu Catrina scosese cânipa din topitoare. Povestea cântecului : „A zis lelea că mi-a da / Când s-a coace cânipa / Ș'a duce-o la topitoare / Și mi-a da dintre picioare !"

Cu Catrina depănase Ionică fuse și-i ajutase a lua călepe de pe râșchitoriu. Cu Catrina la nevedit, cu Catrina la ghilit, cu Catrina la cules fragi și căpșune din pădure, cu Catrina în toate părțile... În sfîrșit ce mai la deal la vale, Catrina știea *treaba* lui Ionica, cum se cade, și Ionică pe-a Catrinei încă hăt de pe când era ea fată mare. Cum s'ar zice, s'a scăpat și ea atunci în țarină, ia așa în șagă câteoleacă : adecălea Ionică dăduse peste Catrina.

— Norocul lui Vasile, ca să nu se mai trudească și el atâta a face începutul...

— Ce zici, măi Ionică, să ici treaba pe mânecă ? Te hotărăști să te însori ?

— Apoi dă, băică Vasile, zise Ionica scărpinându-se în cap ; D-tale ușor ți i a zice. Dar eu ce am să fac cu femeea ?

— 'A... ra ! Măi Ionică, prost mai ești ! D'apoi nu știi tu ce face omul cu femeea lui ? Uite-te ! Pune mâna, unde-i lâna, cum am pus-o eu la Catrina... (apucînd-o tocmai de colo...).

Ionică cel prost

Irimiea)

— Doamne, bădica, Doamne, tare mai ești și d-ta nu știu cum ; faci copilării și vorbești nimicuri de față cu oamenii streini în casă.

— Da ia las', măi Catrină, las' nu te mai marghioli și tu atâta, că doar Ionică-i de-a noștri...

— Ei, cum ț'ai mai luat samă, măi Ionică ? Tot nu știi ce ai să faci cu nevasta, când te-i însura ? S'o dai pe mâna mea, măi că de asta, slava Domnului, nu-i supărare...

— D'apoi d-tale așa ți-i a zice, bădicai, că ai avut tată și mamă să te învețe. Dar eu de la cine era să învăț, c'am rămas de mic copil sărac de părinți...

— Apoi dar tot bine zic oamenii că ești prost, măi Ionică. Hai ! Ce-mi dai tu mie să te'nvăț eu ?

— D'apoi ce nu ț-aș da, băică, din toată sărăcia mea ! Dar numai una de noauă lei am la sufletul meu.

— Bună-i ș'aceea, măi Ionică ; dacă n'ai mai mult ad'o'ncoă, măi băiete, și te învăț cu tot meșteșugul gospodăriei,

că dacă nu-i pulă,
casa nu-i sățulă.

Ionică scoate atunci cea de noauă lei ș'o pune în palma lui Vasile. Vasile o ie cu bucurie, o stupește și zice : noroc să dè D-zeu ! Apoi o pune în pungă și zice Catrinei :

— Catrină-hăi ! Ia așază-te tu oleacă, bre, colè cum știi tu, ia ridică-ți poalele să vadă și prostul ista ce facem noi, ca să se învețe a face și el...

— Vai de mine și de mine, zise Catrina, cu mâna la ochi, de rușine, asta încă-i una : par'că vorbești de pe ceea lume, bărbate. Nu cumva te-ai apuca de făcut năsbâtii de față cu oamenii ? Strânge-ți mințile acasă, zăludule !

— Ia taci, bre Catrină, taci ! Iaca cea de noauă lei, să-ți iei mărgele și cercei. Ș'odat-o și prăvale pe pat, îi ridică poalele frumușel și zice : Apropie-te, măi Ionică, și deschide-ți ochii în patru și te uită, ca să te înveți și tu... Și dă-i și dă-i, de-i mergeau petecele...

Catrina văzând și ea pe și ea pe bărbatu-seu că-i așa de nătărău, a închis ochii ca mâța și s-a făcut moartă'n păpușoi... Iar Ionică cel prost, holbând ochii mari, a rămas înlemnit, cu gura căscată și numa-i curgea balele ca la cânii cei turbați !

— Ei, măi Ionică, zise Vasile, cu limba scoas'afară și găfuind, după ce s'a mântuit, nici acum nu te-ai dumerit ce-ai să faci cu nevasta, dupa ce te-i însura ?

— Doamne, băică, tae-mi capul, dacă știu eu ce-ați făcut d-voastră.

— Ptiu, măi ! da greu mai ești de cap ! Se poate să nu-ți între aista chitibuș în bostan, după cât ț'am arătat eu ? Se vede lucru că ești făcut sore zile mari, sau dracul mai știe cum, de-ai eșit numai așa un boț cu ochi și fără nici oleacă de pricepere în capul tău punihosule, ce ești ! — P'auzi, fa Catrină, ia peste-așa bărbat să fi dat tu, ș-apoi te vedeam eu ce faceai, când îți vin baghițele..

Catrina auzind asta se marghiolia și se prefacea mânioasă, ducând mâna la ochi și zicând : Nu ți-i oarecum să-ți fie, nebunule ! M-ai făcut de rușine în fața lui Ionică, mânca-l-ar jigul să-l mănânce, că numai ne-a stricat somnul cu oastea ceea a lui, vede-l-aș în zăvoiu să-l văd !

— Doamne, măi Catrină, cum îl blastămi și tu curat degeaba ; da unde era să se ducă și el, săracul, dacă n'are pe nimene... Hai, măi Ionică, ce zici, nu ți-ai mai închipuluit tu, în capul tău, ce-ai să faci cu Ioana ta, când a fi să fie ?

— Tac-mi capul, băică, nu ț'am mai spus ?

— Măi, da drept să-ți spun că proastă lighioae mai ești ! Nu, zeu, dacă te-ar prinde și la oaste, cum ai duce-o, dacă ești așa de bucciu la capul tău.

— Ia ar face și el mămăligi la ceilalți, zise Catrina, cu capul ascuns în cergă, că de altă nici nu-i bun, cred eu...

— Ia lasă-l, fa Catrină, și tu acum ; nu-l mai pildui atâta, că-l vezi câtu-i de necăjit, sărmanul ! Ia mai bine învață-mă ce să fac cu dânsul ?

— Ce să faci ? Fă ce știi, dacă ț'ai luat beleaua pe cap.

— Apoi dar eu găsesc cu cale să te mai așezi tu oleacă colè la muchea patului și cu picioarele de-a umere, să vadă și punihosul ista mai bine ce facem noi ; poate c'a pute și el odată băga în cap... Că, zeu, îmi vine să-l umflu cu dinții de păr de ciudă ce mi-i pe dânsul ; că încă n'am văzut așa ligoare de om, de când îs eu.

— Ia las', băică Vasile, zise Ionică, nu mai o năcăji degeaba pe Catrina, că văd eu bine că n'am să mai învăț câtu-i lumea și pământul...

— Ba nu, măi Ionică, nu te las din casa mea până ce nu-i învăța în astă noapte, ferească D-zeu ! Că am de gând numai decât să te însor și să fii de casa noastră. — Catrină-hăi ! ia așază-te, bre, odată, colè, cum îi ști tu mai bine ; nu mai fii așa de rușinoasă, că Ionică-i de-a noștri, și ca mâne-poimâne are să facă și el cu Ioana lui, ce facem noi acum.

Catrina nu prea voia să se așeze, cam umbla cu șopârleala. Ca-n povestea țiganului : „șopârcai cu cine șopârcai, însă cu Ivan, nu șopârcai".

Tocmai așa și deliul de Vasile nu mai așteaptă multă rugăminte ; ia pe Catrina lui cam cu nepus pe masă, o așază, colè, frumușel la muchea patului, cu picioarele de-a umere și strigă la Ionică să ie sama și să bage în cap, că-l mănâncă mama dracului.

Și cum se mântuie, Vasile întreabă : — Ei, Ionica, mai poți zice și acum ca n'ai învățat ?

— Doamne, băică Vasile, numai că mi-i groază de d-ta să-ți spun drept ; dar zic zeu că n'am putut învăta de fel.

— Tă-te pustiea să te bată, netotule, că bolândă ligoare de om mai ești ; îmi vine să-ți sucesc gîtul, nu altăceva, ticăitule și puhinosule !

— Catrină-hăi, ia las', fa, să facă și el odată că poate atunci s'a deschide mai bine la cap...

— Vai de mine și de mine ! ce spui, bărbate, ce-ți iese din gură ? Nebun ești, ori te faci numai ? Dar cum ai crede tu că aș face cu una ca asta, că doar n'am mâncat mătrăgună ? Alei ! nu ți-i rușine să-ți fie ! Dar de care femei mă crezi tu pe mine ?

— Ia las', fa Catrină, las' ! Unde a mers miea, meargă acum și suta : că doar, futu-l, n'a să ț'o mănânce din loc.

Ș-odată, c'o mână trântește pe Catrina pe pat, iar cu cealaltă îl apucă pe Ionică de cămeșoiu și-l trage peste dânsa, cudeasila !...

Atâta i-a trebuit lui Ionică cel prost, ș'apoi atunci las' pe dânsul că pe loc s'a dat la brazdă, și povestea cântecului :

Scoase-o vână cât o mână,
Bortelită'n căpățână,
Strunjită la rădăcină ;
Și cum o puse,
Cum se duse,
Par'că fu, pustiea, unsă !...

Și unde nu începe a lua pe Catrina cam în răspăr, colea, cum știea el mai de demult... de pe la părintele Cioric de-acasă... de prin păpușoi și de prin cele dudăi... când tăiau țevi de cucută și de soc și le destupau cu luludețul...

Catrina la început ar fi cam șovăit ea par'că, de ochii lui Vasile ; dar dela o vreme a lăsat și rușine și tot la o parte și s'a pus și ea pe drum. Vorba ceea :

— Stăi, cumătră, nu vâșca / Că de pulă nu-i scăpa.

— Nici eu nu vreau ca să scap / că mi-i a fute de crăp !

— Valeu, bădica, m'au ajuns tocmai la lingurică, zise Catrina, baricându-se cât ce putea și apoi căzu într-un leșin !...

— Ia așa, zise Vasile : cu prostul ți-i în cârd ; cât nu știe, ci-că nu știe, d'apoi și când începe a învăța, dă de tocmeală..

— Încet, măi nătarăule, că mi-i spinteca nevasta... Hai, scoală-te acum de pe dânsa, mormolocule !...

— Poți să-l mai lași oleacă, bădica, nu-l zminti tocmai acum, că parcă mă unge cu unt, zise Catrina, trăgându-și suflarea într-însa, de par'că se frigea...

Ionică cel prost ,sireicanul, era :

Ciobănaș de la mânzări
Cu pula pe trei spinări
Face prin pizdă cărări...

Un flăcău din cei care pândiau după casă, mișcat până la rărunchi, începu atunci a cânta încetișor, zicând :

Dă-i, dă-i, dă-i ! Dă-i, dă-i, dă-i ! Pân' ce-a plăti nouă lei / Fata popi-lui Cioric / Betejită-i la buric ! / Dă-i, dă-i, dă-i ! Dă-i, dă-i, dă-i ! Pân ce-a plăti nouă lei. / Mulțumesc lui D-zeu / Că n'am betejit-o eu ! / Ș'a betejit-o Irimiea / Că-i e mare măciulia ! Idem idem. / Și mai dai și iară dăi, / Pân' ce-a plăti nouă lei !...

Iară ceilalalți flăcăi când au mai văzut pe Ionică că se scoală de peste Catrina, și pe Vasile că-i așa de nătarău și nu-i zice nimica și-a pus mânile în cap și crăpau de ciudă. Ș'odat' au și început a tropăi înadins ș'a face larmă, ca să dea pe Ionică de gol. Ionică atunci pe loc a înțeles vicleșugul lor, ș'odat'a început și el a striga :

— Nu mă lăsa, băică Vasile ! Auzi cânerii ș'aici m'au nemerit ! Au venit după mine, ca să mă prindă și să mă dee la oaste... Vai de mine ! C-am să mă fac ?

— Da nu te spăimânta așa, mă Ionică ! Niboisa *, fricosule, că doar ești cu mine, zise Vasile. Ș'odată și pune mâna pe pistoale și sloboade vro două, trei pe fereastră afară, de s'a stâns și opaițul de pe prichiciu ș'a sărit și inima din Catrina, de frică.

Atunci flăcăii, na ! pe ici li-i drumul. S'au împrăștiet toți ca puii cei de potârniche, luând-o la sănătoasa... Și după ce s'au mai depărtat oleacă iarăși s'au întrolocat și iar au început a cânta: Dă-i dă-i dă-i ! și a chiui ca la nuntă — în pilda lui Ionică și a Catrinei, ținând tot o fugă până la crâșmă și ducând veste celorlalți despre ceea ce au văzut. Iar Vasile după ce s'a încredințat bine că nu mai este nime pe afară, a dat drumul lui Ionică din casă și i-a zis ca să se ducă întins la Todosiica din deal și să-i spună că l-a trimis el, și pentru ce anume l-a trimis.

Ionică însă, care nu avea grija Todosiicăi și a fetei sale, Ioana, cum a ieșit din casa lui Vasile s'a dus întins la crâșmă după ceilalți flăcăi, ca să bee rămășagul împreună cu dânșii și să li dee acum de obraz și despre răutatea, fala și fudulia lor.

Și de atunci ca mai ba să se arate ceialalți flăcăi fuduli de Ionică și să-l mai ție de prost ca până atunci.

Iară lui Vasile peste câteva zile i s'a dus duhul în toate părțile, de-l rădeau toți și cu curul. Și a trebuit numai decât să-și iee tălpășița din sat și să se ducă în toată lumea, cu femee cu tot, de răul crancalăilor.

Și iaca așa, oameni buni, și boeri D-voastră, am găsit și eu cu cale, că de cât oiu vorbi mascarale, mai bine de-aestea...

Și cine-a zice c'aestea-s mascarale,
să aibă în pungă multe, multe parale !
Iară cine-a zice că-s vorbe de masă,
să aiba tienă și liniște în casă !

Scrisă de Ioan-Vântură-Țară, în Iași, la 22 Octomvrie 1876 și dedicată caracudei din Junimea îmbătrânită în zilele, la prilejul aniversării a treisprezecea, numărul dracului.

*) rusește : nu te spăriea

Sîntem t

■ o convorbire cu PAUL DE REGLA
Isus Christos era un zeu phallic ■ astă
se înmulțesc îngerii ■ ca amant Trist
bordel ■ unde a avut loc primul coit ?

Dr. Paul de Regla, profesor la Catedra de religii comparate a Universității din Nancy, este autorul cîtorva cărți de notorietate: **l'Eglise et l'Amour, Jesus de Nazareth** (versiunea germană a acesteia realizată de Albrecht Just o somitate a „teologiei morții lui Dumnezeu", a ajuns la a 15-a ediție) și, mai ales, a foarte cunoscutei **El Kitab des Lois secretes de l'Amour** un tom foarte incitant despre mistica musulmană a iubirii. Toate au apărut la editura Albin Michel. Le-am parcurs luîndu-mi cîteva note și preparîndu-mi cîteva întrebări în vederea unei eventuale convorbiri. Paul de Regla este, în materie de orientalistică și istoria religiilor, un demn urmaș al celebrilor Tucci, Nyberg, Widengren sau Granet.

— Domnule profesor, „l'Eglise et l'Amour" a fost întîmpinată ca un cor de proteste, după cîte știu...

— Nici nu mă așteptam la o primire prea blîndă. Teologii sunt și ei oameni, nu? Sfînta toleranță nu prea face parte din lotul lor; erudiția nu se însoțește neapărat de înțelegere. Dar spun lucruri cunoscute. Da, **Biserica și Iubirea** a primit niște replici foarte tari. Am polemizat în franceză, germană și, firește, latină. Dacă n-aș fi obosit, această discuție ascuțită ar mai fi continuat și astăzi...

— Pe vremea lui Ignațiu de Loyola nu ar fi avut loc nici o dispută...

Mai încape îndoială? Aș fi fost condamnat pentru blasfamie, fără să fi putut pronunța un cuvînt în apărarea mea. Noroc că m-am născut ceva mai tîrziu...

— Ce vi s-a reproșat?

— Vom atinge, cred, în cursul convorbirii noastre toate punctele în litigiu...

■ totul se vinde și se cumpără, pînă și femeia ■

— Pînă una alta, de ce ați tradus „El Kitab des Lois secretes de l'Amour"?

— Foarte simplu. În primul rînd, pentru că știu limba arabă. Cred, în plus, că mahomedanismul are o atitudine mai înțeleaptă în ce privește **erotica** decît biserica noastră; mă gîndesc la cea catolică, în special. Pentru necunoscători afirmația poate să pară un paradox. Dar nu este prima traducere...

— Tocmai la aceasta voiam să mă refer...

— Astfel de tratate nu trebuie să încapă pe mîna „negustorilor". Deși pînă la urmă tot acolo ajung. Gîndiți-vă numai la **Kama-Sutra.** La noi, europenii, astfel de carte nu poate avea o soartă prea fericită. Piața absoarbe orice. Comerțul cu giuvaiericale devine rapid un comerț cu pietre false. Nici nu vă puteți închipui ce este în capul unui negustor...

— Ba îmi imaginez foarte bine...

— Totul se vinde și se cumpără; totul are un preț. După mine, **El Kitab** nu poate fi prețuită în bani. Și, totuși, așa s-a întîmplat mereu. Pui o poză mai deochiată, o copertă lucioasă și din **El Kitab** nu mai rămîne nimic. Poate numai o caricatură.

— Credeți că traducerea Dvs. va avea o altă soartă?

— Nu-mi fac nici o iluzie. Deși am însoțit-o de un comentariu foarte stufos, probabil că mulți vor trece peste el. Nu este vorba numai de o criză de timp. Persoana umană însăși se află de mult în criză. Ce va să zică acest erotism deșănțat, această agresivitate de hîrtie? Nu-i cumva, așa cum afirmă într-un loc Mircea Eliade, o reînviere a complexului **vagina dentata**? Înclin să cred că avea dreptate. Ne scufundăm tot mai adînc în imaginar. Nu știu dacă pînă la urmă nu ne vom îneca...

— L-ați cunoscut pe Mircea Eliade?

— Din păcate n-am avut acest noroc. Dar am citit aproape tot ce a scris... Mă simt foarte apropiat de multe din anxietățile sale. Actul sexual este unul sacru, reglat de o ritmică a cosmosului. Noi l-am redus la o simplă acuplare care nu mai trimite la nimic. Totul stă astăzi sub semnul hazardului. Gesturile, vorbele noastre încep să nu mai aibă nici un sens. Fiinta umană a devenit un soi de paiață dezarticulată. Suntem niște ființe din bucăți. Nu știu cum vom ieși din această **Sackgasse** în care am eșuat.

— Da, ne mișcăm ca niște marionete dar nimeni nu mai trage sforile... Revenind la scandalul pricinuit de „l'Eglise et l'Amour", ce reproșați teologiei catolice?

— Nu am nimic de reproșat teologiei, în schimb teologilor destul de multe. Întîi, ipocrizia. Să vă dau un exemplu. Zilele trecute am avut o aprinsă discuție cu Monseniorul Weber... Dar de ce vă mirați?

— Mă gîndeam la Max Weber și la cartea sa despre protestantism. Weber nu e un nume german?

— Dar nu uitați că suntem în Lorena... Monseniorul Weber este la fel de bun francez și catolic ca și mine. Din vorbă în vorbă am ajuns să conversăm și despre vestitul **Syllabus** al papei Pius al IX-lea. Știți probabil, abia odată cu acest **Syllabus** imaculata concepțiune și infailibilitatea papală sunt promulgate ca **dogme.** În ceea ce privește cultul Fecioarei și imaculata concepțiune ar fi multe de spus. Deși Monseniorul Weber este departe de a fi un fanatic, mi-a fost extrem de greu să-l fac să înțeleagă un lucru destul de simplu: că acest cult al Fecioarei este doar una dintre metamorfozele în timp ale vechiului cult consacrat zeiței Venus. Nu văd nimic deplasat în a discuta această filiație. Însă episcopul Weber a ripostat extrem de aprins. Vedeți, aici lucrează ipocrizia. Cu toate că musafirul meu nu este nici pe departe un ipocrit, reflexele sale sunt, totuși, ale unui ipocrit. N-am reușit să-l conving, de altfel nici nu-mi propusesem asta.

— Mă iertați, dar eu n-aș folosi acest termen în cazul Monseniorului Weber. El s-a comportat conform regulilor meseriei sale.

— Ei bine, credința nu este o profesiune. Mă poate învăța pe mine cineva să fiu credincios?

■ creștinismul phallic ■

— Firește că nu. Însă mă gîndeam că un ins care s-a identificat cu o minciună nu este numaidecît un ipocrit. Ființa i-a fost confiscată de această minciună fără ca el să-și dea seama. Și toată gesticulația sa va fi de o coerență fără cusur. Unde mai este atunci ipocrizia, care presupune tocmai o dedublare?

— Dar la această varietate de „ipocrizie" mă refeream.

— E un mecanism psihologic destul de cunoscut.

— Există, cu toate acestea, și persoane a căror ipocrizie este mai ușor de ghicit. Nu de mult un moralist catolic, la modă o vreme, a scris negru pe alb că biserica ar putea accepta adulterul cu condiția să fie „steril". Iată o probă de ipocrizie strigătoare la cer, nu-i așa?

— Da, două enormități într-o singură propoziție. Cu siguranță că ați citit diferitele interpretări după care, la cei dintîi creștini, Iisus Christos era un zeu cu un vădit caracter fallic, în tradiția unor Tammuz sau Osiris...

— Firește, ipoteza a fost dezvoltată cel dintîi de Pompeyo Gener, în veacul trecut. Studiul său viza trecerea de la cultele falice la ascetismul creștin. Concluzia neașteptată, probabil că l-a uimit și pe el. Între timp bibliografia a crescut considerabil. Eu însumi am scris un scurt articol pentru o „Enciclopedie a religiilor", ce va apare în scurt timp la editura Surkamp, avînd ca punct de plecare un fragment din întîia Epistolă a sfîntului apostol Pavel către Corinteni (6, versetul 15): **Nu știți că trupurile voastre sunt mădulare ale lui Christos?** Dar nu doresc să rezum aici întreaga demonstrație. Îmi pare limpede că la vechii creștini Christ era, cel puțin în anumite privințe, un zeu al fertilității. Există în Clement Alexandrinul și Agapius cîteva pasagii care, citite cu precauție, trimit la aceeași concluzie. Întorcîndu-mă la sfîntul apostol Pavel, aș mai cita această stranie imprecație „osiriacă", dintr-o redactare primitivă a epistolei amintite: „Să nu curvești... Căci voi sfîșia mădularele lui Christos...". Această supraviețuire a mitului osiriac în creștinismul primitiv poate să pară destul de curioasă. Dar nu s-a întrupat Iisus Christos pentru a lua păcatele acestei lumi, adică pentru a o regenera? Apoi moartea, apoi învierea... Da toate aceste secvențe din scenariul christic par reminiscențe ale unor mituri ale fertilității, din speța celui pe care l-am amintit.

— Dacă tot am atins această problemă pasionantă să spunem cîteva cuvinte și despre „creștinismul fallic" al lui Rozanov. Avea el cunoștință de ipoteza lui Pompeyo Gener?

— Nu cred. Am o admirație deosebită pentru acest Kierkegaard al filosofiei ruse. Cărțile sale irită și astăzi, au o anume superbie nonșalantă, încîntătoare pentru cei care știu să-i guste împunsăturile. Revenind la întrebarea Dvs., aș aminti că Rozanov ajunge la ideea creștinismului fallic examinînd tocmai „acosmismul" patent al Evangheliilor. Ce sunt aceste scrieri? Niște biografii, firește. Dar și aceste biografii sunt parțiale.

— Acest fapt m-a frapat și pe mine. Protagonistul lor este numai o ființă care vorbește „un être de papier", cum spuneți Dvs.

— Aveți dreptate. Și dacă ducem gîndul Evangheliilor la limită care este locul perfect pentru întîlnirea cu Dumnezeu? Rozanov răspunde: mănăstirea! Aici aflăm **creștinismul integral** și, totuși, fără satul vecin care o hrănește, această oază a sterilității n-ar putea supraviețui. „Monahii ar muri toți de foame", ricanează autorul **Apocalipsei timpului nostru.** Îmi pare normal ca, din această constatare, spiritul său răsturnător să propună o „revalorizare a cărnii". Știți, carnea a fost considerată mereu de către Sfinții Părinți un receptacul al răului. Natura la fel... În schimb, Rozanov gîndește mereu **sub specie carnis** și asta începînd chiar cu Dumnezeu, care e, înainte de toate, **tatăl,** părintele, cel care fecundează și care Viață fiind naște viață. Actul religios prin excelență este, în viziunea acestui autor incomod, **actul sexual.** Și, în bună logică, acela care nu crede, ateul, prin urmare, va fi „o ființă asexuată". Pentru Rozanov, creștinismul nu mai are cum fi o moarte a sexului. Dimpotrivă! Iar actual sexual nu mai este o negație a castității ci tocmai „gestul" prin care o cucerim

— Nu au aceste afirmații paradoxale un ușor miros de pucioasă?

— Depinde din ce unghi le privim sau, ca să folosesc termenul Dvs., cum le mirosim... Însă de îndată ce judecăm suntem în pericol să cădem în erezie. Și cum existența noastră nu este un veșnic extaz (extazul fiind o suspendare a judecății) acest pericol este chiar condiția noastră de ființe imperfecte. Erezia îmi pare chiar elementul în care ne mișcăm. Dacă vom consulta o istorie a conciliilor nu se poate să nu observăm că fiecare dintre ele a avut de rezolvat o „erezie" o dificultate. S-a ajuns la un **corpus** dogmatic prin „eliminări" succesive; această luptă înverșunată împotriva contradicțiilor nu putea să nu aibă ca rezultat o reducție. Creștinismul este o religie spectrală

— Am impresia că afirmația lui Rozanov despre castitate ca o cucerire a sexului este o teză cunoscută...

— Da, ea aduce aminte de anumite practici orgiastice predicate de mistica indiană; orgia departe de ceea ce gîndește europeanul, este o „probă inițiatică": devotul străbate un tărîm al impurității pentru a afla la capătul acestei experiențe „imunde" puritatea. În tantrism costitate trebuie verificată tocmai prin încercări care o contrazic fățiș: erotismul devine un ritual **(maithuna) mîntuitor.**

— Se pare că în problema castității Sfinții Părinți au avut o altă părere...

■ această pansexualitate de hîrtie e semnul unui complex ■

— Bineînțeles. Chiar acesta a fost unul din punctele în care s-a încins polemica de care am amintit. Constatam într-un loc că biserica romană a pus anticul cult al fallusului sub semnul spiritului tenebrelor. Excomunicînd orice instinct natural, ea nu a făcut decît să forțeze comunitatea să se ascundă în spatele unei largi ipocrizii. Se știe prea bine că Părinții Bisericii au pus abstinența virginitatea privațiunea deasupra mariajului. Dar încă la sfîntul apostol Pavel aflăm acest îndemn la continență. Nu mărturisește într-una dintre epistole că „ar vrea ca toți oamenii să fie ca el"? Nu cere el ca toți cei care n-au cunoscut femeia și, alături de aceștia, văduvele, să-l urmeze? Iată un întreg „program" împotriva firii...

— Și, într-un fel, împotriva îndemnului divin: „Creșteți și vă înmulțiți!"...

— Cît despre femeie disprețul este total. Ea este o „unealtă a diavolului", după sfîntul Bernard, „scorpion", după sfîntul Bonaventura, „intrare a necuratului", după Tertullian, pentru ca sfîntul Anton să conchidă în chip rezolut „Vocea ei este șuieratul șarpelui".

— Nu se află în aceste sentințe de o ferocitate aproape irațională sursa viitoarelor deliruri și nevroze ale umanității?

— Ba da. Vedeți, exaltarea castității a fost însoțită îndeaproape de o demonizare a femeii, greu de înțeles. Această înverșunare a durat pînă în secolul V. Trebuia ca vechiul cult veneric să fie distrus. Și, într-o anumită măsură, a fost... Femeia devenise un obiect care inspira atît teamă cît și oroare. Dar mai ales teama... Castitatea cerea acest sacrificiu. Cred că tot în această perioadă a luat naștere și legenda „fecioarelor otrăvite" a acelor Giftmädchen, din vechea imagerie saxonă. Complexul magico-ritual **vagina dentata** aici își are originea. Și nu sunt sigur că omenirea s-a vindecat astăzi încă unele gesturi „misogine" par să provină tocmai din acest **tabu,** care nu mai este de mult un tabu veritabil. Acționăm probabil în virtutea unor tipare mentale moștenite.

— Care ar fi atunci leacul?

— În nici un caz această pansexualitate de hîrtie. Pornografia este, poate, un semn, asupra ei trebuie să meditām serios, însă nu ea va fi panaceul. Cred că în acest domeniu, caracteristic modernității psihanalistul și istoricul religiilor ar trebui să colaboreze. Mai este încă vreme.

— Aș dori să vă opriți puțin, domnule profesor, asupra fascinantei figuri a Sfintei Teresa de Jesus...

■ sfînta Teresa de Avila, stareța de fier ■

— În **l'Eglise et l'Amour** nu m-am referit deloc la ea. Dar cine a parcurs **La vida de la Madre Teresa de Jesus escrita de su misma mano** a căzut peste acele pasagii (de altfel, suficient comentate) în care sexualul abia de este mascat printr-o perdea metaforică extrem de străvezie. Celebrul loc în care un înger cu o lance lungă cu vîrful de foc „o străpunge (de mai multe ori) pînă în adîncul adîncurilor" **a las entranas,** provocîndu-i o „durere atît de dulce" încît o face să geamă, este o consemnare a unui imaginar dereglat. **Ya eres mia, y yo soy tuo,** îi spune Iisus într-una din aceste halucinații, o „declarație"
eri asen
Teresa
descalza.
Abstinen
scump.
Avila ea
prime n
reță de
din al
moradas
primea
ordonate
asemenea
complet
urm
o vi
inocența
rocite în
bioasă.
al său p
ra de
mijloc
că este
misticii
sudul se
ticorum
dicitur

de
fra
co
ce
dir
ia
tir
re
log
di

ceea ce
unui ro
cire, no
tului.
— Este
erotic sa
— Știț
este atr
pentru
pă opin
tică și
citi la
între li
pare ur
interzic
tarilor.
nici nu-
tanță P
dintre
umanită
și în i
să vă m
parativ
latină.
ronim,
Concluz
multe d
text la
torii su
cească
țînd la
altele
traduca
adăugat
tele **de**
original
punînd
porte
cită. Es
(caput
meum
tis: A

...ii ai păcatului

...a Universitatea din Nancy ■ la primii creştini ... Teresa ar fi fost un despot iluminat ■ cum ... zamăgitor ■ paradisul coranic seamănă cu un ... tituatele rămîn mereu fecioare ■

... canonică. Descri-
... întîlnim şi la Sor
... Maria Carmelita
... ordin la 17 ani.
... preţ destul de
... Sfînta Teresa de
... stareţă de o as-
... aş spune o „sta-
... vitatea imaginilor
... tillo interior o las
... să-i ghicim as-
... în raport cu sub-
... rios să observi la
... nevrozaţi absenţa
... vinei. La urma
... Avila a fost
... ninţa păcatului;
... cestor fiinţe nevo-
... ai mult decît du-
... n de la Cruz cu
... c" **La noche oscu-**
... itează în evul de
... **ntărilor** Nu cred
... ce spun. pentru
... (în special cei din
... st **Canticum can**
... **quod hebraicae**
... a însemnat cam

... că abstinenţa duce numaidecît la un comportament

... mă îndoiesc de aceasta. Abstinenţa este o tortură, o ... impusă sau, prin acceptarea regulilor ordinului, **impusă** ... cinţele sunt dintre cele mai neaşteptate: întîi, lipsa ... lpei proprii, apoi o intransigenţă care poate lua ac... oriale (să nu uităm că Ignaţiu de Loyola este unul ... resentimentari ai umanităţii). Un ins care aspiră să ... este frustrat de piedici omeneşti sau de altă natură ... zicem. 20 de ani, odată ajuns în locul atît de mult ... cu o mare probabilitate un **Dictator.** Să ne fe... zeu de bunătatea şi toleranţa lui malefice...

... stă privinţă am unele îndoieli, dar, cine ştie, psiho... domeniu care nu poate fi matematizat.

... seamă. Încercam numai să-mi explic această contra... nţa unora dintre misticii despre care discutam.

... entru noi lectura
... s. Însa, din feri-
... dedicat monaha-
... **ntărilor" un poem**
... **c?**
... că **Sir Hasirim**
... Solomon, vestit
... oţii ale sale. Du-
... este o operă ero-
... n sens mistic, a-l
... ric drept o **unyo**
... şi Biserică îmi
... De altfel, evreii
... tura **Cintării cîn-**
... licii. Protestanţii
... ea multă impor-
... extraordinar, una
... moase creaţii ale
... descrieri lascive
... tuoase. Trebuie
... am studiat com-
... braică, greacă şi
... nînd sfîntului Ie-
... numitei **Vulgata.**
... m ajuns este că
... diferă de la un
... părea că traducă-
... ncercat să îndul-
... erotică renun-
... e sau interpretînd
... Maistre de Sacy,
... în franceză, a
... ne putere cuvîn-
... are nu există în
... rocedat şi Renan.
... locul vocabulei
... soluţie mai feri-
... celebrul verset
... **dormio, et cor**
... **ilecti mei pulsan-**
... **oror mea, amica**

mea, columba mea etc. etc. Iată traducerea lui Le Maistre: „Je dors, et mon coeur veille, j'entends la voix de mon bien-aime qui frappe **à ma porte...** („Eu dorm dar inima mea este trează; aud iubitul meu bate **la uşă:** Deschide-mi sora mea, iubita mea columba mea..."). Dar asta e o problemă de filologie care interesează mai puţin. Oricum, acest lung poem erotic nu conţine nicăieri numele sau ideea de Dumnezeu. Am scris limpede asta. Ce a urmat a fost o ceartă filologică destul de aprinsă. Mi-am făcut, desigur, mulţi inamici...

— Îmi închipui. Dar cum interpretează aceştia un vers ca: „Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur" („Snop de myr este iubitul meu pentru mine, între sînii mei el va înnopta")? Pot da ei verbului „commoror, -ari, -atus sum" un alt sens decît acela de „a se opri (într-un loc), a rămîne, a întîrzia"?

■ să dormi cu un îngeraş între sînii iubitei ■

— De la un punct încolo, nu mai poate fi vorba de vreun argument. Cînd nu vrei să vezi ceva, nu vezi pur şi simplu. De această **orbire voită** m-am lovit adeseori. Acum m-am obişnuit. Întîlnim aceeaşi doctă ipocrizie. Căci ce ar putea să facă un bărbat **inter ubera amicae suae?**

— Să doarmă ca un îngeraş, probabil...

— Cam asta cred că gîndeşte **sincer** Monseniorul Weber...

— Sau, mai simplu, să se bucure de ei şi de întreg trupul iubitei...

— Bag seamă că sunteţi mai perspicace decît amicul meu episcopul Weber.

— Nu, mai puţin ipocrit, poate... Trecînd peste orice flaterie, aş dori să discutăm preţ de cîteva clipe şi despre Don Juan. Îmi dau seama, problema pare închisă. Este Don Juan, cu adevarat un mare păcătos?

■ traduceţi Dvs., eu nu îndrăznesc ■

— Vossler a observat înaintea mea că Don Juan nu este negreşit un necredincios. Dimpotrivă, el crede neabătut în mizericordia divină şi tocmai asta îl pierde. Am putea vorbi, în cazul său de un „abuz de credinţă". Dumnezeu iartă multe, pînă la un punct însă. Căderea lui Don Juan, păcătuirea sa provin tocmai din această încredere în infinita bunătate a Domnului. Ei bine, nu este aşa. Vizita Comandorului este o dovada. Sigur, Don Juan este, aşa cum aţi spus, un mare păcătos. Aşadar, nu unul de rînd. Are chiar o grandoare greu de definit în păcatul său. Aş dori să vă dau un exemplu. Într-una din variantele apocrife ale legendei, Don Juan, acest **burlador** lipsit de orice metoda, îşi pune în gînd să-l transforme pe Isus Christos într-un încornorat. Ce ciudat sună: „Notre-Seigneur-Iesus-Christ cocu"! Pînă la urmă îi reuşeşte şi asta. O va seduce pe Lucreţia, care este călugăriţă, deci mireasă şi soţie a lui Isus. Iar coit-ul va avea loc chiar în chilia ei, pe patul exorcizat, la picioarele unui crucifix uriaş. Don Juan este, cum vedem, inepuizabil în sfidare. Altădată, ajuns în Anglia, simulează o căsătorie cu Elisabeth Killingrew; va ţine ca întreg ceremonialul liturghic să se desfăşoare după tipic. Dar cum? Oficiantul va fi chiar servitorul său Catalinon. Acesta psalmodiază în spaniolă obscenităţi de neînchipuit. Iată un exemplu: **Puta, grandisima puta, / Mas que puta punetera, / Que en cono de tu madre / Te ponias de manera / Que tu padre te jodiera / Sin que lo supiera nadie.** Traduceţi Dvs., eu nu îndrăznesc. După o altă versiune a legendei **el burlador de Sevilla** se converteşte, devine monah sub numele de ocară Padre Mierdoso. Va fi înmormîntat sub scările de la intrarea unei biserici, pentru a fi zilnic călcat în picioare. Există o anume măreţie în figura acestui erou. De ce să nu recunosc că uneori m-a fascinat, aşa cum numai răul absolut poate fascina... Da, s-ar putea ca judecata lui Don Juan să nu fi avut încă loc...

— Să înţeleg că aveţi dubii în privinţa vinovăţiei sale?

— Nu asta e problema. Dar Don Juan pare să fi încercat să cunoască limitele fiinţei umane. Experienţa sa e o experienţă de margine: pînă unde putem merge fără a ne pierde tot omenescul din noi? Aşa cum unii încearcă să ajungă la binele absolut şi nu întîlnesc decît golul, la fel s-ar putea ca experimentatorul răului absolut să ajungă la acelaşi abis. E o contradicţie care mă preocupă. S-ar putea ca Don Juan să fie un erou tragic, iar lecţia sa mai folositoare pentru noi decît una de sfînt. Ce poţi învăţa dintr-o viaţă ca aceea a sfîntului Simion Stylitul, ce poţi învăţa dintr-o absenţă de viaţă? Sfîntul este o pildă ineficace, din sterilitate nu poţi trage nici o concluzie. Am convingerea că Don Juan ştia ceva care, astăzi, nouă ne scapă. Nu-mi dau seama ce, dar aş dori mult să ştiu... Figura aceasta ambiguă l-a fascinat şi pe Kierkegaard. Nu mi se pare întîmplător.

■ ca amant vestitul Tristan este nul ■

— Tristan este văzut mereu ca opusul lui Don Juan..

— Nu chiar pe bună dreptate. Pentru mine, Tristan este o fiinţă fără consistenţă. Nu înţeleg cum a putut să-şi piardă atîta vreme un Denis de Rougemont cu acest simulacru uman... De altfel, ideile pe care le dezvoltă în **l'Amour et l'occident** nu sunt tocmai originale. Pluteau, cum se zice în aer.

— Dar cartea sa a făcut senzaţie...

— Asta pentru că puţini cunosc eseul lui Andre Maurois, **Trecutul şi viitorul iubirii**, publicat într-o antologie a editurii KRA încă din 1929. Aici aflăm toată dialectica iubirii-pasiune Denis de Rougemont nici nu catadicseşte să-l citeze, măcar în treacăt, pe Maurois. Dar astăzi mulţi nu dau doi bani pe Maurois. Şi, totuşi, avem de a face cu un gînditor surprinzător de sagace. Nimic, dar nimic din tomul lui de Rougemont nu-i original.

— Nu cred

— Atunci s-o luăm pe rînd. Ipoteza că iubirea este o marfă de import aparţine lui Sar Peladan. Mitul Graalului pare să fi fost adus de cruciaţi din Orient. Iar concluzia că singura rezolvare durabilă a iubirii-pasiune este moartea a formulat-o chiar Andre Maurois în **Le passe et l'avenir de l'amour**. Marea abilitate a lui de Rougemont a fost să culeagă toate aceste intuiţii într-o carte suficient de groasă pentru a impune. Există, am impresia, o seducţie a cantităţii. **Iubirea şi Occidentul** e, după mine, o carte deşirată.

■ Denis de Rougemant a plagiat? ■

— Toate aceste teze aparţin lui Maurois?

— Probabil, nu i-am identificat şi lui sursa de inspiraţie.

— Prin urmare, Denis de Rougemont n-a făcut decît să dilueze...

— Să n-o luăm chiar aşa.

— Să nuanţeze, atunci...

— Ei bine, formularea aceasta e mai corectă. Recunosc că am fost cam maliţios cu autorul **Miturilor iubirii.** Nu-i pot nega o anume încăpăţînare. A fost obsedat de o idee şi a întors-o pe toate feţele. Şi, de fapt, iubirea-pasiune nu-i decît un **amour-propre** (propre = curat, n.m. vg). Pe cine iubeşte, în fond, Tristan? Pe Yseult? În nici un caz. Marea absenţă din scenariul iubirii-pasiune este tocmai amanta. Cîtă vreme Yseult este **lîngă** Tristan, el n-o iubeşte; amanta e, deci, un personaj de prisos. Abia cînd nu mai este, Tristan îi percepe absenţa. Şi **această absenţă** începe să-l chinuie. Atunci, ce diferenţă mai este între Briseis şi Yseult? Da, Tristan îşi iubeşte iubirea, în definitiv, este un narcisiac. Iubeşte absenţa de femeie şi nu femeia. Iată un mit foarte trist... În toată această poveste Yseult nu importă, e doar un pretext. Iar Tristan este un amant jalnic...

— Sunteţi paradoxal...

— Nu, doar cinic. Dar prin această lentilă vezi foarte clar că amantul acesta pe nedrept celebru este doar o biată făptură rarefiată. Tristan nu face decît să se lamenteze, iar dacă îl mai plîngem şi noi ajungem pînă la urmă la un soi de comedie lacrimogenă. Un potop de lacrimi pentru nimic. De ce să-i răpim omenirii această voluptate de a-şi plînge într-una de milă?

— Ştiu că octuplul paradis islamic diferă de paradisul creştin. În primul rînd pentru că sunt opt raiuri şi apoi...

— Pentru că arată ca un bordel, nu asta voiaţi să spuneţi?

— Exact.

— Am afirmat deja că mahomedanismul are o atitudine mai înţeleaptă decît teologia noastră în ceea ce priveşte iubirea. Chiar şi în „construcţia" paradisului putem observa asta. Noi, europenii, ne închipuim viaţa de după a celor drepţi drept un soi de lenevie inocentă. Locuitorii raiului s-ar plimba agale, din cînd în cînd ar rupe cîte un fruct (dar nu mărul!) de pe un ram de smochin etc. etc. Cîtă plictiseală! Merită să păcătuieşti pentru a scăpa de acest plictis ucigător.

■ în paradisul islamic curtezanele rămîn mereu fecioare ■

— **Dar şi raiul islamic seamănă în această privinţă. Iată cum arată „paradisul coranic": „Tovarăşi de-a dreapta, o, tovarăşi de-a dreapta! In grădina plăcerilor, pe paturi din stofe cu cusături minunate! În jurul lor efebi totdeauna tineri. Cu ceşti, ibrice şi pahare pline de băutură limpede. Pe ei nu-i va durea capul din această cauză şi nu vor fi niciodată beţi. Ei vor avea fructele pe care le vor şi carnea păsărilor pe care o doresc. Ei vor trăi în jurul arborilor, fără ghimpi, cu umbră multă. Şi pe lîngă apele curgătoare, în mijlocul fructelor înmiresmate. Ei se vor odihni pe paturi din stofe de brocart" Care e diferenţa?**

— Se află chiar în versetele pe care mi le-aţi citit. Dar în acest paradis coit-ul nu este interzis. Raiul lui Mahomed nu respinge curtezanele. „Tovarăşii de-a dreapta) pot oricînd să se împerecheze cu ele. Raiul profetului este un **paradis coitant.** Ciudăţenia este că aceste curtezane, huriile, în pofida veşnicelor acuplări rămîn mereu **fecioare.** Lumea creştină şi-a bătut joc de acest rai care aduce cu o casă de toleranţă. Dar au uitat cele scrise de sfîntul Augustin. Şi el şi-a închipuit un paradis amoros, în care femeia nu va fi deflorată

— Şi atunci unde a avut loc primul coit?

— În opinia venerabilă a sfîntului Augustin în afara paradisului, după ce Adam şi Eva au fost alungaţi.

— Deci dacă strămoşii noştri n-ar fi gustat din rodul pomului cunoasterii, dacă n-ar fi păcătuit, ar fi rămas o veşnicie singuri?

— Nu, s-ar fi înmulţit asemenea îngerilor, crede acelaşi sfînt Augustin.

— Au îngerii ombilic?

— Întrebaţi-l pe sfîntul Thoma d'Aquino L-a preocupat mult această chestiune.

— Aşadar, suntem fii ai păcatului...

— Ce ar mai rămîne din religia creştină fără păcatul originar?

Nancy, 22 iunie 1990

Valeriu GHERGHEL

Capete de rînd

Litera A și litera B

(poveste pentru cei mici)

La început n-a fost cuvîntul, ci o literă. A ! Și litera A zbura ca o pasăre frumos colorată peste niște ape foarte ciudate, care nu erau de fapt ape, ci cuvinte și a căror valuri se ridicau pînă la cer și coborau pînă-n adîncuri. Dar care valuri și care ape nu aveau nici conținut și nici formă, cum de altfel n-avea conținut și nici formă pămîntul și cerul, ci erau doar niște cuvinte obscure, golite de orice sens.

Și cum zbura pe deasupra acestor ape sau poate pe dedesubtul lor, căci atunci, ca de altfel și acum, deasupra și dedesubtul erau totuna, litera A a început să obosească, aripile vîsleau din ce în ce mai obosite, și se uita litera A în dreapta și în stînga sa și nu găsea nici casă, nici copac, nici turlă de biserică, nici antenă de televizor, nici gard și nici măcar o ramură pe care să se așeze și să se odihnească. Căci atunci nu existau toate acestea, cum nu existau, dragi copii, nici dreapta, nici stînga, nici sus, nici jos, ci doar această micuță literă A care pribegea peste ape. Și cum zbura ea tot așa zi și noapte, s-a făcut deodată foarte frig. Litera A a răcit, și a răcit atît de tare încît a început să tușească și să strănute și a doua zi dimineață a trebuit să meargă la medic.

Și a zburat litera A la policlinică și a intrat pe fereastră în cabinetul unui doctor bătrîn, cu ochelari și barbă albă, care fuma pipă și se uita pe geam. Se uita pe geam și se întreabă oare cît să fie ceasul, că parcă nu era nici prea tîrziu, nici prea devreme, dar uite că lui începea să-i fie somn și foame, și nu vine nimeni să-l mai dezmorțească.

Și într-adevăr, dragi copii, nu se vedea nimeni în afară, nici înăuntru, lumea nu aștepta pe hol, la ușa cabinetului și asta fiindcă lumea nu apăruse încă pe lume, pe lume era doar litera A care răcise ușor, iar acest cabinet și chiar această stradă Lăpușneanu, ce se află acum în orașul Iași, nu existau încă, după cum nu exista nici doctorul foarte bătrîn cu ochelari fumurii, ci apăruse doar așa, pentru o clipă acolo, pentru un timp foarte scurt, așa cum se ivise și întreg orașul, cu tot ce se află acum în el, răsărise ca o insulă, răbufnise la suprafață din adîncul acelorași ape de care v-am vorbit. Și litera A, care de fapt era o pasăre mare și frumoasă, intră pe fereastra deschisă și se așeză picior peste picior, avea picioare lungi pasărea și încălțate în niște pantofiori roșii ca focul, pe masa doctorului foarte bătrîn și cu ochelari fumurii, privind curioasă la ceașca de cafea și la pipa lui din lemn de abanos din care o șuviță subțire de fum se ridica direct la cer. Căci cabinetul doctorului foarte bătrîn, așa l-am numit, deși el nu avea nume, fiind nenumitul, se afla sub cerul liber, care — după cum am spus — nu exista încă, ci se ivise și el doar pentru o clipă, pentru o fracțiune de secundă, cum se ivește cîteodată soarele din nori și dispare înapoi sau cum își arată un șoricel mic botul dintr-o gaură din podea și apoi repede, repedel se ascunde la loc, astfel s-a ivit și cabinetul doctorului foarte bătrîn, de ce și cum, dragi copii, nimeni nu știe.

Dar că ne-am abătut de la povestea noastră. Spuneam, deci, că litera A, care era o pasăre foarte frumoasă și cu ciocul rujat, s-a așezat picior peste picior pe masa doctorului bătrîn și trăgînd pe nări fumul ce se înălța din pipă și aburii de cafea ce se ridicau din ceașca albastră de porțelan a început să tușească și să strănute și mai și decît strănutase pînă atunci. Iar Doctorul bătrîn măsurînd-o încîntat pe sub ochelari și aruncînd priviri agitate spre piciorușele ce nu aveau astîmpăr și se tot foiau pe masă și încrucișîndu-și sprîncenele albe și groase, a luat de pe birou pipa, a pufăit de două ori, timp în care litera A își vîrîse ciocul în ceașca de cafea ness și uitase de durerile sale, și i-a spus literei A să deschidă ciocul și să spună : A.

Litera A a deschis pliscul, a încercat să spună un A cît se poate de lung, dar în loc de A, i-a ieșit B !

Uimită litera și-a înfundat ciocul în pupitru și se uita prostită la medic iar medicul i-a zis : „Hm, ciudat, foarte ciudat. La una ca asta chiar nu mă așteptam", și-a aprins din nou pipa și a început să se plimbe cu pași mari prin cabinet.

Litera A a luat litera B în ghearele ei ca pe un bebeluș și a zburat pe fereastra deschisă, a fîlfîit pe deasupra circiumei **Corso** unde lumea bea bere la sticlă, a fîlfîit peste malurile rîpoase ale rîului Bahlui și nu după mult timp fîlfîia pe deasupra apelor mari ale începutului și ale sfîrșitului și ajungînd aproape de mijlocul lor, i-a dat drumul din plisc literei B în această mare fără fund, în acest Ocean fără capăt și formă. Iar litera B bătînd din piciorușe s-a tot dus la fund și pe totdeauna.

Doctorul bătrîn, care totuși nu era chiar foarte bătrîn, ci avea așa, cam vreo cincizeci de ani, poate cu un an sau doi mai mult, și-a fumat în liniște pipa, s-a dus la robinet și s-a spălat frumos pe mîini, apoi s-a așezat în fotoliu și a ațipit. Și cum a ațipit, au dispărut în vis toate : și cabinetul, și strada, și orașul, și masa, și pipa de abanos, și ochelarii fumurii, ba și însuși doctorul și a rămas din el doar barba albă ce s-a dezlipit de fața lui rotundă și a plutit mult timp pe ape pînă a ajuns să se întîlnească la un colț cu litera B, căreia îi era foame și care nu găsea nimic de mîncare în acest Ocean al formelor pure, astfel că a început să bată din picioare și să strige cît o ținea gura : „Vreau lapte !" Auzind țipătul, barba doctorului s-a zburlit un pic, a mișcat din mustăți făcînd : „Hm așa va să zică !" și a dispărut după colț.

Morala : Nu lăsați păsările călătoare să pătrundă pe ușă și nici copiii să se cațere pe geam.

Nichita DANILOV

Violul sau marea dezamăgire

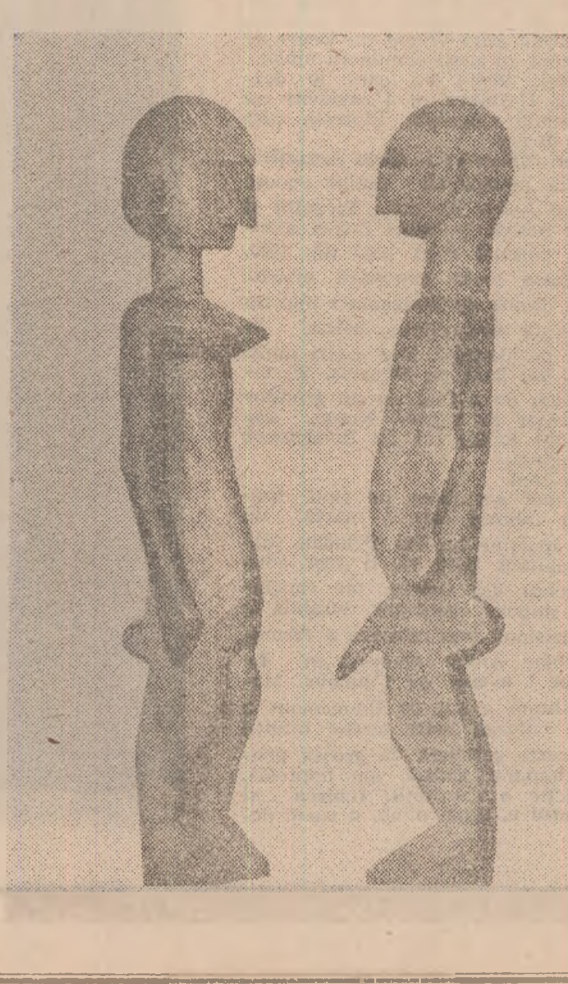
PENTRU MARIAN MUNTEANU ȘI CEILALȚI CAPTIVI AI COMUNISMULUI

I

Cei tineri au plecat — împușcați, zdrobiți de șenile,
cei tineri au plecat fără cămașă de mire. Aruncați de cizma
puterii s-au ridicat înspre ceruri. N-au mai văzut ura,
minciuna, n-au văzut profitorii rînjind în tuneluri.
Cei tineri, prin Christul lor demodat într-o lume atroce,
au umplut iar pușcăriile, spitalul, singurătatea, tăcerea,
au rămas fără voce privind cum se-ntinde puterea.
Cei tineri își caută patria în altă parte, în Indii,
în Germania, în Franța, pe lumea cealaltă, în lună,
pe Marte. Revoluția s-a terminat, Revoluția n-a început încă.
Doar o furie calmă, o uimire, un dezgust, o disperare
adîncă. Un refuz ca o piatră de var, un nu cît o stîncă...
Nici nu se uscase sîngele pe morți, nu se limpezise asfaltul
cînd hienele au început să sfîșie cadavrul puterii,
să-și facă icoană și idol din altul. Pe coridoarele palatului,
prin hrube, prin beciuri, bătrîni libidinoși violează
fecioare insurgente — iluzia unui pericol trucat îi face
să se simtă bărbați, atleți pe la meciuri. Prăpăd și pradă —
marea hoție începe. Un zîmbet viclean, o voce mieroasă,
o invidie groasă, ochi lăcrămînd cu sprijinul a două-trei cepe.
O, da, rușinea cea mare începe, începe. Odioasa coaliție
dintre nababii puterii și apocaliptice fiare —
pegra metropolei, desfrîul, lambada, sicofanții, gunoierii
atîrnă ca pletele duse de apă ale Ofeliei.
Toți bondocii și gușații, fărăgiții, șalefrînții,
iosifdanii și voicanii, brucanii și-araucanii.
O, da, Revoluția se duce, se duce. Începe marea rușine
a lumii, marea trădare, marele furt, marea dezamăgire.
Cei tineri, da, ei au plecat înspre ceruri,
au plecat goi, dezbrăcați, fără cămașă de mire...
Națiunea rîde nătîngă — îi place povestea, iubește minciuna,
îi place violul. Pentru ea, ce-a fost a fost, iar ce este-i
totuna, peste tineri își varsă neputința, ura, pîrjolul.
O, Doamne, unde-ai ascuns tămîia și smirna,
fulgerul groazei, unde-a dispărut viitorul ?

II

Cei tineri s-au îmbrăcat în alb după a treia venire.
Dacă va fi iar să fie, măcar să aibă cămașă de doliu de mire.
Primele două veniri ca niște acte ratate, acuplări
întrerupte și, în sfîrșit, a treia, violul cel mare,
violul în cele mai mici amănunte. Însîngerarea orașului,
spaima grozavă, mutrele negre — falusul puterii dezlănțuit
ca o coasă în lanul de-otravă, ca valul fierbinte de lavă.
Faulusul puterii sfîrtecînd, spărgînd, mugind deasupra
munților de răniți, deasupra morților, deasupra unui oraș
blestemat să rămînă în voia sorților. O sumbră repetiție,
distrugere, ură și sînge și creieri pe-asfalt. Creierul,
da creierul, cu el se gîndește, cu el devii celălalt.
Ei o știu prea bine, au știut-o mereu. Minciuna roz
pentru anestezie, bîte și lanțuri, ciomege și răngi

pentru cei ce nu-și lasă creieru-n răngi, nici inima
închisă sub zbranțuri. Ei,/da. Libertate și salam.
Salamul — alt falus al puterii, cei care-și poartă
cu osîrdie hamul. Zîmbetul calp al Barajului,
clitorisul minei gîdilat de gînditori pederaști
în umbra neagră'a triajului. Pegra, rușinea lumii,
dezastrul. Femei isterice se agață de reverul puterii,
o mîngîie pe umeri, pe buric, pe șale, îi cîntă la ureche,
o aseamănă cu astrul, o dezmiardă, o pupă în bot.
Ziare putrezind trandafiriu, minciuni, cei care nu pot
îi urăsc fără zăbavă pe cei care încă mai pot.
Minciuni, panglici ale minciunii, panglicării —
arăți mulțimii palatul, arăți minunea, arăți jucării,
arăți cîte ceva, arăți ce vrei, dar nu tot. Doamne ferește,
nu tot. Un potop de neputință, un val împotriva a ceea
ce încă există. O viermuială sinistră,
un șuvoi grețos de otrăvuri, puroi, emanații,
ca un vin ținut în canistră, ca o fleică pudrată-n noroi,
ca un timp bulbucat în rolul celor trei grații.
El rîgîie delicat, se sloboade estetic, așa a făcut ieri,
așa face azi, așa zărește lumea de mîine. El nu vede nimic,
nici arestații, nici morții și nici sfîrtecații.
O, Doamne, o, Doamne, ce silă m-apasă, ce silă enormă,
ce silă totală, cînd violul acesta primit cu ovații,
cînd văd biata țară căzută pe mîna celor ce n-au
rușine, nici milă. Cînd văd copiii privindu-și
cu scîrbă mamele, tații. Cei puternici nu sînt
potentații, iar țara zace în cenușă — tăcută, adormită, umilită.

III

Cei tineri au plecat — împușcați, zdrobiți sub șenile,
cei tineri au plecat fără cămașă de mire. Aruncați de cizma
puterii s-au ridicat înspre ceruri. Cei rămași au văzut
ura, minciuna, au văzut profitorii rînjind în tuneluri.
Cei tineri, ei au Christul lor demodat într-o lume atroce,
au umplut iar pușcăriile, spitalul, singurătatea, dar
le-a rămas o părere de voce. Cei tineri cred că o patrie
mai există. Chiar crucificată, chiar tăcută, chiar săracă
și tristă. Cei tineri s-au îmbrăcat în alb după a treia
venire. Dacă va fi iar să fie, vor avea cămașă
de doliu, de moarte, de mire. Cei tineri au văzut
acuplările întrerupte, au văzut violul în cele mai mici
amănunte. Ei tac precum marea înaintea furtunii. Dar vor veni
ca un bici castrator al puterii, ca o tornadă, ca un cutremur
de foc. Se vor prăvăli peste ei ca un munte.

Liviu ANTONESEI

Sîmbătă seara

Povestea asta începe cu unul din multiplele autoportrete ale lui Victor Brauner în care artistul din Piatra Neamț ni se înfățișează la Paris pe strada Hanibal în Muzeul Artelor cu un ochi care i se scurge pe reverele unei haine imaginare ca un gălbenuș de ou Capul artistului plutește într-un întuneric dens și din gîtu-i retezat picături mari, de sînge. se preling în vidul nesfîrșit care absoarbe tabloul pînă la rama grea crăpată. spun paznicii din cauza acțiunii neîncetate a vidului premonitor scăpat de sub controlul ocularului stîng al lui Brauner. Cînd s-a autoportretizat astfel pictorul avea ambii ochi. Poate nu-i inutil să o spunem : cei trei paznici care lucrează în schimburi de cîte opt ore sînt (toți trei !) chiori de ochiul stîng. Cam asta-i povestea pe care i-am vîndut-o unei fete de douăzeci de ani acum un an în sala de așteptare a unui oculist celebru făcînd-o să rîdă și să plîngă în același timp și poate nici nu-i nevoie să mai spun că lacrimile-i curgeau ca o șuviță subțire doar pe obrazul drept. Avea o minune de ochi albastru pastelat intens — culoarea lacurilor de munte în zilele de noiembrie cu aer rece și cer senin

În sala de așteptare mai erau doar patru persoane (trei domni și o doamnă. persoane de vîrste înaintate) care se ignorau reciproc. Aveam jumătate din vîrsta fiecăreia dintre ele iar ea doar cu ceva mai mult de o pătrime. Purta o pereche de adidași albi, blugi mulați pe coapse și o geacă albastră de piele de căprioară. Sub geacă — un pulover de lînă destul de gros. albastru și el. Sub pulover — un tricou de bumbac cu inscripția : „I" și sub tricou o piele dulce, de un bronz palid și niște sîni micuți cu sfîrcuri trandafirii-negre.

Cînd am intrat, plîngea. Nici unul dintre boșorogii de acolo nu-i dădea vreo importanță. Încerca, biata de ea, să-și stăpînească plînsul, își tot ducea batistuța la ochiul drept, dar degeaba : șuvița umedă de lacrimi continua să se scurgă și ea hohotea încetișor, cu suspine.

— Ei, i-am zis, nu-i nici o nenorocire. De ce plîngi ?

Atunci și-a ridicat capul. Șuvițele de păr blond-cenușiu moale îi căzură pe spate. În locul ochiului stîng un gol sîngeriu care mă absorbea. Și minunatul ei ochi albastru care mă privea deznădăjduit și care nu mă lăsa să mă scufund. Batista i-a căzut jos și i-am ridicat-o., Era rece și luase praful de pe linoleumul galben cu striații verzi. Cum dracu', nu m-am putut stăpîni, poți udă o batistă în asemenea hal numai cu un ochi ? Printre babalîci trecu un freamăt indignat.

S-a ridicat și s-a dus la geam. Fereastra era deschisă. S-a rezemat cu coatele de pervaz și a început să plîngă mai tare. Cred că atunci m-am dus la ea și i-am spus povestea aia cu Victor Brauner și cei trei paznici chiori. La început n-a priceput nimic, mai apoi însă a început să rîdă și m-a lăsat să o cuprind cu brațul pe după umeri. Transpirase de atîta plîns. În momentul acela asistenta a chemat-o înăuntru și eu am rămas la fereastră, cu coatele rezemate de pervaz, privind în curtea spitalului. Vedeam o perdea aurie de copaci și soarele la asfințit și zidurile cenușii ale spitalului și gardul de fier forjat și băncile pustii și chiar vîrful bisericii țîșnind ca o săgeată printre crengile negre, carbonizate. Aerul era limpede și peisajul părea desenat de un copil de geniu care ezită între difuzie și transparență.

M-am aprins o țigară. Flacăra chibritului nici nu mișca. A crescut repede în intensitate și înainte de a o ucide a pulsat violent, de două ori. În spatele meu am auzit un mormăit de protest, dar eram bine dispus așa că nu i-am dat nici o atenție. În mai puțin de douăzeci de minute a ieșit și ea. Ținea o bucată de tifon prefăcut în batistă la ochi, înainta spre mine. Cînd a ajuns foarte aproape și l-a dat jos. din fînea brațele de-a lungul corpului, abandonată, străină oricărei mișcări. Pe locul orbitei sîngerii, sinistre, absorbante. avea acum un ochi parcă și mai frumos decît celălalt. De un albastru irizat profund și totuși cald. Am sărutat-o pe pleoapă Buzele mele simțiră ceva dur sub ea Ceva dur și rece Străin și dușmănos.

— Te-ai înnoit, i-am zis. Ce-ar fi să dai ceva de băut ?

Am condus-o la un bar pe care, la ora aceea îl știam pustiu Așa și era. Pustiu. dar îmbietor. cu scaune roșii, cu mese joase, cu o tejghea lungă și lustruită. Paharele străluceau ca niște cuțite în penumbră. Am cerut coniac, cafele și. o înghețată pt domnișoara.

A băut și ea. Coniacul arunca reflexe roșietice pe fața de masă albă, țeapănă ca un giulgiu.

— Ar fi bine, am bolborosit, să facem cunoștință..

— Silvia, mi-a spus.

— Aha ! Dorin.

— Aha ! și izbucnirăm în rîs. Barmanul ne privi dușmănos, dar nu spuse nimic Cuplă un casetofon și din cele două difuzoare plasate deasupra tejghelei se revărsă, neagră de tristețe. vocea lui Yves Montand mormăind ceva despre frunze moarte și amanți despărțiți. Și atunci îmi spuse pe neașteptate :

— Știi. asta-i prima melodie pe care o ascultăm împreună

— Ții la chestiile astea ?

— Cred că toate fetele țin, îmi răspunse. Numai că voi nu țineți niciodată cont de nimic.

— Se zice că bărbații uită multe, dar niciodată prima femeie, i-am replicat indirect Eu am și uitat, am uitat-o de mult. Nu-mi mai pot aminti decît numele, dar niciodată trăsăturile.

— Pentru ca ai reprezentat ceva...

— Ei. nu ! Te asigur că nu. Era o...

— Te rog, mă certă. Am privit-o drept în ochi. M-am concentrat în direcția ochiului ei drept. Celălalt era imobil și strălucea ca o bucată de gheață.

Cînd am ieșit se întunecase. Era destul de rece și se strînse înfiorată lîngă mine. Era cu un cap mai scundă. M-am aplecat și am sărutat-o. I-am simțit sînii presîndu-se de pieptul meu și atunci mi-am strecurat mîna pe sub puloverul de lînă aspră și prin tricoul de bumbac cu inscripția „I", i-am mîngîiat ușor, lăsîndu-mi degetele să alerge tandre, calde, strîngîndu-i din cînd în cînd în semn de încurajare, cu o fermitate aproape detașată de orice aspirație sexuală. Erau micile mele trucuri care nu dăduseră greș pînă atunci și s-au dovedit imbatabile și acum.

Înaintea ușii mi-a spus :

— Să fii bun cu mine.

Victor Brauner s-a născut la Piatra Neamț în 1903 și din 1930 s-a stabilit definitiv în Franța I-au trebuit multi ani pînă să-și vadă opera receptată fără rezerve și încă și mai mulți pînă să se vadă ajuns în Muzeul de Artă Modernă de pe strada Hanibal. A fost prieten cu majoritatea gloriilor Franței și uluitoarea sa premoniție în ce privește ochiul pierdut i-a creat o aura fatală care i-a adus o grămadă de femei și de necazuri.

Cunoaștem împrejurarea în care artistul exilat și-a pierdut ochiul stîng, ne-o povestește un argentinian (și el o glorie) martor al stupidului accident. Victor Brauner a murit în 1966.

Acum un an Silvia era studenta la filologie, iar eu un semi-șomer trăind din pomana unor redacții literare care, chiar dacă nu se îndurau să-mi publice textele, mă premiau sistematic la concursurile lor. Mie îmi ajungeau banii.

După ce am făcut dragoste i-am expus brutal situația mea Era cea mai bună soluție, altfel. dacă timpul ar fi

şi duminică toată ziua

trecut încă puțin aș fi fost nevoit să mint.

Am lăsat-o în pat să digere cele auzite. M-am dus în baie și m-am spălat îndelung. Am avut curajul să mă privesc în oglindă. Era puțin aburită Pe pieptenul mare de pe etajeră am văzut fire de păr blond-cenușiu. În dulăpiorul de medicamente somnifere și analgezice și încă ceva care mi-a dat mult de gîndit : contraceptive. Douăsprezece pliculețe argintii lunguiețe, inofensive.

Am revenit în încăpere cu pliculețele alea.

— Sînt ale mamei, mi-a spus de cum le-a văzut. Părea speriată de ceva, dar mi-am spus că nu-i bine să insist. Oricum, cuvîntul „mamă" i-a înnourat ochiul. Celălalt a rămas fix, țintuindu-mă cu răutate.

— Chiar așa, unde sînt ai tăi ?

— Sînt numai eu cu mama. Și din nou, la cuvîntul mamă, chipul i se înnegură, ochiul drept se adumbri iar cel stîng rămase țeapăn.

„Nu mă pot obișnui, mi-am spus. Nu mă pot obișnui și pace. Mă ia cu amețeală !"

N-am întrebat-o mai mult. Îmi era de-ajuns. I-am spus că mi-e foame. S-a ridicat din pat, avea doar tricoul de bumbac roșu cu inscripția albă, imensă „I". nu mai avusesem răbdare să i-l scot. Micuță, elastică, fragilă, m-a înduioșat. Am tras-o spre mine și am sărutat-o.

— Nu te îmbrăca, am rugat-o.

— Să-mi pun măcar bikinul. se poate ?

Am mîncat cîteva sendviciuri după care am băut un ceai. Ne simțim bine împreună, remarca ea. „Așa e" am încuviințat și i-am atins părul moale care mirosea plăcut a șampon și dragoste.

— Bei o cafea ? m-a întrebat.

— După. Și am tras-o iarăși, după mine, în camera ei. Casetofonul bîzîia în surdină ceva despre amanți despărțiți, cu vocea neagră de supărare a lui Yves Montand.

A doua zi era duminică și am ieșit la plimbare prin Grădina Botanică. Era frig de-a binelea, batea un vînt uscat și frunzele clipoceau metalic, aurii, în bătaia unui soare aproape stins.

Peste lacuri se întinsese umbra unui nor mic, alb, oval ca o perlă. Ne-am așezat pe o buturugă. Departe, la vreun kilometru, se vedea biserica din Munteni, un sat înfipt ca un cuțit în coasta uriașă a orașului. Din fericire, orașul nici nu se sinchisea

— Hai pînă acolo, îmi arătă ea biserica

— Nu

— De ce „nu" ? Și de ce atît de categoric ?

— Pentru că acolo e îngropata —

— Cine ?

Am luat-o înainte, cu mîinile în buzunarele trenciului meu botit, cam murdar pe la guler, cam vechi, dar în care mă simțeam ocrotit. Am înaintat pînă la marginea lacului și în apa tulbure, mîloasă, am văzut un bărbat de treizecișicinci de ani, cu ochi negri. cu părul lung răvășit, cu fața suptă de oboseală și frig. Un bărbat care fugea de el însuși, care era însoțit de o fată de douăzeci de ani cu plete cenușii-blonde, cu trup elastic, armonios. o fată deloc pudică, de o curățenie impecabilă. dar fără un ochi Și acest lucru se vedea chiar și în oglinda murdară de la picioarele noastre căci venise lîngă mine și se sprijinea de brațul meu și incredibilul ei ochi de un albastru intens fixa lacul, chipul meu, fără nici o emoție

Am luat-o încet spre cimitir. Mă ținea de braț și știam că plînge dar în acel moment eram neputincios. Dincolo de aleea principală, la vreo cincizeci de metri de biserica albă mirosind de departe a var și vopsele. cu schelele abia date jos, se afla mormîntul ei Într-un loc unde mormintele erau scurmate de găinile satului.

Știam și de ce plînge Soarele părea să încălzească mai tare, o rază aurie i se juca într-o șuviță de păr Am condus-o la un mormînt aproape nivelat de ploi, de zăpezile care se topiseră deasupra lui, ploi și zăpezi pe care ea nu le mai apucase Crucea se strîmbase. Am îndreptat-o cu mare greutate, mai ales că era fragilă. putrezise. Unicul ei ochi se îndreptă spre inscripția ștearsă, palidă, abia se mai distingeau cuvintele „Aici.. roaba lui Dumnezeu... Maria". Anul nașterii nu se mai deslușea, doar cel al morții : 1987. La un metru distanță era o băncuță. Am stat pe ea cîteva minute, cît am fumat o țigară. Înțelesese La întoarcere m-a întrebat ce culoare aveau ochii ei.

— Verzi, ca ai lui Victor Brauner, cum ne spune Ernesto Sàbato în „Abaddon exterminatorul" Sàbato a fost martorul împlinirii premoniției lui Brauner. El era argentinianul de care ți-am pomenit. O încăierare, o sticlă spartă, sînge și ochiul scurgîndu-se ca un gălbenuș pe reverele hainei lui Brauner. Și o durere pînă la leșin.

La ieșirea din Grădina botanică s-a agățat de reverele trenciului, cu amîndouă mîinile, m-a tras înspre ea și mi-a spus :

— Te rog să nu mă conduci. E prea trist cu tine... Și a pornit-o cu pași grăbiți, cu umerii tresăltînd.

— Și cu tine e trist, am murmurat în urma ei. Eu n-am s-o uit niciodată pe Maria, iar tu că ai un singur ochi. M-am întors încet la cimitir.

— Acum sînt iarăși singur... Te bucuri, cătea ! Cîțiva bulgărași de pămînt mi-se rostogoliră la picioare. Din salcîmi se auzea freamătul vrăbiilor și se însera. În drum spre casă, în troleibus, mi se părea că oamenii au cu toții un singur ochi în timp ce protezele lor oculare verzi și negre, căprui sau albastre privesc țepene lumea și nici măcar nu reflectă lumina.

— sfîrșit —

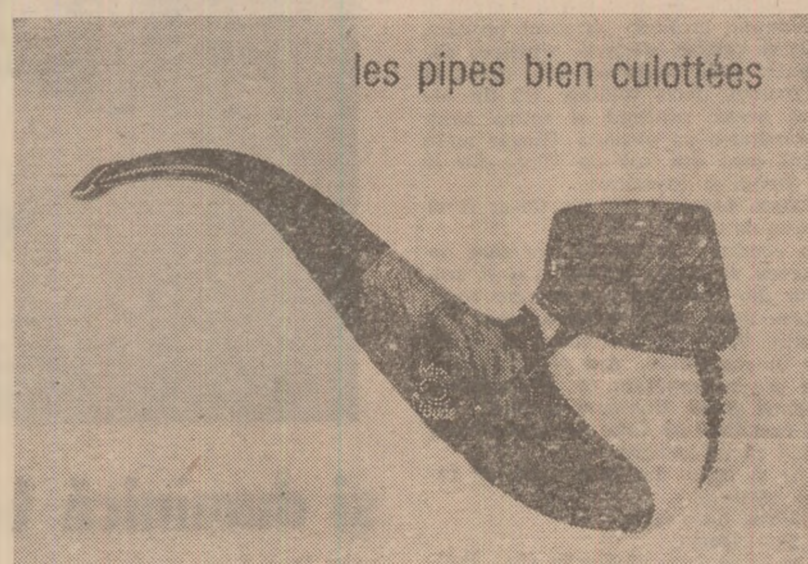
2 decemvre 1989

Dorin SPINEANU

Ce este, în definitiv, **Creanga de aur, romanul lui Sadoveanu?** Simplu și nu prea: un mic basm-roman-poveste-parabolă-mit-mister. Toate aceste despărțăminte ale prozei par să revendice narațiunea, care propune explicit atîtea chei încît limpezimea se „încîlcește" Profesorul Stamatin se ilustrează în capitolul I printr-un fermecător delir. Manuscrisul său (truc de care au uzat pînă la abuz romanticii, asta s-a observat) pare numai să-l confirme. Că naratorul oferă și el o cheie: „povestea aceasta e, în definitiv, o poveste de dragoste" (I), ține tot de regia enigmei. Dovada adăugată dovezii obosește dovada, zice o vorbă. Cheile oferite în număr prea mare rătăcesc pe neofit, nu mai deschid nici o ușă sau o lasă abia întredeschisă.

Iubirea care ucide

● mesagerul inconștient al iubirii ● puritatea e cinică în dorința-i de a se păstra neștirbită ● a împărți dragostea fără să iubești ● cea mai mare greșeală constă în evitarea păcatului ●

Că e vorba aici de o **inițiere**, nu mai încape discuție. **Creanga de aur** e și „povestea unei inițieri". Kesarion Breb petrece șapte ani la Egipet, anii săi „de învățătură". Nu e o perioadă prea blîndă: „Sunt ani de primejdie fiule. Poate am greșit. De-acolo nu ies decît oamenii fără prihană. Ceilalți nu mai văd soarele" (III). Că e vorba și de o **coborîre în infern (descensus ad inferos)**, iarăși, nu încape dispută. Alexandru Paleologu a subliniat cu tărie aceasta și ochiul său atît de ager a văzut ceea ce poate să vadă oricine, de altfel. Curios e că și povestitorul lui Sadoveanu afirmă la fel, semn că subtilitatea se distribuie fără să se împartă, în chip egal. Ceea ce hermeneutul argumentează vîrtos e rezolvat de narator într-o frază: „între cerul ca o boltă de peruzea și între lucirea de oglinzi a Propontidei toate erau întocmite să pară un paradis. Însă toate cele omenești sunt părere și sub lumină viermuiesc putreziciunile" (IV). Pentru ca inițierea să fie completă ea implică și această **coborîre în beznă**. Kesarion va cunoaște, așadar, și tenebrele, nu numai lumina înțelepciunii pentru a ieși întărit. Dar, mă întreb va mai ieși? Să reținem, așadar: Bizanțul în care eroul mai șade alți șapte-opt-nouă ani — stagiu și acesta poruncit de Îndrumător — nu e un paradis ci un loc în care „clocesc leprele", un **inferni** (dar substantivul latin nu are singular).

Că e vorba și de o „poveste de dragoste", din nou, nu poate fi îndoială. Deși de aici încolo lucrurile se încurcă și încă binișor. Și abia de aici încolo începe și discuția noastră. Maria de la Amnia este pețită nu pentru sine, se înțelege, de Kesarion. Ca în toate basmele, mesagerul are șarm și medierea sa aduce altceva, trezește altceva. Să ne amintim: Tristan este și el trimisul regelui Marc. Și medierea sa sfîrșește în chip neașteptat. În cazul acesta de vină este elixirul de dragoste, **le vin herbé**. Dar în cazul Mariei și al lui Breb? Iubirea care se naște între viitoarea Despină și egiptean e cumva dictată de Pronie? Cel puțin așa s-ar putea justifica Breb, a cărui filosofie — asimilată în lecția egipteană — este una providențialistă. Totul aici pe pămînt e comandat de (un) Dincolo. Semnalez în treacăt și pentru că veni vorba celui dedat la patima gnosei, tot Alexandru Paleologu, un loc din povestea aceasta: „deasupra (...) stă curat și în sine ceea ce este etern, cuprinzînd ființa și neființa. A stat și va sta în afară de orice. Despre acest abis nu se poate gîndi nimic" (V). Întîi că transcendența e limpede numită abis, **bythos**, ca în textele gnosticilor. Al doilea, finele cititorului parte tras din scrierile Areopagitului și trimite explicit la **via apofatica** de „cunoaștere" a transcendenței. Să ne întoarcem la Kesarion; filosofia sa e un mod al lui **amor fati**. Legea e **fatum**, nu admite excepție, nu admite încălcare. Ceea ce e **poruncă** se cade a fi îndeplinit și Kesarion asta predică în toate împrejurările: transcendența știe ce face; iar ceea ce face are un temei, o noimă... Ceea ce **trebuie** nu poate să nu conducă la **bine**, nu conține nici o viclenie; pentru că o divinitate mincinoasă se autodizolvă. Aici aflăm prima greșală a lui Breb. Ceea ce trebuie nu se vădește a avea negreșit un efect benefic. Kesarion intenționează să „ridice" un suflet și această „înălțare" (Maria de la Amnia va deveni, vai, împărătiță) e, de fapt, o trimitere în infern. Transcendența iată, s-a jucat și jocul ei, în care Breb nu vede nimic **gratuit** a adus pierzania unui suflet. Supunîndu-se, orb parcă, acestui joc la rîndu-i orb, eroul a încălcat unul din sfaturile învățătorului dintîi (al 32-lea Decheneu): „nu pregeta să dai dragoste și înțelepciune semenilor tăi" (III). Îndrumător, însă, îl avertizase: „tot ce se întîmplă e rînduială a Celui prea Înalt" (III). Cum vedem, decalogul se contrazice. Aici aflăm a doua greșală a lui Kesarion. N-a văzut incongruența normelor: una îi cere **să se implice** alta îl consiliază **să se supună** orbirii pentru că tot ce înseamnă **trebuie** duce la **bine**. Dar trecerea de la „trebuie" la „bine" nu e automată. Eroul va afla singur această inadvertență. Va fi însă mult prea tîrziu.

Episodul acesta (dacă un simplu episod este!) a fost comentat în fel și chip. Cum ar fi putut Kesarion să se eschiveze de la „crima" sa? Pentru că a aduce o pedeapsă unei făpturi inocente e nu doar o simplă greșeală, ci **o cruzime**, care răstoarnă exact avertismentul Bătrînului: „De acolo nu ies decît oamenii fără prihană". E cu adevărat Breb **un prêtre sans tache et sans reproche?** Fără repros nu e, am văzut, dar fără prihană? Inocența sa e, oricum, vinovată; neprihana sa aduce prihana asupra Mariei, cel bun face răul. Asupra acestui paradox s-au aplecat cu atenție Nicolae Manolescu și Radu G. Țeposu. Mă grăbesc să constat că rezolvările lor sînt în totul credibile și rămîn de neclintit. Că voi veni cu un al treilea răspuns, asta nu poate micșora cu nimic din ingeniozitatea primelor două.

În **Viața și opiniile personajelor** (Cartea Românească, 1983, pp. 90—97) R. G. Țeposu dedică **Crengii de aur** un scurt capitol (ca toate celelalte) plin de observații fine. În problema noastră m-aș opri la patru: 1) în inițierea sa, Kesarion nu izbutește să treacă ultima probă, cea a iubirii; 2) vinovăția sa provine tocmai dintr-o prea dogmatică aplicare a legilor (inițierii); 3) exagerînd obligativitatea Legii, aceasta se întoarce asupră-i, se răzbună; în fine, 4) povestea lui Sadoveanu e o „metaforă" (n-aș fi folosit chiar acest termen) a divorțului dintre experiență și normă. Un singur lucru aș face adaos: acela că normele însele se află (cum am arăta deja) în disjuncție. Una cere să te implici, cealaltă să te abstragi.

În al treilea tom din **Arca lui Noe** (Minerva, 1983, pp. 110—120), Nicolae Manolescu pune de asemenea degetul pe rană. E, la știința mea, cel dintîi care a semnalat cruda aporie a cărții: „înțelepciunea, oricît de solid ar fi întemeiată pe blîndețe și generozitate, nu e scutită uneori de a face rău" (**Sadoveanu sau utopia cărții**, Editura Eminescu, 1976, p 217). Voi aplica și observațiilor sale (din **Arca lui Noe**, 3, capitolul **Condurul împărătesc și ghetele roșii**) același tratament rezumativ. Tezele sale, rapid trecute în revistă, ar fi următoarele: 1) în postura sa de mesager Kesarion e de fapt un trimis al răului; fără de voie în slujba asumată (cu mult prea multă seninătate, vezi capitolul VI din **Creanga de aur**), el lucrează sub imperiul demonului; 2) cercul inițierii lui Breb (cu cele trei trepte: învățătura, experiența, renunțarea) nu se închide, nu poate să se închidă; are o fisură, remușcarea egipteanului, care iese **înfrînt** din proba iubirii; în loc să se întărească el iese vulnerabil prin căință; 3) Kesarion e pedepsit pentru vanitate; cel ce crede că are răspuns la tot, iată că se împiedică de cea mai „lumească" întrebare; al său **sau-sau** consistă în alternativa iubire/supunere față de interdictul iubirii; 4) există o cruzime în orice inițiere; 5) această cruzime nu are, totuși, o întemeiere de neclintit; întrebările rămîn și criticul le formulează cu limpezime: „de ce a trebuit să fie sacrificată Maria? numai ca Breb să se purifice, prin suferință, de cele lumești?" (p. 118); tema narațiunii lui Sadoveanu e, în concluzie, invalidarea legii de către experiență.

Aș formula pentru început două observații: întîi că Breb nu știe că va fi mîna prin care răul își ia tributul său din orice faptă care se voiește bună; în plus, el nu bănuiește că e și mesagerul iubirii. Am dovezi și pentru una și pentru cealaltă. Cînd își dă seama — cît de tîrziu! — de greșala sa, Breb caută s-o îndrepte. Sigur, fără succes. Există în capitolul XV al narațiunii un loc destul de obscur asupra căruia aș stărui ceva mai mult. Iată-l: „aceasta era cea dintîi întîlnire a lor după lungă dorință (...) — Mărită Doamnă, zise Kesarion (...) n-am stat pînă acum în Bizanț decît pentru a te vedea. — Pleci și domnia ta? întrebă nedumerită Împărătița. — Precum am spus. — Atunci de ce ai așteptat pînă acum? întrebă ea deodată aprig. Ai cunoscut nefericirea mea? — Fără îndoială, am cunoscut-o. — Știi că am avut vreo bucurie? Breb tăcu. — O, domnule, răspunde-mi, căci m-am deprins a te ști a-toate-cunoscător (...) Am știut că veghezi asupra mea. Acuma, cînd rămîn cu desăvîrșire singură, nu înțeleg de ce mă părăsești. — Mărită stăpînă, vorbi el cu voce moale, nefericirea nu ți-a adus-o puterea Împăratului, ci iubirea mea. — E adevărat? țipă înăbușit Maria. — E adevărat (...) — Vai mie, suspină ea. E adevărat deci că ai stat în templele egiptenilor? — Într-adevăr..." (XV).

Un critic stimabil a găsit în acest dialog o „mare puritate" La fel de bine, am impresia, s-ar fi putut citi printre rînduri „un mare cinism". Adeseori puritatea e cinică în dorința-i de a se păstra neștirbită și asta se plătește. Dar nu curăția m-a frapat în pasajul acesta, deopotrivă cinic, deopotrivă pur. În primul rînd, să ne aducem aminte cît trebuiau să dureze ciclurile inițierii lui Breb. Dacă la Egipt porunca era să rămînă șapte ani, cred că în vermina Bizanțului tot șapte ani era obligat să coboare. Atunci de unde cei doi ani în plus? Kesarion se întoarce pe muntele ascuns după 16. La Bizanț el adastă așadar nouă ani. Nu mi se pare un fapt minor și de aceea voi încerca să răspund. În opoziție cu descifrarea arhetipală întreprinsă de Ovid S. Crohmălniceanu (vezi **Cinci prozatori în cinci feluri de lectură**, Cartea Românească, 1984, pp. 32—38 îndeosebi) nu mi se pare că putem „scoate" din **Creanga de aur** nici „mitul omorîtorului de dragoni" și nici cel al „amneziei și recăpătării memoriei pierdute" Pur și simplu pentru că protagonistul nostru nu uită nici preț de o clipă misia sa. A interpreta ca „trezire" mortificarea ce și-o aplică timp de nouă zile (cap. XIV) mi se pare doar o figură de stil și atît. Atunci de ce se canonește Kesarion? E o pedeapsă, firește, și el însuși ne divulgă rațiunea ei: „O, părinte, îi șopti Breb (...) eu am fost solul care am adus o floare curată și am aruncat-o într-o volbură prihănită" (XIV). Prin urmare, nu amnezia comandă pedeapsa, ci **luciditatea**. Cel născut a doua oară, inițiatul în mistere a greșit. În loc să ofere iubire și înțelepciune a fost solul smintelii. A aflat tîrziu asta și o spune cu amărăciune părintelui Platon. Aici e întrebarea care nu poate primi răspuns: imaculatul maculează, din bunătate înflorește răul. Dar canonirea ce și-o aplică mai are poate o justificare: neputința celui a-toate-cunoscător de a-și îndrepta vina (oricum ea nu mai poate fi plătită). Veghea sa („am știut că veghezi asupra mea"), întîrzierea sa în Bizanț sunt fără folos.

Ar mai fi o nedumerire. De ce spaima Despinei cînd Kesarion întărește bănuiala ei? De unde înfricoșarea cînd află că a stat în templele egiptenilor? Să înțelegem că asupra lui Kesarion stă un blestem? El încalcă, poate, una din normele fundamentale ale învățăturii: **imparte dragostea fără să iubești!** Să ghicim aici un soi de iubire ucigașă? Un blestem? Tot ce se poate. Iubind, Kesarion devine o ființă malefică. Iubit, aduce pieirea. Să fi stat preoții din Egipet sub fatalitatea aceasta? Ar fi a treia greșală și cea mai gravă a lui Breb

Oricum, verosimilă mi se pare și interpretarea care urmează. O voi expune, cum am făcut și mai sus, pe puncte: 1) Kesarion este îndrumat de norme care se contrazic; 2) aplicînd una el calcă necesarmente alta; cea nesocotită se va răzbuna, prin urmare; „pedeapsa" sub care stau și el și Maria este, în acest caz, gratuită; 3) însă, pentru cei doi, iubirea e mereu un **transcensus**, un **dincolo**; e deasupra lor, „o creangă de aur care va luci în sine, în afară de timp"; în sfîrșit, 5) **iubirea care nu leagă ucide**, obstacolele sînt prea mari, nici Kesarion, nici Maria de la Amnia nu le pot trece; nu au tăria să înfrîngă Tăria ce le-a dictat legăminte ce nu se pot rupe (XV); și de această dată pedeapsa pare gratuită.

Să fie însă chiar așa? Tot ce se poate, și totuși... „La întrebarea care scurmă în mine ca un vierme, știu că nu este răspuns", afirmă Kesarion. Care să fie întrebarea aceasta? În ce mă privește, eu văd în iubirea care în loc să dea viață ia viața, **enigma încîlcită** pe care ne-a propus-o prin **Creanga de aur** prozatorul. Iar a patra greșală și ultima a lui Breb consistă în evitarea păcatului. Iubirea sa, chiar plină de prihană, l-ar fi salvat. (1987).

G. V.

Colectivul de redacție: Radu ANDRIESCU, Liviu ANTONESEI (redactor șef-adjunct), Emil BRUMARU (redactor șef-adjunct), Sânziana CARAMAN, Mariana CODRUȚ, Nichita DANILOV, Nicolae DABIJA, Daniel DIMITRIU, Alexandru DOBRESCU (redactor-șef), Codruța Gabriela GAVRIL, Valeriu GHERGHEL, Mădălina GRIGORAȘ (prezentare grafică), Ion HADÂRCĂ, Nicolae IONEL, Alina MUNGIU, Constantin PRICOP (secretar general de re-

Dragostea neconvențională

■ **fragment din eseul** Neconvenție și nebunie **— o psihologie a personajului neconvențional în literatură** ■

Afecțiune distribuită din fondul general

Realitatea pe care neconvenționalul tinde să o refacă, înspre care tînjește cu tot sufletul său, este cea unitară, nediferențiată, lumea iubirii naturale și neprefăcute, fără motivații sau finalități, **dragostea pentru dragoste**. În lumea dintîi, cea dinaintea limbajului, dragostea trebuie să fi fost integrală și lipsită de ambiția demonstrativității, desfășurîndu-se lin și inconștient, în cadrul armoniei totale. Luarea în conștiință a lumii de către om și sfîrșitul perioadei de ingenuitate a însemnat încheierea iubirii naturale. De atunci încolo, dragostea a avut la bază numai afinități elective, necesitate egoistă, preferință exclusivă, calcul: a început era dragostei convenționale. Odată cu ea s-a instalat și carența afectivă: scindată în unități iubirea nu a mai putut fi niciodată distribuită judicios, și întotdeauna cantitatea totală de frustrare a depășit-o pe cea de satisfacție.

Scopul iubirii neconvenționale este diminuarea acestei frustrări afective, și nu altul. Ea se va adresa oricărei ființe lipsite de dragoste și a-i căuta alte motivații înseamnă a o face inteligibilă. Radomski se întreba cum de poate Mîșkin iubi două femei în același timp. Nu-și dădea seama că prințul iubea aceste două femei pentru că pe ele le întîlnise în starea de care vorbeam: dacă ar fi fost o a treia,

ar fi iubit-o și pe aceea. El nu poate să refuze afecțiunea: singura cale de a diminua rigiditatea convențională este iubirea fără limite și fără exigente. Neconvenționalul iubește pentru a iubi; dragostea sa nu are nici un fel de substrat în afara celui menționat. Ordinea cauzală se inversează în cazul iubirii neconvenționale: întîi există necesitatea afecțiunii, cauza primară. Toate celelalte decurg de aici. Eroina lui Heinrich Böll, Leni Gruyten, o culme a grației neconvenționale, sinteza tuturor personajelor sale care au tins la aceasta, împarte afecțiunea cu generozitatea tuturor celor aflați în suferință: „...Schirtenstein și Scholsdorff (...) arată mai destinși. Cauzele acestei destinderi le-a descoperit mai tîrziu: Schirtenstein obraz lîngă obraz și mînă în mînă cu Leni pe o bancă din parcul Blüdier". În ceea ce-l privește pe Scholsdorff, a fost de două ori martoră cînd acesta i-a apucat lui Leni mîna la cafeneaua Spertz. Odată a văzut în locuința lui Leni un bărbat care, după descriere, nu putea fi altul decît Kurt Hoyser. Și (...) găsește că a mers destul de departe și cu Pelzer, pe care „l-a sărutat pe întuneric într-o mașină, nu departe de locuința sa". Cu toate acestea, Leni este cea mai puțin frivolă dintre femei, multe personaje ale romanului și chiar autorul însuși neezitînd să o numească „o sfîntă". Tot așa, predecesoarea ei, Katharina Blumm, acordase iubire unui delincvent urmărit de poliție. Este lesne de înțeles că același bărbat într-o altă situație favorabilă nu ar fi trezit cîtuși de puțin interesul Katharinei.

Întrezărim deja cîteva caracteristici esențiale ale iubirii neconvenționale. Prima și cea mai însemnată este absența oricărei tendințe către o finalitate particulară. De aici deducem că există în acest fel de dragoste un grad extrem de mare de impersonalitate. Neconvenționalul acționează ca un actor care distribuie dintr-un fond general de afecțiune, care nu-i aparține de fapt. El este **un intermediar**. După ce obiectul iubirii sale își **rezolvă carența** afectivă, dragostea neconvențională încetează pur și simplu, deoarece își pierde mobilul principal. Mîșkin ar dori-o oricînd fericită pe Nastasia Filipovna cu un alt bărbat. Căci iubirea lui pentru ea **nu este exclusivă**. „Știi ce îmi vine să cred, sărmanul meu prinț", spune Radomski, „că dumneata n-ai iubit de fapt pe niciuna dintre ele". E un adevăr fundamental, Radomski sesizează aici tocmai caracterul **impersonal** al iubirii de care am vorbit: din punct de vedere convențional, Mîșkin nu a iubit-o într-adevăr pe niciuna, pentru că el **a** acționat determinat de necesitatea **lor** afectivă, și nu **de a sa**, personală.

La o vedere superficială, iubirea neconvențională ar putea părea amorală și cu totul trecătoare. Vom discuta moralitatea ei la locul potrivit; să spunem deocamdată numai că nici într-un caz nu se poate spune că dragostea neconvențională ar fi efemeră, pentru că ea nu poate fi judecată pe unități separate, **în legătura personajului cu fiecare în parte, ci numai în ansamblu**. Privită astfel, iubirea neconvențională este infinită, iar disponibilitatea personajului pentru ea, nesfîrșită.

Căsătoria într-un picior de lemn

O altă caracteristică **obligatorie** a iubirii neconvenționale este faptul că ea exclude căsătoria, ca și orice altă formă de manifestare în care, cu timpul, cauza primară ar putea deveni obligația și nu dragostea însăși. Cum discutam atunci cînd vorbeam despre libertatea sa, neconvenționalul este în primul rînd sincer, și astfel, el știe că **singura legătură adevărată de dragoste este cea care se poate destrăma în orice moment**. Ea durează doar atîta timp cît este lipsită de orice fel de obligații, în afara tendinței principale de care vorbeam; de la necesitatea socială la cea fiziologică, tot ceea ce tinde să-l oblige pe neconvențional este respins cu violență. Sue, eroina lui Hardy din **Jude the Unknown**, dă glas acestui sentiment: „Jude, crezi că după ce vei fi silit prin lege să mă ai alături o să fim la fel de fericiți ca acum? (...) Nu ți-e groază de atitudinea care se naște pe nesimțite de obligația legală? Nu crezi că o obligație nimicitoare pentru o pasiune a cărei esență e spontaneitatea?"

Toată literatura de la finele secolului XIX are această revelație: divorțul este încă aproape inaccesibil, și constrîngerea se transformă în dramă. „La proces m-au întrebat cu ce, în ce fel mi-am omorît nevasta? Prostii! Ei își închipuiau că am ucis-o atunci, în ziua de cinci octombrie, cu cuțitul. Dar eu n-am omorît-o atunci, ci cu mult înainte. Așa cum și ei ucid acum soțiile lor, toți, toți..." strigă personajul tolstoian din **Sonata Kreutzer, iar Sue** Phillotson rezumă astfel întîia ei căsnicie: „Nu sînt măritată decît de o lună sau două! (...) Și, se zice că o femeie ajunge, după vreo șase ani de căsătorie, să rabde în tihnă și cu nepăsare ceea ce o îngrozea la început. Dar asta e ca și cum ai spune că amputarea unui mădular nu-i o nenorocire, pentru că omul se obișnuiește cu timpul să se ajute foarte bine și c-un picior sau cu un braț de lemn", și „Nu e vorba de o tragedie firească a iubirii, de tragedia obișnuită a iubirii în viața civilizată, ci de o tragedie artificială fabricată de niște oameni care dac-ar trăi o viață naturală s-ar simți ușurați să se despartă!"...

Totuși, dacă iubirea neconvențională se încheie cu căsnicia, aceasta se întîmplă doar dacă nu își poate atinge scopul altfel, și **minimalizînd** importanța în sine a chestiunii. „Ah! nu, mă însor pur și simplu așa, fiindcă insistă ea", spune prințul Mîșkin. „Și ce-i dacă mă însor? Crede-mă, asta nu înseamnă nimic! Altfel ar fi murit cu siguranță!" „Nu, prințe, Aglaia nu va înțelege. Ea te-a iubit ca o femeie, și nu ca un **spirit pur**", conchide Radomski (s.n.).

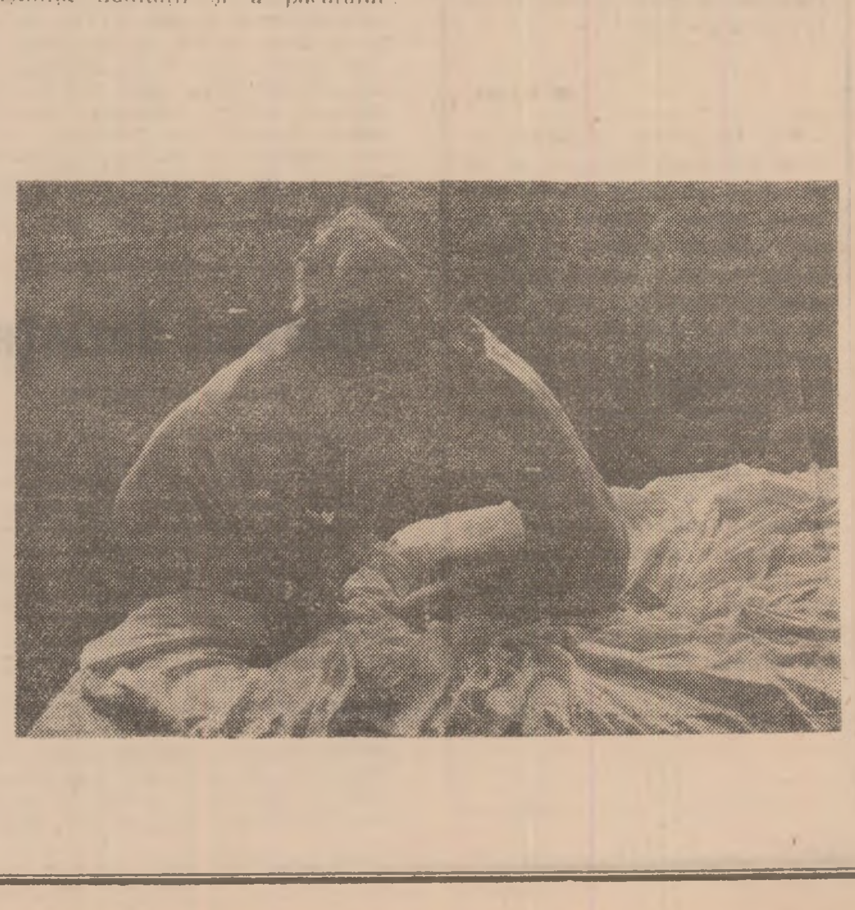
Ambiguitate sexuală sau hermafroditism

Neconvenționalul își alege obiectul dragostei doar în măsura în care identifică în aceasta acea **causa prima** de care vorbeam. „Alegerea" este în realitate simplă recunoaștere. Nici un criteriu convențional nu are valabilitate: „Nu-i cunoști caracterul", spune un personaj din „Idiotul" despre Aglaia Epancina, „ar refuza cea mai strălucitoare partidă ca să fugă cu un student și să împartă cu el o viață de mizerie — acesta-i visul ei! (...). Păi cu ce crezi că a putut s-o atragă prințul? Mai ales prin aceea că nu și-a dat nici o osteneală să-i placă și apoi prin aceea că toată lumea îl socotea idiot".

Unul dintre criteriile de alegere ale obiectului iubirii este deci pentru personajul neconvențional cel al nepotrivirii sociale. Katharina Blumm **alege** un delincvent, Leni Gruyten un prizonier de război sovietic, Aglaia îl alege pe prințul Mîșkin. Toate aceste partide au în comun faptul că par de neconceput omului de bun-simț, convenționalului. Criteriile de respingere într-un caz sînt criterii de apropiere în celălalt. Dragostea convențională are o finalitate biologică și o motivație sexuală. Acestea devin în cel mai bun caz secundare în iubirea neconvențională, abstractă, care depășește convenția vîrstelor incompatibile și chiar — de ce ne-am feri să o spunem? — pe cea a strictei diferențieri dintre sexe. Oare în grădina Edenului, de a cărei nostalgie neconvenționalul se lasă în permanență condus, să fi fost dragostea supusă vreunei prohibiții sau limitări? Să fi fost homosexualitatea proscrisă acolo unde nu exista conștiința nudității și a păcatului? Nu-mi vine să cred. În romanul modern această diferențiere tinde, de altfel, să se stingă. Atît eroul lui Hesse din „Lupul de stepă", cît și Hans Castorp din **Muntele vrăjit** iubesc femei care au chipul și spiritul eroilor lor din adolescență. Iubirea lor este împlinirea admirației juvenile și camaraderiei virile de altădată, este o iubire în care e venerat deopotrivă bărbatul cît și femeia dintr-o ființă, reprezentînd unirea în spirit a celor două sexe. „I-am înapoiat bolnavei Clavdia Chanchat creionul lui Pribislav Hippe" visează Hans Castorp. În realitate, el a împrumutat și a restituit „creionul" de două ori, atît adolescentului Pribislav cît și femeii adulte Clavdia. În rațiunea și intenția lui Hans însă cele două gesturi s-au contopit. Afecțiunea pentru Pribislav își găsește împlinirea în trupul Clavdiei, ritualul închide cercul magic și desăvîrșește acțiunea. Și mai limpede este la Hesse: eroul rostește numele femeii ideale (Hermina), deoarece în acea clipă trăsăturile ei seamănă extraordinar cu cele ale unui bărbat, cu ale adolescentului Hernsann. În final, eroina își ia înfățișarea sub care-l amenințase pe Haller că se va îndrăgosti de ea; se deghizează în haine bărbătești. Ambiguitate sexuală? Mai curînd reunirea într-o singură persoană a virtuților celor două sexe, renunțarea prin acest procedeu la concepția convențională care atribuia spiritualitatea, bărbatului, și frumusețea femeii. Ființa perfectă este deasupra oricărei convenții, inclusiv a separației sexuale. Dorian Gray este iubit deopotrivă de femei și de bărbați, ca și eroul lui Mann, Felix Krull. Întruchiparea perfectă a acestei ființe ideale, pătrunsă de grație și de spirit și fără conștiința farmecului său, este însă efebul, imagine adorată de neconvențional, deoarece amintește de acea lume dintîi: „Văzînd făptura aceasta vie, atît de grațioasă de severă, în ciuda virilității sale pretimpurii, cu buzele ude cum iese o divinitate frumoasă din adîncurile cerului și ale mării, te simți îndemnat să te gîndești la imagini mitice, la reprezentări poetice despre **vremi primitive**, despre **originea formei și nașterea zeilor**" (s.n.). Iată cum sună meditația severului Gustav Aschenbach în fața spectacolului adolescentului Tadgio.

Firește însă că personajul nostru poate avea și afecțiuni așa-zis „convenționale": iubirea lui Leni pentru Boris este exclusivă, dragostea lui Mîșkin pentru Aglaia este mult mai convențională decît cea pentru Nastasia Filipovna. Principalul este însă că tipul de iubire descris de noi este iubirea neconvențională, dragostea în sine. Și tocmai gratuitatea aceasta îi dă un caracter pur omenesc într-o utilizare a noțiunii cu mult mai profundă și mai îndrăzneață decît în general, înțelegînd prin omenesc tot ceea ce, vorba lui Saint-Exupery, „n-ar fi putut-o face niciodată un animal". Un fel de **supraomenesc**, de fapt.

Alina MUNGIU

umor ?

Fără Isaura...

„Duminicile-s triste! Îi pun un tacîm la masa (la „masa umbrelor"). dar nu vine, în zadar suspin și sufăr! Dorm cu fotografia ei sub pernă (pernă electrică!) și o visez (mai precis, o... coșmăresc!)...

Recunosc: eram îndrăgostit de frumoasa mulatră interpretată de urîta albă — singura actriță din lume care privește cu un ochi la stînga și cu celălalt la dreapta! Nasul boccíu, fălcile de boxer, zîmbetul bovin, părul insipid completează, într-o fericită concurență, sex-appeal-ul acestei interprete. Dacă Leoncio i-ar fi cîntat, cu vocea lui Fărîmiță Lambru „Isauro, spune drept / Cine te-a mușcat de piept?!", răspunsul ar fi fost răspicat: NIMENI! (deoarece, pe lîngă faptul că actrița nu poseda sîni, scenaristul a vrut-o și deosebit de virtuoasă, un exemplu de pudoare, realizat, de bună seamă, sub directa îndrumare a tovarășilor Gâdea & Dulea). Să scapi, timp de treizeci de episoade, de poftele a cohorte de bărbați în călduri, mi se pare o performanță demnă de maica Tereza (care ne-a vizitat recent țara)!

Dar serialul de pe Paulista ne-a mai cucerit și prin alte personaje bine conturate, solid și verosimil construite: bestia de Leoncio — amestec de Mengele Torquemada și Nae Girimea; Januaria — transferată din *Pe aripile vîntului* și din localurile Romicăi Puceanu; Rosa — familiară nouă din Lipscani și Piața Unirii, unde vinde ciunga; Don Miguel — căruia, atunci cînd zîmbește, îți vine să-i dai porția de zahăr și să strigi „Pe cai!"; ș.a.m.d.

Sclava Isaura este serialul care a vrut să ne amintească că filmul este o artă inventată în secolul XIX: de aceea, școala lui de actorie aducea (prin strîmbături, priviri „groase", rîsete stupide, plînsete, rictusuri și circei faciali) un omagiu mijloacelor artistice folosite atunci. Oricum, pentru masochiștii din București, filmul a fost reluat pe programul II. Algomanii din provincie îl pot vedea făcînd excursii organizate pînă în Capitală. E păcat să nu revezi Isaura, e poi mori!

B. ULMU

P.S. În revista „Colibri", nr. 7, dl Florentin Popescu, un om pe care-l prețuiesc pentru candoare, spune despre acest serial: „foarte plăcută și pasionantă poveste a sclavei Isaura"; „neplictisitoare"; „cîtă forță de convingere și cît realism, adeseori dureros!"; „marea artă cu care regizorul a conceput întreg serialul", șiragul entuziasmărilor continuă, culminînd retoric: „Oare cînd ne vom mai bucura de o «donație» a Televiziunii braziliene pentru a ne mai încînta, dacă nu toate duminicile, măcar o altă zi a săptămînii?".

Speranța mea stă-n răspunsul corbului lui Poe...

B. U.

VINTILĂ HORIA, un român condamnat la exil

S-a născut la 18 decembrie 1915 la Segarcea. Este licențiat în Drept la Universitatea din București. Studiază apoi filosofia și literele la București, Perrugia și Viena. În 1940 începe cariera diplomatică ca atașat cultural și de presă la Legațiile române din Roma și Viena. În 1944 a fost internat în lagărul de concentrare nazist de la Krummhübel și eliberat de englezi în anul următor. Din 1945 intră în „coșmarul exilului". Prima țară în care trăiește ca exilat este Italia.

Îl cunoaște pe Giovanni Papini la Florența, colaborează în diferite reviste italiene, în timp ce în țară un tribunal așa-zis popular îl condamnă la muncă silnică pe viață.

În 1948 emigrează în Argentina și astfel va avea loc apropierea scriitorului de limba și civilizația spaniolă.

Se va instala la Buenos Aires și va funcționa ca profesor de literatură română la Facultatea de filosofie și litere. Traduce în spaniolă și prefațează o antologie de texte de G. Papini intitulată „Descoperiri spirituale", de fapt o istorie a omului alcătuită din eseuri ale maestrului spiritual al generației sale. Publică, de asemenea, două antologii ale poeziei române în exil.

În 1953 se stabilește la Madrid, primind o bursă a Institutului de cultură hispanică. Aici scrie romanul care îl va face celebru: „Dumnezeu s-a născut în exil". Pentru acesta în 1960 primește Premiul Goncourt pentru cel mai bun roman publicat în Franța. Personajul principal al romanului este poetul Ovidiu, exilat la Tomis, cu al cărui destin autorul se identifică pînă la un punct. Spre deosebire de Ovidiu, poet decadent căzut în dizgrație la Roma, Vintilă Horia decide singur să se exileze, salvîndu-se astfel din iadul decadenței ideologiei comuniste. Departe de țară, nu încetează niciodată de a fi un bun român, deși a trăit mult timp la mare distanță de spațiul său natal. Conferențiază în Europa dar și în America de Sud, înființează catedre de literatură universală contemporană la universități spaniole, scrie și publică romane, eseuri, cărți de interviuri cu mari personalități ale lumii științifice contemporane, fondează și conduce colecții universitare, reviste, societăți de parapsihologie și institute internaționale de investigații, primește premii de rezonanță internațională.

N-a încetat niciodată să scrie în românește. Este autorul a peste 30 de cărți, publicate în franceză, spaniolă, română. „Dumnezeu s-a născut în exil" a fost tradus în 14 limbi. Adeseori visează cu ochii deschiși, regăsindu-se în peisajul natal căruia îi datorează multe din experiențele sale existențiale care îl vor marca pentru toată viața. Își amintește cu nostalgie de colegii de generație, mulți dispăruți, de visul tinereții sale gazetărești, de anii cît a fost redactor la „Gândirea" lui Nichifor Crainic, de răstimpul în care a condus revista „Meșterul Manole". Oameni, fapte, întîmplări care nu se șterg niciodată din memorie, care revin acum în exil cu aceeași intensitate inițială. Exilul este o dramă personală dar și o „tehnică a cunoașterii ce trasează drumul către esență", mărturisește Vintilă Horia nerăbdător să-și revadă țara în toamnă, cu prilejul apariției în România a romanului său cel mai cunoscut și a unui volum de versuri românești. Același Vintilă Horia care nu are deloc impresia că este un exilat, că exilul său nu a fost decît un vis, că nu a plecat niciodată din Țară (cuvînt ortografiat de scriitor cu majusculă).

Acesta este, pe scurt Vintilă Horia, un român de la Dunăre condamnat de comunism la exil.

Acesta este Vintilă Horia, personalitate de primă mărime a diasporei românești care a știut să armonizeze într-un tot unitar dimensiunea literară cu cea științifică și religioasă, unificînd astfel contrariile. Altfel spus un dialectician din familia spirituală a lui Dante, cel care a vrut să atingă pragul cunoașterii totale și să ajungă la adevăr prin iubire.

Cînd a iubi însemna a cunoaște

La sfîrșitul lui iunie i-am adresat scriitorului Vintilă Horia, autorul celebrului roman „Dumnezeu s-a născut în exil" încununat cu Premiul Goncourt pentru cel mai bun roman apărut în Franța, un chestionar, invitîndu-l să răspundă întrebărilor mele. Pînă la apariția în traducere românească a romanului domnului Vintilă Horia prezentul interviu poate fi socotit un preludiu al dialogului „pe viu" ce îl va purta scriitorul cu cititorii săi din țară.

— În eseul intitulat „Pentru o cunoaștere literară a unor probleme științifice actuale", tradus și publicat într-o revistă din țară, faceți o afirmație aparent paradoxală: „De cîte ori încerc să pun în contact literatura cu știința, concepte în aparență antagonice, mă gîndesc la Dante(...) Și mă gîndesc la Dante pentru că a fost primul poet cunoscător de știință, primul poet complet al timpului său". În ce constă, așadar, stimate domnule Vintilă Horia, actualitatea lui Dante?

— Cînd a murit Beatrice, Dante s-a dedicat ani de-a rîndul cunoașterii. A studiat filosofia, istoria, teologia, medicina, astronomia, alchimia, poesia provensală, a vrut să obțină o cunoaștere holistică, sau totală despre tot, ca să devină demn de a o cînta pe iubita lui, care nu era, de fapt, decît cheia cunoașterii ultime. Beatrice îl conduce către Dumnezeu, ca un ghid ultim. Dante e deci un precursor, așa cum a fost, mai tîrziu, Goethe, însă acesta din urmă, aflat într-un timp modern, decăzut, desprins deja de multe realități fundamentale și de multe esențe, n-a mai putut atinge nivelurile de cunoaștere la care fusese condus Dante la sfîrșitul Evului Mediu. Goethe a trăit, din plin, prima

Cu ce s-a ocupat Dante după ce-a murit Beatrice

fază a erei revoluționare, cînd omul se află închis cunoașterii, sau deschis numai în parte. Conceptul de „afinități elective", utilizat de Goethe, împrumutat de la chimiști, dă dovada de cîtă legătură stabilise autorul lui „Faust", altă operă esoterică, între literatură și știință.

— Sursa de înțelegere a lui Dante, după cum ați mărturisit într-un interviu mai vechi, este ajungerea la adevăr prin iubire. De ce este iubirea actul esențial al cunoașterii umane?

— Ajungerea la adevăr prin iubire (pe care în vremea noastră numai Gabriel Marcel a știut să o pună în evidență, opunînd-o separației carteziene între *res cogitans* și *res extensa*, sursa de neînțelegere și de ură) este de origină provensală. O aflăm la poeții studiați cu atîta har de Ezra Pound. Obiectul, în cadrul actului de a iubi, nu mai este un obiect ci un alt subiect. A iubi pe cel de lîngă tine așa cum te iubești pe tine însuți înseamnă, în același timp, din punct de vedere etic dar și al cunoașterii, a privi dinăuntru și nu din afară, a avea contact cu esența și nu numai cu existența. Fizicienii actuali vorbesc mereu de o imposibilitate de cunoaștere obiectivă, în sensul că obiectele, pentru a ni le însuși la modul epistemologic, trebuie să devină alte subiecte. A cunoaște, astfel, devine a iubi. „L'enfer c'est les autres" este formula perfectă a imposibilității de a cunoaște în mod obiectiv. Necunoașterea, devenită ură, constituie un fenomen caracteristic oricărei încercări materialiste. Societatea comunistă este, sub acest aspect, o imagine vie, sau mai degrabă moartă, a urii(de clasă) devenită tehnică a necunoașterii. Savanții materialiști din societatea sovietică, de pildă, n-au adus lumii nici un progres, nu numai științific, dar nici măcar tehnic, la fel ca și literații, pentru că au fost împiedicați, prin ideologie, de a se apropia de real, pe care, ca și Hegel, l-au confundat cu raționalul. Ceea ce i-a condamnat la ignoranță, la imitație, la invidie, într-o societate egalitară care ucidea cunoașterea, din fașă.

— Într-un portret-eseu dedicat lui Mircea Eliade, Cioran ridică problema dacă omul de știință poate fi credincios sau nu, concluzionînd că istoricul religiilor este un credincios fără religie. Sînteți de acord cu această interpretare a condiției omului de știință, astăzi?

— Nu sînt de acord cu Cioran și nu numai pe acest teren. E foarte posibil ca Eliade să fi fost un credincios fără religie, însă a afirma că adevărata religie este știința înseamnă să ne întoarcem la aberațiile lui Condorcet și La Mettrie. E de ajuns să citești pe Max Planck, pe Heisenberg sau pe Pauli, ca să-ți dai seama cîtă legătură a fost stabilită de fizicieni între a crede și a cunoaște. Marele eveniment al timpurilor noastre este tocmai această întoarcere la unitatea de cunoaștere a Evului Mediu, cînd știința era *religio* și cînd a iubi însemna a cunoaște.

Interviu realizat de Gabriel STĂNESCU

Obiectul dorinței: prostituția

(urmare din pag. 16)

creștinismului. Mi se pare totuși că există un raport sensibil între importanța moralei și disprețuirea animalelor; acest dispreț vrea să spună că omul își atribuie în lumea moralei o valoare pe care animalele nu o aveau. Valoarea supremă revine omului, în opoziție cu ființele inferioare, în măsura în care „dumnezeu a făcut omul după chipul și asemănarea sa", iar divinitatea, prin urmare, scapă definitiv animalității. Doar diavolul mai păstra animalitatea drept atribut, animalitatea simbolizată de coadă care, pentru început, corespunde transgresiunii, dar este mai ales semnul decăderii (...). Diavolul a fost la început îngerul revoltei, dar el și-a pierdut strălucitoarele culori pe care i le dădea revolta; decăderea a fost pedeapsa revoltei, prin asta înțelegîndu-se că, în vreme ce aspectele transgresiunii se efasau, cele ale murdăririi sporeau. Transgresiunea anunța, în angoasă, depășirea angoasei și bucuria, decăderea nu avea altă ieșire decît o decădere și mai mare. Ce trebuia să rămînă ființelor decăzute? Ele puteau să se bălăcească, ca porcii, în decădere.

Am spus bine „ca porcii". Animalele nu mai sînt în această lume creștină — în care morala și prăbușirea se conjugă — decît obiecte ale disprețului. Eu spun „această lume creștină". Creștinismul este, în fapt, forma împlinită a moralei, singura după care s-a ordonat echilibrul posibilităților.

● Erotismul, Răul și decăderea socială ●

Fundamentul social al prostituției vulgare este același cu al moralei și creștinismului. Aparent, inegalitatea claselor și mizeria, care au provocat în Egipt o primă revoluție, au antrenat în jurul secolului al VI-lea înainte de Christos, în regiunile civilizate, o neliniște căreia este posibil să-i atașăm, între alte mișcări, profetismul iudaic. Dacă noi anvizajăm lucrurile sub aspectul prostituției degradate, căreia, pentru lumea greco-romană, i-am putea situa originea în epoca respectivă, coincidența este paradoxală. Clasa decăzută nu împărțea deloc o tendință care să aspire la ridicarea celor umili, la răsturnarea celor puternici: această clasă, la baza scării nu aspira la nimic. Chiar morala nu-i ridica pe cei umili decît pentru a-i tulbura și mai mult. Blestemul bisericii apăsa și mai greu asupra mea.

Vasili ROZANOV

Cu limba scoasă

Cum ar trebui să arate monumentul pe care v-il vom ridica? — Simplu, scoțind limba la cititor...

Rozanov s-a născut în 1856; moare la Moscova în 1918, în condiții dubioase, ucis probabil de bolșevici; cîteva cărți sfidătoare îi consolidează o reputație de autor lipsit de orice Dumnezeu; printre acestea: Cu mine însumi (Boris de Schoezer a propus echivalentul francez Esseulement un termen greu traductibil) Apocalipsa timpului nostru (o analiză de o luciditate înspăimîntătoare a revoluției ruse), Problema căsniciei; în parte, obsesiile lui Rozanov se aseamănă cu cele ale lui Kierkegaard; Merejkovski îl consideră „cel mai genial și, totodată, cel mai becisnic om din Rusia". Fragmentele traduse fac parte din Essulement, Paris, Librairie Plon, 1930.

Ideea prostituției „împotriva căreia este zadarnic să lupți" implică neîndoios un „Aparțin tuturor", care intră și în noțiunea de **scriitor, orator, avocat**, de, în fine, funcționar „în serviciul Statului" Prin urmare, sub un anumit raport prostituția este „fenomenul cel mai social" și, într-o anume măsură, prototipul însuși al „socialului". Am putea chiar spune că **rei publicae natae sunt ex feminis publicis**: „Cele dintîi State s-au născut din instinctul de prostituare al femeilor". Această afirmație nu-i mai falsă decît (Mommsen): „Proximitatea Tibrului a fost împrejurarea care a favorizat ridicarea Romei" (...).

Pe de altă parte, autorul de comedii, omul de litere, avocatul, chiar preotul care „se roagă la căpătîiul **tuturor** morților", sunt bine impregnați de psihologia prostituatei, de indiferența ei „față de toți" și de amabilitatea ei „**vis-à-vis** de fiecare". — „Veniți pentru o înmormîntare sau pentru o căsătorie?", îl întreabă pe vizitator, cu un surîs placid și vag, acest popă pregătit să treacă, dacă e cazul, de la condoleanțe la felicitări. Savantul, în măsura în care își **publică lucrările**, scriitorul, atîta vreme cît caută să-i **apară** operele, sunt cu siguranță niște prostituați. Profesorii de asemenea, **nu mai încape obiecție**, cu o nuanță însă: ei sunt niște **prostituați care păcătuiesc**. Nu asta e rațiunea pentru care este „o imposibilitate să pui capăt prostituției", așa cum nu poți suprima Statul, presa etc.? Dintr-o altă perspectivă, n-am putea să tragem concluzia că „Trebuie să le iertăm totul" și... „să-i lăsăm în plata Domnului"? E imposibil să îmbrățișăm ideea prostituției în întregime, deși „la prima vedere pare atît de ușor de înțeles", într-atîta sunt de largi rațiunile sale de a fi și esența acesteia. Inutil să adăugăm că ea este mai **populară** și mai **metafizică** decît **profesoratul**, ca să dăm un exemplu. Acesta nu-i decît o vrăbiuță în timp ce prostituția... Cine știe, poate că este „pasărea-prooroc Gamaiun"[1]...

În definitiv, „dăruiesc **tuturor** ceea ce posed mai **intim**", iată ceva absolut metafizic... Ce lucru teribil!; ar putea să vă facă să ucideți... sau să vă arunce în meditații interminabile. — „Cum vă place", ca să folosesc titlul comediei lui Shakespeare.

*

...Într-o seară în care o întrebam asupra unor detalii (pe care nu le cunoșteam sau care nu-mi erau prea clare) ale ritualului mikvah, Rebecca N., ce începuse să frecventeze casa noastră mi-a dat cîteva explicații după care, făcînd o pauză, a adăugat:

— E **pentru prima dată** cînd pronunț acest cuvînt **cu voce tare**.

— Mikvah?

Păru jenată:

— E un cuvînt indecent; nu poate fi pronunțat cu voce tare într-un mediu evreiesc.

M-am simțit tulburat:

— Și totuși mikvah nu este **sacră**?

— Da, este sacră... Așa am fost învățați... Dar numele ei este necuviincios și nu e niciodată pronunțat cu voce tare sau în fața unor persoane străine.

Asta echivalează cu „descoperirea teoremei lui Pythagora": la evrei, așadar, „**indecentul**" și „sacrul" pot să coincidă, să concorde... să fie unul și același lucru. Nimic asemănător, nu există și nici n-ar fi posibil la creștini. De aici, consecințe istorice greu de estimat:

1. La creștini tot ce este „indecent" și pe măsură ce „indecența" crește este aruncat în domeniul „păcatului", al „lucrului rău", al „murdăriei", al „dezgustătorului". Astfel, de la sine și fără comentarii, indicații sau dovezi, **fără vreo teorie**, sfera vieții și a organelor sexuale, — acest obiect al timidității și ipocriziei universale — s-a prăbușit în infern, a devenit „diabolică": o abominație ce infectează universul;

2. Gîndirea evreilor s-a obișnuit cu faptul că „indecentul" (cuvinte, imagini, gînduri), nu privește deloc proprietățile interioare ale unui lucru, nu ne spune nimic asupra conținutului acestuia; căci există dintotdeauna, „nu departe de noi", o ceremonie săptămînală, al cărei nume fiind „un summum al necuviinței" nu e niciodată **pronunțat cu voce tare** și care e, în același timp, „sacră"

Asta nu se explică, nu se arată, cu degetul; pur și simplu **este** și fiecare o știe. (...).

De aici se trece direct la „sfințenia secretă" pe care o conține universul, la sacrul **pe care „trebuie să-l ascunzi" fără „să-l numești** vreodată **cu** numele său", la **mistere, mysterium.** Se înțelege originea acestei numiri, „corpul" însuși al misterelor devine clar. Toate „misterele" noastre sunt publice și sunt celebrate la lumina zilei, în prezența mulțimii; este evident că misterele antichității, pe care teologii au voit uneori să le pună în legătură cu cele de astăzi (v. lucrarea lui M. Siltcenkov, dacă nu mă înșel, dedicată acelor **mysteria arcana**, în **Credința și Intelectul)**, nu au în realitate nimic în comun decît **numele, pseudonumele**. (...).

Trebuie să știm cîte ceva **(nuanțele)** despre mikvah.

Locul în care se află apa rituală nu este adînc, abia un arșin și jumătate. Mai adînc, este „treff", „nu e potrivit". De ce? Ce-ar putea să semnifice asta? Nu este „potrivit" pentru ritul secret care se îndeplinește acolo, dar despre care nu s-a pronunțat sau scris niciodată o singură vorbă. Rabbinii privesc, măsoară și, dacă adîncimea nu depășește un arșin și jumătate, spun: „Este kașer", „e bun". De ce? Asta nu se explică poporului.

Membrii synagogii (femeile sunt reprezentate de patrone) supraveghează imersiunea și spun celor care se scufundă pentru prima dată că trebuie să se lase pe vine în așa fel încît **părul să nu atingă suprafața apei.** E limpede că adîncimea nefiind decît de un arșin și jumătate trebuie să se ghemuiască foarte jos, chinuindu-se, cu efort; toți „îndeplinesc docil" ceremonia, fără a înțelege de ce procedează astfel. Sunt rabbinii cei care decretează. „Este kașer" „Ea s-a lăsat pe vine foarte jos" — „este kașer", „nu foarte jos" — „este treff" Iată de ce apa nu trebuie să fie mai adîncă de un arșin și jumătate.

Apa nu este adusă din altă parte și vărsată în bazin. Ea țîșnește din pămînt, este, așadar, **apă de izvor**, apă de puț. În așa fel încît „a se scălda în mikvah" înseamnă întotdeauna „a cobori în fundul unui puț", pe o scară natural foarte lungă și strîmtă (...). Treptele, așa cum am constatat la Fridberg, sunt „ciclopice", înalte, fiecare de trei sferturi de arșin. Pentru a le coborî trebuie „să-ți îndepărtezi larg picioarele" (...). Coborîrea este foarte lungă și îți ia aproape zece minute pentru a urca din nou la suprafață. Urcînd, femeia reîmprospătată și bucuroasă (senzație care urmează întotdeauna imersiunii) ridică firește capul și timp de zece minute avea în fața ochilor spectacolul acestor picioare „larg depărtate", al pîntecelor rotunde și al organelor sexuale depilate cu grijă (obligație rituală).... „Totul în om este după chipul și asemănarea lui Dumnezeu", își spuneau în acest moment de extaz religios cei care urcau. „E kașer, e kașer", exclamau rabbinii. (...)

În sfîrșit, toată lumea a plecat. (...) Un bătrîn evreu, asemenea lui Moise, asemenea lui Abraham, se apropie ultimul de scobitura puțin adîncă, umplută cu apă și, după ce a pus luminări de jur împrejur, le aprinde pe toate dintr-o dată. E „cavalerul avar" al iudaismului în fața „comorilor" sale. Da, asta pare respingător și rușinos tuturor, „nu poți **vorbi de asta cu voce tare**"; dar „**eu am construit această mikvah** și știu cum și de ce. Grație acestui fapt Israel va trăi, și va trăi veșnic **dacă nu o va părăsi.** Aprind aici focul sacru, pentru că nicăieri în altă parte aerul nu este atît de impregnat de corpurile lui Israel; ei (ele) au respirat acest aer, l-au respirat și înghițit și acum el curge într-un val aromatic în venele fiecăruia (fiecăreia) și naște imagini și dorințe, care îl fac pe Israel să freamăte, care fac din el un tot unic".

*

„Făclioarele aprinse" înseamnă **în limba noastră, în ritul nostru** ceea ce Legea și credința spun lui Israel: „Mikvah e **sacră**". **Talmudul** conține această sentință: „Dumnezeu este **mikvah**, pentru că El **purifică** (nu-mi amintesc dacă scrie „sufletele") pe Israel".

*

Legăturile dintre sex și Dumnezeu sunt mai strînse decît între intelect și Dumnezeu și chiar între conștiință și Dumnezeu; aceasta urmează din faptul că toți a-sexuații se vădesc totodată atei. Acești domni, Buckle și Spencer, de exemplu, Pissarev și Belinski, care n-au vorbit despre „sex" mai mult decît despre Republica Argentina și care nici nu s-au gîndit mai mult la asta, sunt în același timp de un ateism stupefiant, ca și cum religia n-ar fi existat niciodată în jurul lor, nici înaintea lor. Sunt niște oameni literalmente „ne-botezați", într-o accepțiune ciudată și particulară a acestui cuvînt. Esența „revirimentului maeterlinckian", care s-a produs acum douăzeci sau treizeci de ani, constă în faptul că mulți oameni au început „să considere **rădăcina lucrurilor**" nu în sensul lui Pratkov[2] ci în acela al lui Rozanov. Fiecare a început să se intereseze de sexul **său**, de propriul **său** sex. S-a produs probabil nu-mi dau seama ce în sămînță (și în ou): lucru remarcabil, astăzi oamenii **se nasc** altfel decît acum șaizeci sau șaptezeci de ani. S-a ivit o „generație nouă". Soția unui popă, persoană inteligentă (A. A. A.-ouva) mi-a mărturisit într-o bună zi: „Criza în mediile ecleziastice se manifestă mai ales în faptul că multe din **tinerele soții ale preoților** suferă de sterilitate". Dar ea nu și-a dus atunci gîndul pînă la capăt; un an mai tîrziu a completat: „Nu soțiile preoților sunt vinovate că nu concep ci **bărbații acestora care nu au puterea să le facă să conceapă**". Uimitor!

Ei bine, ceva analog s-a produs în generația lui Maeterlinck. Nu în maniera de a gîndi ci în sexul acesteia mai întîi; și abia apoi în modul de a gîndi.

*

Orice iubire e frumoasă. Și numai iubirea este frumoasă.

Căci singurul lucru de pe pămînt care e „**autentic** în el însuși", este iubirea.

Iubirea exclude **minciuna**: primul „am mințit" semnifică: „**Nu mai iubesc**", „iubesc **mai puțin**".

Dacă iubirea se stinge, adevărul se va stinge și el. De aceea „a fi întru adevăr pe pămînt" înseamnă să iubești într-un mod autentic și continuu.

(Luga — Petersburg, în vagon)

*

Gloria este un șarpe. Dea Domnul să nu mă atingă niciodată mușcătura sa...

*

Orice-am crede, înfometaților le este foame, deci revoluția are dreptate. Ea este justă nu în teorie, ci ca **avînt, voință, disperare.** „Nu sunt un sfînt și poate nici nu prețuiesc cît tine; dar sunt un lup înfometat și viclean; în plus, foamea m-a făcut curajos. Cît despre tine, de două mii de ani tu ești bou și dacă vreodată ai avut coarne și copite ca să mă ucizi, astăzi e tîrziu, ești bătrîn, slab și ca urmare te voi mînca". (...)

Toate teoriile socialiștilor se reduc la teza: „Vreau să mănînc". Ce să-i faci... teza e justă. „Nici chiar Dumnezeu n-ar avea aici nimic de spus". — „Cel ce mi-a dat un stomac e obligat să mă hrănească". Iată o întreagă cosmologie...

Da. Totuși visătorul se retrage în colțul său: pentru că își iubește reveria mai mult decît hrana. În timp ce revoluția nu oferă nimic visului.

Și pesemne, tocmai pentru că nu oferă nimic reveriei, revoluția nu va izbîndi. „Vor fi multe oale sparte" dar „nu vor reuși să construiască un nou edificiu". Căci numai cel care este în stare de un vis epuizant poate construi. Michelangelo, Leonardo au ridicat ceva. Revoluția le va smulge limba și le va tăia beregata la vîrsta de unsprezece sau treisprezece ani, de îndată ce-și vor face simțită personalitatea și sufletul. „Ah! o faceți pe țanțoșii! Nu vreți să vă amestecați cu noi, să comunicați cu noi... Voi posedați nu știm ce **suflet propriu** și nu un suflet colectiv! Comunitatea care v-a dat viața, așa cum înainte a dat-o și părinților voștri — căci fără ca ați fi crăpat de foame — își ia înapoi ceea ce îi aparține. La moarte cu voi!"...

Iar „noul edificiu" în care va domni imbecilitatea, se va prăbuși peste trei sau patru generații.

*

Nu mă cert cu Dumnezeu și nu-L trădez dacă nu-mi acordă „harul" pe care I l-am cerut în rugăciunile mele: Îl **iubesc**, îi sunt **un devot. Orice** ar face mă voi abține de la orice blam, rezumîndu-mă să plîng **deasupra mea.**

(Vara tristă a lui 1911; brațul îmi este în continuare paralizat).

*

Dacă un oarecine va încerca să pronunțe un discurs spre lauda mea „pe mormîntul meu încă deschis", voi sări din coșciug și îl voi lua la palme pe orator.

(28 decembrie 1911)

Prezentare și traducere de Valeriu GHERGHEL

[1] Pasăre din basmele populare care prezicea viitorul.

[2] Personaj comic și afectat născocit de frații Jemciujnikov și Alexei Tolstoi.

---

nității căzute.

Aspectul sacru al erotismului a contat enorm pentru biserică. A fost principala sa rațiune de luptă. Ea ardea vrăjitoarele, dar lăsa în viață prostituatele. În același timp, afirma decăderea provocată de prostituție pentru a sublinia păcatul. Situația actuală este rezultatul dublei atitudini a bisericii, căreia îi este corolar atitudinea spiritelor. Identificării sacrului cu Binele și eliminării erotismului sacru le corespunde negarea raționalistă a Răului. Urmează o lume în care transgresiunea condamnată nu mai are nici un sens, în care profanarea nu mai avea, ea însăși, decît o slabă importanță. Rămînea răsturnarea decăderii. Aceasta era pentru victimele sale un impas, dar aspectul **decăzut** al erotismului capătă și o forță de incitare ce și-a pierdut aspectul diabolic. Nimeni nu mai credea în diavol, chiar condamnarea erotismului în această privință nu mai funcționa. Cel puțin însă decăderea în sine n-a încetat să aibă semnificația Răului. Nu mai era vorba de un Rău denunțat de alții a căror condamnare rămîne îndoielnică. La originea decăderii prostituatelor se află acordul cu condiția lor mizerabilă. Acest acord este, poate, involuntar, dar în spațiul limbajului ordurier, el este un semn al refuzului: limbajul ordurier are sensul unei respingeri a demnității umane. Viața omenească fiind Binele, există în decăderea acceptată decizia de a scuipa asupra Binelui, de a scuipa asupra vieții umane.

În particular, organele și actele sexuale au denumiri care relevă impuritatea, a cărei origine este limbajul special al lumii decăderii. Aceste organe și acte au și alte nume, dar unele sînt științifice, iar altele, de folosință rară, puțin durabilă, participă la copilăriile și pudoarea îndrăgostiților. Numele orduriere ale dragostei nu sînt mai puțin asociate, într-o manieră strînsă și iremediabilă pentru noi, acelei vieți secrete pe care o ducem la egalitate cu sentimentele cele mai elevate. Prin aceasta, în final, pe calea acestor nume nenumibile, se formulează în noi oroarea generală, în noi cei care nu aparținem lumii decăzute. Aceste nume exprimă oroarea cu violență. Ele sînt, ele însele, respinse violent de lumea cinstită. Între o lume și cealaltă, nu este loc pentru discuție.

Lumea decăzută nu se poate servi de efectul însuși. Limbajul ordurier exprimă ura. Dar, în lumea cinstită, el dă amanților un sentiment vecin aceluia pe care altădată îl ofereau transgresiunea, apoi profanarea. Femeia cinstită spunînd celui pe care-l îmbrățișează: „Îmi place.. ta" ar putea spune odată cu Baudelaire: „voluptatea unică și supremă a dragostei rezidă în certitudinea de a face Răul", ea deja știe, despre erotism, că acesta nu este Răul în sine însuși. Răul nu apare decît în măsura în care duce la abjecția mizeriei sau la prostituția vulgară. Această femeie este străină acestei lumi, căreia îi urăște abjecția morală. Ea admite despre organul desemnat că nu este în sine însuși abject. Dar ea împrumută de la cei ce se țin hidos de partea Răului cuvîntul ce îi relevă, în sfîrșit, adevărul: că organul pe care-l iubește este blestemat, că acesta este cunoscut de ea în măsura în care oroarea ce-o inspiră îi devine sensibilă, chiar în momentul în care o și depășește. Ea se dorește de partea spiritelor tari dar, decît să-și piardă sensul interdictului prim, fără de care nu există erotism, ea a recurs la violența celor care neagă orice interdict, orice rușine, iar ei nu-și pot menține această negație decît prin violență.

Georges BATAILLE

Obiectul dorinței: PROSTITUȚIA

■ Obiectul erotic ■

Eu am vorit despre situația creștină plecînd de la erotismul sacru, de la orgie. În sfîrșit, a trebuit, vorbind de creștinism, să evoc o situație finală în care erotismul, devenit păcat, supraviețuiește greu unei lumi care nu mai cunoaște păcatul.

Trebuie să revin înapoi. Orgia nu este capătul la care parvine erotismul în cadrul lumii păgîne. Orgia este aspectul sacru al erotismului, în care continuitatea ființelor, dincolo de singurătate, atinge expresia sa cea mai sensibilă. Dar numai într-un sens. Continuitatea, în orgie, este insesizabilă. la limită, ființele se pierd, dar într-un ansamblu confuz. Orgia este în mod necesar dezamăgitoare. În principiu, ea este negația încheiată a aspectului individual. Orgia presupune, ea exige echivalența participanților. Nu doar individualitatea proprie este scufundată în tumultul orgiei, dar fiecare participant neagă individualitatea celorlalți. Aparent este o completă eliminare a limitelor, dar e imposibil să nu supraviețuiască nimic din diferența între ființe, de care de altfel este legată atracția sexuală.

Sensul ultim al erotismului este fuziunea, suprimarea limitelor. În prima sa mișcare, erotismul nu este însă mai puțin semnificat și prin punerea unui **obiect al dorinței.** Acest obiect, în orgie, nu se detașează: în orgie, excitația sexuală este dată de o mișcare exasperată, contrară oricărei obișnuite rezerve. Dar aceasta este mișcarea tuturor. Ea este obiectivă, dar nu este percepută ca un obiect: cel care o percepe este, în același timp, animat de ea. Din contra, în afara tumultului orgiei, excitația este provocată de obicei de un element distinct, de un element obiectiv. În lumea animală, căutarea masculului este determinată adesea de mirosul femelei. Cîntecele, paradele păsărilor pun în joc alte percepții ce semnifică pentru femelă prezența masculului și iminența șocului sexual. Mirosul, auzul, văzul, chiar gustul percep semne obiective distincte de activitatea pe care o determină. Sînt semnele anunțătoare ale crizei. În limite umane, aceste semne anunțătoare au o valoare erotică intensă. O tînără goală este adesea **imaginea** erotismului. Obiectul dorinței este diferit de erotism, nu este erotismul în întregime. dar erotismul trece prin el.

Încă din lumea animală, aceste semne anunțătoare fac sensibilă diferența dintre ființe. La om, dincolo de orgie, ele pun în evidență această deosebire, iar cum indivizii operează diferit în funcție de darurile lor, de starea lor de spirit și de bogăția acestuia, ei o aprofundează. Dezvoltarea semnelor are următoarea consecință: erotismul, care este fuziune, care deplasează interesul în sensul unei depășiri a ființei personale și a oricărei limite, este totuși exprimat printr-un obiect. Sîntem în fața acestui paradox: în fața unui obiect semnificativ al negației limitelor oricărui obiect, în fața unui **obiect erotic.**

■ Femeile — obiecte privilegiate ale dorinței ■

În principiu, un bărbat poate fi la fel de bine obiectul dorinței unei femei, cum este o femeie pentru dorința unui bărbat. Totuși, demersul inițial al vieții sexuale este cel mai adesea căutarea unei femei de către un bărbat. Bărbații avînd inițiativa, femeile au puterea de a provoca dorința bărbaților. Ar fi nejust să spunem că femeile sînt mai frumoase ori mai dezirabile decît bărbații. Dar, în atitudinea lor pasivă, ele încearcă să obțină, suscitînd dorința, conjuncția la care bărbații ajung urmărindu-le. Ele nu sînt mai dezirabile, ci ele se propun dorinței. Ele se propun ca obiecte dorinței agresive a bărbaților.

Nu există în orice femeie o prostituată posibilă, dar prostituția este consecința atitudinii feminine. În măsura atracției sale, o femeie este în vîrful dorinței bărbaților. Dacă ea nu se elimină în întregime, printr-un legămînt de castitate, problema de principiu este la ce preț, în ce condiții va ceda. Dar întotdeauna, odată condițiile îndeplinite, ea se oferă ca un obiect. Prostituția propriu-zisă nu introduce decît practica venalității. Prin grija pe care o are de înfățișarea sa, prin neliniștea ce-o are față de frumusețea sa, pe care înfățișarea o pune în relief, femeia însăși se consideră un obiect pe care nu încetează să-l propună atenției bărbaților. De asemenea, dacă ea se dezbracă, relevă obiectul dorinței unui bărbat, un obiect distinct, propus individual aprecierii.

Nuditatea opusă stării normale are, cert, sensul unei negații. Femeia goală este aproape de momentul fuziunii pe care-l anunță. Dar obiectul care este ea, ca și semnul contrariului său, al negației obiectului, este încă un obiect. Este nuditatea unei ființe definite, chiar dacă această nuditate anunță clipa în care mîndria sa va trece pe calea indistinctă a convulsiei erotice. Imediat, din această goliciune, se vor releva frumusețea posibilă și farmecul individual. Într-un cuvînt, diferența obiectivă, adică valoarea unui obiect prin comparație cu altul.

■ Prostituția religioasă ■

Cel mai adesea, obiectul oferit căutării masculine se eschivează. A se eschiva nu înseamnă că propunerea n-a avut loc, ci că nu au fost îndeplinite condițiile solicitate. Chiar dacă ele sînt îndeplinite, prima eschivă aparentă a negației ofertei îi subliniază valoarea. Defectul eschivei este modestia ce-i este logic alocată. Obiectul dorinței n-ar fi putut răspunde așteptării masculine, n-ar fi provocat căutarea, și mai ales preferința, dacă, în loc să se eschiveze, nu s-ar fi desemnat prin expresie sau aparență. A se oferi este atitudinea feminină fundamentală, dar prima mișcare — oferirea — este urmată de simularea negației sale. Prostituția formală este o propunere ce nu este urmată de simularea contrariului ei. Numai prostituția a permis etalarea, subliniind valoarea erotică a obiectului. O astfel de etalare este, în principiu, contrară celei de-a doua mișcări, în care femeia evită atacul. Jocul este utilizarea unei etalări avînd sensul prostituției: eschiva atrage apoi dorința sau, cîteodată, simularea eschivei. În același timp, prostituția nu este exterioară jocului. Atitudinile feminine compun contrarii complementare. Prostituția unora comandă eschiva altora. și reciproc. Dar jocul este falsificat de mizerie. În măsura în care numai mizeria oprește o mișcare de fugă, prostituția este o plagă.

Anumite femei, e adevărat, n-au reacția de fugă: oferindu-se fără rezerve, ele acceptă sau chiar solicită cadourile fără de care le-ar fi dificil să se desemneze căutării. Prostituția nu este la început decît o consacrare. Anumite femei devenind obiecte într-o căsătorie, ele erau instrumentele unei munci domestice, în particular ale agriculturii. Prostituția făcea din ele obiecte ale dorinței masculine: aceste obiecte, cel puțin, anunțau clipa în care, în îmbrățișare, nu era nimic care să nu dispară, nelăsînd să subziste decît continuitatea convulsivă. Primatul interesului în prostituția tîrzie, sau modernă, a lăsat în umbră acest aspect. Dar, dacă la început, prostituata a primit sume de bani sau lucruri prețioase, acestea aveau calitatea de **dar**: ea folosea **darurile** primite pentru cheltuieli somptuoase și ținute ce-o făceau și mai dezirabilă. Ea își sporea astfel puterea ce-o avusese la început de a atrage către ea darurile oamenilor cei mai bogați. Legea acestui schimb de daruri nu era o tranzacție mercantilă. Ceea ce fata dă în afara căsătoriei nu poate deschide calea unei folosiri productive. La fel se întîmplă lucrurile cu darurile ce o consacră vieții luxoase a erotismului. Acest fel de schimb, mai mult decît regularități comerciale, se deschidea spre nemăsurabil. Provocarea dorinței ardea: ea putea să consume pînă la capăt bogăția, putea să consume viața celui căruia îi provoca dorința.

Aparent, prostituția n-a fost la început decît o formă complementară căsătoriei. În calitate de trecere, transgresiunea căsătoriei făcea intrarea în viața regulată, iar diviziunea muncii între bărbat și femeie era posibilă plecînd de acolo. O astfel de transgresiune nu putea să consacre în viața erotică. Simplu, raporturile sexuale începute se continuau, fără ca transgresiunea care le inaugurase să fie subliniată după primul contact. În prostituție, exista consacrarea prostituatei prin transgresiune. În aceasta, aspectul sacru, aspectul interzis al activității sexuale nu înceta să se manifeste: întreaga sa viață era dedicată violării acestui interdict. Trebuie să găsim coerența faptelor și cuvintelor desemnînd această vocație: trebuie să percepem în această lumină instituția arhaică a prostituției sacre. Este cert că într-o lume anterioară — sau exterioară — creștinismul, religia, departe de a fi contrară prostituției, îi putea regla modalitățile, cum făcea și cu alte forme de transgresiune. Prostituatele, în contact cu sacrul, în locuri ele însele consacrate, aveau un caracter sacru asemănător cu al preoților.

Privită în raport cu cea modernă, prostituția religioasă ne pare străină de rușine. Dar diferența este ambiguă Nu era oare exact în măsura în care curtezana unui templu și-a păstrat, dacă nu sentimentul, măcar măsura rușinii, ceea ce o scăpa de decăderea prostituatei de pe străzile noastre. Prostituata modernă se laudă cu rușinea în care-a căzut, ea se plînge cu cinism de asta. Ea e străină de angoasa fără de care nu se poate încerca rușinea. Curtezana avea o rezervă, ea nu era sortită neînțelegerii și se deosebea puțin de alte femei. Pudoarea ei se înmuia, dar ea păstra principiul primului contact, care dorește ca unei femei să-i fie teamă să se ofere, și că un bărbat exige din partea femeii o reacție de fugă.

În orgie, fuziunea și dezlănțuirea fuziunii anihilează rușinea. Rușinea se regăsește în consumarea căsătoriei, dar ea dispare prin obișnuință. În prostituția sacră, ea poate deveni rituală și se poate însărcina să semnifice transgresiunea. De obicei, un bărbat nu poate avea sentimentul că legea este violată asupra lui însuși, de aceea așteaptă el, chiar și jucată, confuzia unei femei, fără de care n-ar avea conștiința unei violări. Numai prin rușine, jucată sau nu, o femeie se acordă cu interdictul ce fondează în ea umanitatea. A venit momentul să treci peste, dar atunci trebuie să marchezi, prin rușine, că interdictul n-a fost uitat, că depășirea are loc în ciuda interdictului, în conștiința acestuia. Rușinea nu dispare complet decît în prostituția vulgară.

În același timp, nu trebuie să uităm niciodată că, în afara limitelor creștinismului, caracterul religios, caracterul sacru al erotismului a putut să apară pe față, sentimentul sacrului dominînd rușinea. Templele din India abundă încă de figurații erotice tăiate în piatră în care erotismul se arată exact ceea ce este, adică un lucru divin. Numeroase temple din India ne amintesc solemn obscenitatea ascunsă în fundul inimii noastre.

■ Prostituția vulgară ■

Nu plata face, cu adevărat, decăderea prostituatei. O formă de plată ar putea intra în cadrul schimburilor ceremoniale și n-ar antrena murdărirea proprie comerțului. În societățile arhaice, darul pe care femeia căsătorită îl face cu propriul său corp soțului (prestarea serviciului sexual) poate el însuși să fie obiectul unei contrapartide. Numai ea devine străină de interdictul fără de care nu sîntem ființe omenești, prostituția vulgară se coboară la nivelul animalelor.

Nașterea prostituției vulgare este legată aparent de cea a claselor mizerabile pe care o nefericită condiție le elibera de grija de a observa scrupulos interdictele. Eu nu mă gîndesc la proletariatul actual, ci la **lumpen-proletariatul** lui Marx. Mizeria extremă dezleagă oamenii de interdictele ce fondează în ei umanitatea; ea nu dezleagă însă cum o face transgresiunea: un fel de afazie, imperfectă fără îndoială, lasă curs liber impulsului animal. Nu e chiar o întoarcere la animalitate. Lumea transgresiunii, ce îngloba ansamblul oamenilor, diferă esențial de animalitate; așa se întîmplă și în această lume restrînsă. Cei care trăiesc în întregime cu interdictul — cu sacrul —, pe care nu-l aruncă din lumea profană, unde trăiesc afundați, n-au nimic animal, cu toate că, adesea, ceilalți le neagă calitatea umană (ei sînt chiar sub condiția animală). Diferitele obiecte ale interdictului nu le provoacă oroare sau scîrbă, sau le provoacă foarte puțin. Dar, fără să le resimtă intens, ei cunosc reacțiile celorlalți. Cel care spune despre un muribund „ăsta va crăpa" privește moartea unui om ca pe a unui cîine, dar el măsoară decăderea, urîțenia limbajului ordurier pe care-l folosește. Cuvintele grosiere ce desemnează organele, produsele sau actele sexuale introduc aceeași degradare. Aceste cuvinte sînt **interzise**, în general este interzis să numești aceste organe. A le numi într-o manieră deșănțată te face să treci de la transgresiune la indiferența ce pune pe picior de egalitate profanul și sacrul cel mai profund.

Prostituata vulgară este în ultimul grad de degradare. Ea ar putea să fie la fel de indiferentă la interdicte ca animalul dar, neputincioasă în a parveni la perfecta indiferență, ea știe interdictele observate de ceilalți: nu numai că ea este decăzută, dar are posibilitatea de a-și cunoaște propria decădere. Ea se știe umană. Chiar fără rușine, ea poate avea conștiința de a trăi ca porcii.

În sens invers, situația ce definește prostituția vulgară este complementară aceleia create de creștinism. Creștinismul a elaborat o lume sacră, din care exclude aspectele oribile și impure. De partea sa, prostituția vulgară a creat lumea profană, iar clara delimitare a lumii muncii este exclusă. Acțiunea creștinismului se distinge greu într-o mișcare mai vastă pe care a drenat-o și căreia îi este formă coerentă.

Am vorbit despre lumea trasgresiunii, despre care am spus că unul din aspectele cele mai vizibile este alianța cu animalul. Confuzia animalului și umanului, a animalului și divinului, este marca umanității celei mai vechi (popoarele de vînători cel puțin o mențin), dar substituirea divinităților umane celor animale este anterioară creștinismului, către care duce o progresie lentă, mai degrabă decît o răsturnare. Dacă noi o privim în ansamblu, problema trecerii de la o stare pur religioasă (pe care o leg de principiul transgresiunii) la cea în care, gradat, se stabilește nevoia unei morale, prezintă mari dificultăți. Ea n-a avut același aspect în toate colțurile lumii civilizate, unde de altfel morala și primatul interdictelor nu au o importanță atît de mare ca în cadrul

(continuare în pag. 14

În românește de
Liviu ANTONESEI

REDACȚIA : IAȘI, Casa cu absidă, Centrul civic : telefon (981) 16212.
Administrația : București, Calea Victoriei 115, tel. (90) 506618
PREȚUL UNUI EXEMPLAR : LEI 5

Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă P.O Box 12—201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1